

## De Plaatsnamenstudie in 1957 en 1958

door H. DRAYE en K. ROELANDTS

---

Door overbelasting moest het jaarlijks overzicht van de naamkundige activiteit in 1957, verleden jaar uitgesteld worden en verschijnt het hieronder te zamen met het overzicht van 1958. Hieruit moge blijken dat in de beide genoemde jaren de *Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie*, het *Instituut voor Naamkunde* en het *Internationaal Centrum voor Onomastiek* te Leuven de studie van de naamkunde — zover het met de ter beschikking staande middelen mogelijk was — hebben voortgezet.

In het XXXI<sup>e</sup> en XXXII<sup>e</sup> deel van de *Handelingen* (1) verschenen, behalve de beneden genoemde Nederlandstalige bijdragen, ook een aantal studiën van de Waalse leden der Commissie, inzonderheid de jaarlijkse bibliografie van de hand van É. LEGROS en J. HERBILLON (2).

(1) Het Nederlands gedeelte van de *Handelingen* jg. XXX (1956) wordt besproken door M. GYSSELING in *Rev. phil.* XXXV (1957), 1126-1127.

(2) É. LEGROS- J. HERBILLON, La philologie wallonne en 1956 ; ... en 1957. *Com. top.* XXXI (1957), 151-276 ; resp. XXXII (1958), 217-333. Mede verschenen in *Dial. belgo-rom.* XIV (1957), 155-280 ; XV (1958), 179-295.

Zie over de toponymie resp. nrs. 112-145 en nrs. 117-135.

De volgende bijdragen over de Romaanse toponymie zullen ook de Nederlandse naamkundigen interesseren :

P. AEBISCHER, Les origines du nom de „Liège”. *Rev. phil.* XXXV (1957), 643-682.

Rec. É. LEGROS, *Com. top.* XXXII (1958), 261-262.

\* \* \*

Het *Instituut voor Naamkunde* te Leuven publiceerde, in samenwerking met de *Commissie voor Naamkunde* te Amsterdam, de XXXIII<sup>e</sup> en de XXXIV<sup>e</sup> jaargang (1957 en 1958) van de *Mededelingen* (1). In de reeks *Studiën* van

S. verwerpt de germ. etymologie en betoogt dat Liège/Luik te verklaren is uit Idg. \*pleu-d, Kelt. \*leud, waaruit het hydroniem \*Leudia en het toponiem Leudicum. Een methodologisch zeer belangrijke studie.

M. BAUDOT, Éléments de reconstitution des hydronymes disparus. VI. *Intern. Kongress*, 51.

Samenvatting van lezing over de mogelijkheden om verdwenen waternamen elders in de toponymie terug te vinden.

R. DUBOIS, Le domaine picard. Délimitation et carte systématique. Arras, 1957.

G. DUCARME, Recherches toponymiques dans la région. *Publ. Soc. Hist. région. de Rance* 1955-1956, t. I (1956), 17-25.

L.-F. FLUTRE, Recherches sur les éléments prégaulois dans la toponymie de la Lozère (Ann. Univ. Lyon, Lettres, 3<sup>e</sup> sér. 30). Paris, 1957.

Rec. Ch. CAMPROUX, *Rev. int. onomastique* X (1958), 63-68.

H. KRAHE, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 310-313.

A. HENRY, Un beau type latin en Wallonie *samiare*. *Dial. belgo-rom.* XIV (1957), 69-116.

*samiare* < *sermo militaris*, gesproken in de verdedigingswerken van de zgn. *limes*!

L. REMACLE, Wallon *hé* „versant boisé”. *Dial. belgo-rom.* XII (1955), 84-86.

E. RENARD, Toponymie de la commune de Louveigné (Com. top., Mém. 8). Liège, 1957.

Ch. SAMARAN, L'entreprise de dépouillement des lieux-dits du cadastre français. Méthodes et résultats. *Rev. ét. anc.* LVII (1955), 313-319.

R. SINDOU, Noms de lieux et de peuples dérivés d'indo-européen *bhebh-* „fiber”. *Cinquième Congrès int.* II, 185-208.

O. Vos, La notion de „Bois” dans la toponymie de la Wallonie orientale. (Lic. Rom. Fil. Gent, 1956-1957).

W. VON WARTBURG, Les parlers de Wallonie dans l'ensemble des parlers romans. *Marche romane* (Liège) V (1957), 107-123.

W. VON WARTBURG, Von Sprache und Mensch. *Gesammelte Aufsätze mit einer Bibliographie der Publikationen des Verfassers von K. BALDINGER u. A. THIERBACH.* Bern, 1956.

(1) De XXXII<sup>e</sup> jg (1956) van de *Mededelingen* wordt besproken door M. GYSSELING in *Rev. phil.* XXXV (1957), 1127; de jaargangen XXXIII (1957) en XXXIV (1958) recenseert dezelfde geleerde in *Rev. phil.* XXXVII (1959), 573-574.

de *Nomina Geographica Flandrica* verscheen, als nr. IX, de bijdrage van R. J. DE WIT, Kadaster, ruilverkaveling en toponymie (zie beneden, blz. 402). De reeks *Toponymica* werd verrijkt met 2 nummers van de *Oostvlaamse plaatsnamen*, nl. Impe (zie nr. 39) en Lede (zie nr. 41), beide van de hand van de ijverige onderzoeker Z. E. H. J. DE BROUWER; de *Anthroponymica* met een 8<sup>e</sup> deeltje, door J. J. FAHRENFORT en P. A. DE BOER (zie *Bibl. Psn.*, nr. 6) en een 9<sup>e</sup> door F. DEBRABANDERE (zie *Bibl. Psn.*, nr. 2). Bovendien werden in de *Bijlagen* de nummers XLIX-LIII gepubliceerd, met name de jaarlijkse bibliografische overzichten over 1956 door stellers dezees en verder de bijdragen van J. F. NIERMEYER en C. VERLINDEN (zie nr. 85), van C. H. en A. W. EDELMAN alsmede J. H. HUISMAN (zie blz. 400), en ten slotte van K. ROELANDTS (zie *Bibl. Psn.*, nr. 34). Ook groeide de reeks *Taalgrens en Kolonisatie* eindelijk aan, met een derde deel door W. PÉE (zie nr. 105).

Zoals de vorige jaren, werden ook in 1957 en 1958, op het *Instituut voor Naamkunde*, de werkzaamheden betreffende het Belgisch Repertorium der familienamen voortgezet, inzonderheid de bewerking van het materiaal der algemene volkstelling op 31 december 1947 voor de arrondissementen Hasselt, Aalst en Maaseik. Zie resp. jaarverslag in de *Handelingen* 1958, blz. 6 en 1959, blz. 14.

De revisie van de spelling der zeer talrijke toponiemen, die voorkomen op de stafkaarten en waarvan de lijsten aan H. J. VAN DE WIJER werden voorgelegd, werd door hem bewerkt, met de medehulp van J. L. PAUWELS (zie resp. het jaarverslag in de *Handelingen*, 1958, blz. 8 en 1959, blz. 15) (1).

(1) Zoals de vorige jaren werden wij bij het moeizaam excerpingswerk en het samenstellen van het onderhavig overzicht geholpen door Dr. O. LEYS en Mej. Dr. B. DOUCET. Wij danken hen hier welgemeend.

Voor de opleiding van de aankomende naamkundigen wordt in de verschillende centra verder gezorgd (1).

\* \* \*

Het *Internationaal Centrum voor Onomastiek* te Leuven (2) heeft het VII<sup>e</sup> deel (1956/57) van *Onoma* (3) uit-

(1) Bij de lijst van onuitgegeven toponymische verhandelingen (zie laatst *Bibl.* 1956, blz. 429 n. 2) zijn voor 1957 en 1958 de volgende te voegen :

- J. AERTS, Toponymie van Jette en Ganshoren. Lic. Brussel, 1957.  
 Gh. DE CLERCQ, Toponymie van Veurne. Lic. Leuven, 1957.  
 G. CORNIPS, Toponymie van de gemeente Maaseik tot 1600. Lic. Leuven, 1957.  
 L. DEPRAEY, Die Flurnamen der Gemeinde Bütgenbach. Doct. Univ. Luik, 1955/56.  
 R. C. VAN DEN EECKHAUT, Toponymie van het Land van Brecht. Doct. Leuven, 1958. Bekroond door de Kon. Vla. Academie v. Taal- en Letterkunde (zie beneden, nr. 25).  
 L. ENGELLEN, De donk-namen in Zuid-Nederland. Lic. Leuven, 1957.  
 P. MICHIELS, Bijdrage tot de studie van de laar- en lo-namen in Oost- en West-Vlaanderen. Lic. Leuven, 1957.  
 J. NOUWEN, Plaats- en persoonsnamen te Grote-Brogel. Lic. Leuven, 1958.  
 J. L. VANBRABANT, Toponymie van Brussel in de 17<sup>e</sup> en 18<sup>e</sup> eeuw. Lic. Brussel, 1958.  
 Chr. VAN RAES, Bijdrage tot de hydronymische studie van zuid-oostelijk West-Vlaanderen. Lic. Leuven, 1957.  
 THIERIE, Toponymie de cinq communes hesbignonnes (Avernas-le-Bauduin, Cras-Avernas, Boelhe, Rosoux-Crenwick, Berlez). Lic. Rom. Fil. Luik, 1956-1957.  
 G. VAN DEN WIJNGAERT, Toponymie van Muizen. Lic. Leuven, 1957.  
 A. VAN DEN HENDE, Veldnamen te Waregem. Lic. Gent, 1958.  
 L. WOESTENBURG, Toponymie van Weelde. Lic. Leuven, 1958.

Aan de Universiteit te Nijmegen werden in de laatste twee jaren de volgende scripties ingediend :

- Th. HOOGBERGEN, Toponiemen en hydroniemen in Veghel.  
 Br. Erik (L. P. BEEK), Toponymie van Hulst.  
 M. v. D. HEIJDEN, Toponymie van Oirschot.

(2) Zie hierover nader :

- H. DRAYE, Das internationale Zentrum für Namenkunde in Löwen. *Mitteil. f. Namenk.* 1. Heft (1957), 5-7.  
 K. PUCHNER, Die internationale Organisation der Namenforschung. *Blätter f. oberdt. Namenf.* I (1958), 2-4.

(3) *Onoma* VI, 1 werd (in het Latijn) besproken door R. SINDOU, in *Rev. int. Onomastique* X (1958), 234-235.



gegeven en het VIII<sup>e</sup> deel (1957/58) voorbereid. Buiten de gewone rubrieken wordt daarin opgenomen, onder de titel „Bibliographia Onomastica”, de lopende bibliografie voor ruim 30 verschillende landen.

Het VI<sup>e</sup> Internationaal Congres voor Onomastische Wetenschappen werd gehouden te München, van 24 tot 28 augustus 1958 (1).

\* \* \*

Zoals in onze vorige overzichten, wensen wij hier de naamkundige onderzoekingen in het Nederlands taalgebied buiten België te overzien.

Wat de toponymische studiën in Frans-Vlaanderen aangaat, kunnen wij voor de afgelopen jaren wijzen op de volgende publikaties, waarmede de naamkunde haar voordeel kan doen :

W. PÉE, Anderhalve eeuw taalgrensverschuiving en taaltoestand in Frans-Vlaanderen (Bijdr. en Med. Dialecten-Com., XVII). *Amsterdam*, 1957. Mede verschenen in de Leuvense reeks Taalgrens en Kolonisatie, nr. III. *Leuven-Brussel*, 1957.

Zie over deze belangrijke studie hieronder nr. 105.

Ch. G. COOLEN, La Morinie ancienne. *Bull. trim. Soc. Antiquaires Morinie XIX* (1957-58), 1-64.

Geologisch, geografisch en historisch overzicht. Enkele toponymische aantekeningen (p. 15-16) zijn ontleend aan M. GYSSELING, Inleiding tot het oude Belgisch, zie *Bibl.* 1952, nr. 3.

A. DEROLEZ, La cité des Atrébates à l'époque romaine. Documents et problèmes. *Rev. Nord XL* (1958), 505-533.

J. A. DE FOUCAULT, Le suffixe -ing dans la toponymie du Pas-de-Calais. *Rev. int. Onomastique IX* (1957), 136-139.

-inghem > -ingue(s), -ennes, -in, -ines.

(1) Zie hierover : R. HAESERIJN, *Wet. tijd.* XVIII (1958), kol. 361-363 ; R. SCHMITTEIN, *Rev. int. Onomastique XI* (1959), 70-74 ; H. J. VAN DE WIJER, *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 14 ; A. ZOBEL, *Mitteil. f. Namenk.* 4. Heft (1957/58), 1-3.

- J. DEZITTER, Bollezeele, sourire de la Flandre. *Notre Flandre* VI, 1 (1958), 20-24.
- P. SAVAGNIER, Table générale des travaux publiés par la Société académique des Antiquaires de la Morinie de 1833 à 1957. *St-Omer*, 1958.  
Rec. N. HUYGHEBAERT, *Rev. hist. eccl.* LIII (1958), 683-684.
- H. TRIBOUT DE MOREMBERT, Chartes et documents concernant le Nord de la France (Flandre, Artois, Tournaisis) conservés aux archives de la ville de Metz. *Bull. trim. Soc. antiq. Picardie* 1958, 102-154.

\* \* \*

Wat Noord-Nederland betreft, blijkt uit de jaarlijkse verslagen van de Commissie voor Naamkunde (1), dat het naamkundig onderzoek met goed gevolg wordt voortgezet, vooral nu Drs. D. P. BLOK als wetenschappelijk ambtenaar zich uitsluitend aan de leiding van het Naamkundebureau kan wijden.

De Nederlandse naamkunde leed een onherstelbaar verlies door het onverwacht overlijden, op 4 oktober 1958, van de grote geleerde Dr. M. SCHÖNFELD. Uit de hieronder vermelde bijdragen, alsmede uit de „Nagelaten opstellen — Studies op naamkundig gebied” (2), blijkt duidelijk dat deze voortreffelijke taal- en naamkundige tot op het laatste ogenblik van zijn voorbeeldig wetenschappelijk leven werkzaam heeft mogen zijn (3).

(1) Verslag van de Commissie voor Naamkunde der Kon. Ned. Akad. van Wetenschappen te Amsterdam over 1957. *Jaarb. Kon. Akad. v. Wet.* 1957/58. — Id. over 1958. *Ibid.* 1958/59. — Zie ook D. P. BLOK, De 7<sup>e</sup> vragenlijst van de Naamkunde-Commissie. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 60.

(2) Verzorgd door D. P. BLOK, met een levensbericht door S. J. FOCKEMA ANDREAE. *Bijdr. en Med. Amsterdam* XVI (*Amsterdam*, 1959) = *Nom. Geo. Flandr., Studiën X (Brussel, 1959)*.

(3) Zie over wijlen Dr. M. SCHÖNFELD :  
S. J. FOCKEMA ANDREAE, Ter herinnering aan Dr. Moritz Schön-

M. SCHÖNFELD, Nederlandse waternamen. Zie laatst *Bibl.* 1956, blz. 433.

Rec. M. GYSSELING, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 574-575.

H. TEUCHERT, *Zs. f. Mundartforschung* XXIV (1956).

E. SCHWARZ, *Beitr. z. Namenf.* VII (1956), 97.

M. SCHÖNFELD, Een brief aan Matthias de Vries. *Med. Ver. naamk.* XXXIII (1957), 48.

Betreft de ontdekking van het top. element *-ide* (*Palvoetzide*, *Koksijde*, enz.), lang vóór MANSION, nl. al in 1886. Zie intussen de afwijkende verklaring van J. DE LANGHE, *Bibl.* 1954, nr. 42.

M. SCHÖNFELD, Illyrische namen in Drenthe en Overijssel? *Driemaand. bladen X* (1958), 87-91.

Tegen HUISMAN (zie beneden), wiens werkhypothese beschouwd wordt als „een hypothese waarmee men niet moet werken”. Terloops ook kritiek op WEIJNEN, Praegerm. elementen (zie beneden).

M. SCHÖNFELD, Keltische namen in Saksisch Nederland? *Driemaand. bladen X* (1958), 102-106.

Tegen de jongste publikaties van BAHLOW en de „Praegerm. elementen” van WEIJNEN (zie beneden).

M. SCHÖNFELD, Mijzen. *Med. Ver. naamk.* XXXIII (1957), 126-128.

Verbonden met *Muizen*, bij *mos* „moerassige grond”.

M. SCHÖNFELD, Een nieuw boek over waternamen. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 1-6.

Over het werk van LEBEL (*Bibl.* 1956, blz. 428 n.), ook interessant voor ndl. naamkundigen (b.v. oorsprong van mnl. *mare*), ondanks enkele tekortkomingen.

M. SCHÖNFELD, Een nog ongebruikte bron voor veldnamen. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 31-32.

Nl. de Verslagen van de Rijks Oude Archieven. In dit ver-

---

feld. *Med. Ver. naamk.* XXXV (1959), 1-4, met een „Aanvulling op de bibliografie van het naamkundig werk van M. Schönfeld” door D. P. BLOK, *ibid.*, 5-6.

K. HEEROMA, Schönfeld en Oost-Nederland. *Driemaand. bladen X* (1958), 98-101.

A. WEIJNEN, In Memoriam Dr. Schönfeld. *Taal en Tongval X* (1958), 97-98.

H. J. VAN DE WIJER- -H. DRAYE- -K. ROELANDTS, Een onherstelbaar verlies. *Med. Ver. naamk.* XXXV (1959), 4-5.

X., [Moritz Schönfeld]. *Jaarb. Mij. Ndl. Letterk. Leiden* 1958-1959, 96.

band worden nog verklaard pln. met *hader* en *schilling*, *bronk*, *lodder*.

M. SCHÖNFELD, Enige oude Drentse veldnamen. *Driemaand. bladen IX* (1957), 65-70.

Bespreekt o. m. sporen van Friese invloed, akkernaam *Opperlapsate* (vgl. *Lapscheure*), pln. *Swollinck*, *Zwelo*, *Zwolle*.

M. SCHÖNFELD, Steeg : Tegenstelling van stad en land. *Taal en Tongval X* (1958), 99-101.

M. SCHÖNFELD, Vrouwenzand en Goudplaat. *Fryske plakn. IX* (febr. 1957), 11-12.

M. SCHÖNFELD, Tiesing en de toponymie. *Driemaand. bladen IX* (1957), 6-8.

Vestigt de aandacht op de geschriften van H. TIESING, met betrekking tot toponymica als *vaalt*, *drift*, *Enschede*, *holt*, enz.

M. SCHÖNFELD, Wegnamen. *Med. Ver. naamk. XXXIII* (1957), 1-5, 49-66, 129-151.

Meesterlijke bijdrage over de geschiedenis van de wegen en van hun benoeming. Na een oriënterende inleiding worden vooreerst de Oudheid en vroege Middeleeuwen bestudeerd, met de verschillende appellatieven voor „weg” en namen als *Romeinse straat*, *Heerstraat*, *Hoogstraat* en *Hostert*, *Steenstraat/-weg*, *Koningsweg* (*Karels-*, *Radbouwsweg*), *Brunehildeweg* (*Duivels-*, *Heksenweg*). Vervolgens behandelt schr. de wegen en hun naamgeving in de latere Middeleeuwen en de nieuwere tijd : o. m. *uitweg* (en *blokland*), *post-* en *wagenwegen*, *Napoleonsweg* en *Keizersbaan*, *Dood-* of *Lijkweg*, *Dieweg*, enz., *Groeneweg*, *Helweg*, *No(o)tweg* en *Menneweg* (*menpad*), *Hessenweg*, *Lij(d)weg*, *Jokweg*, *Springweg*, *Rein-/Rijnweg* en *Zoekweg*. De inhoud is onmogelijk samen te vatten, omdat hij zo ontzaglijk rijk en veelzijdig is en toch leest dit stuk vlot en aangenaam.

M. SCHÖNFELD, Van zandbanken en eilandjes. *Med. Ver. naamk. XXXIV* (1958), 96-106.

Bespreekt migratie naar Skandinavië (*Pampus*) en, omgekeerd, ontleening daaruit : *rif*, *ra(a)s*, *holm*, *Urk?* Handelt voorts over de naamgeving van zandbanken, met hun wisselende vorm en plaats, en de daaruit ontstane eilandjes (*-plaat*, *-zand*, *-schor*, *-waard*, *tonge*, *-nes*, *stelle*, enz.). Zie ook EJDER, hierbeneden, blz. 436.

Als belangrijke bijdragen over de Nederlandse toponymie kunnen wij hier bovendien de volgende opsommen, mede op grond van de bibliografische inlichtingen die ons

door de heer D. P. BLOK, van het Naamkunde-Bureau te Amsterdam welwillend werden verstrekt :

- P. J. MEERTENS- D. P. BLOK, [Bibliographia Onomastica 1956-1957] Netherlands. *Onoma* VIII (1957/1958).
- D. P. BLOK, De enken. *Driemaand. bladen* X (1958), 1-16.  
Betekenis, etymologie, lijst van *enk*-namen met verspreidingskaartje, enz.  
Vgl. ook : E. SCHUTTE, Nogmaals de enken. *Driemaand. bladen* X (1958), 71-74.
- D. P. BLOK, Het goederenregister van de St.-Maartenskerk te Utrecht. *Med. Ver. naamk.* XXXIII (1957), 89-104.  
Rec. D. B., *Westerheem* VI (1957), 99.  
P. G(ORISSEN), *Rev. hist. eccl.* LIII (1958), 183-184.  
Historische studie over ontstaan en samenstelling van genoemd register ; de pln. worden gelokaliseerd op een kaartje.
- D. P. BLOK, Naamsveranderingen en modeverschijnselen in de middeleeuwse plaatsnaamgeving in Utrecht en Holland benoorden de Lek. *Med. Ver. naamk.* XXXIII (1957), 17-26.  
Rec. D. B., *Westerheem* VI (1957), 67.  
Geïllustreerd aan de hand van de *-(ing)hem*-namen, getroffen door afslijting, naamsverandering en suffixverwisseling ; van de *-wijk*-namen, de mode van benoeming naar verre landen (*Portengen, Spengen, Kokkengen*, enz., niet *Polanen*), de invloed van de ridderlitteratuur (*Montfoort, Vianen*), de modenamen op *-stein* en *-horst*.
- D. P. BLOK, De Nederlandse *werf-* (*warf-*, *wurf-*) namen. Een oriëntering. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 163-172.  
Overziet de verschillende betekenissen van dat toponymisch bestanddeel, behalve „teenwilg”, inz. „hoogte”, waaruit „boeren-erf”, „dam, dijk, scheepswerf enz.”, „vergaderplaats, plaats van rechtszitting”.
- D. P. BLOK, Vestigingsgeschiedenis van het „Bergisches Land”. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 33-36.  
Wijst op het grote belang (en enkele tekortkomingen) van DITTMAIERS boek (*Bibl.* 1956, blz. 444) ook voor de Ndl. toponymie : *Altena, donk, laar, wijk, kat, -ithi, groen, bever, beemd*, enz.
- A. W. EDELMAN-VLAM- -C. H. EDELMAN, Toponymie van Bennekom, in : Een Veluws dorp (Uitgave „Oud-Bennekom”), 95-135.
- A. W. EDELMAN-VLAM- -C. H. EDELMAN, Over belangrijk grondbezit te Bennekom in het verleden, in : Een Veluws dorp (Uitgave „Oud-Bennekom”), 136-162.

- A. W. EDELMAN-VLAM- -C. H. EDELMAN, Een poging tot reconstructie van het verloop van de ontginning van Bennekom, in : Een Veluws dorp (Uitgave „Oud-Bennekom”), 163-173.

Tezamen vormen deze drie (zeer rijk gedokumenteerde en goed geïllustreerde) studiën in Nederland de eerste proeve tot een nederzettingsgeschiedenis, waarbij het namenmateriaal — hoewel nog niet taalkundig uitgebuit — een belangrijke rol speelt.

- C. H. & A. W. EDELMAN- -J. A. HUISMAN, De namen Betuwe en Veluwe (Bijdr. en Med. Naamkunde-com. Amsterdam, XII). *Amsterdam*, 1958. Mede verschenen als Bijlage LII. *Leuven*, 1958.

De bedoeling van E. is, bij te dragen tot de historisch-landschappelijke interpretatie van beide namen, bijzonder als veldnaam in het rivierengebied, in vergelijking met andere *-uwe-* en *-ooi-*namen, tegenover *-lo* „het oeverbos uit de vroege middel-euwen”.

Daarentegen zoekt H., in de tweede lezing (blz. 9-22), meer in taalkundige richting : hij bestrijdt verband met *ouwe/ooi* en denkt aan vóórgerm. (illyr.) afleiding met *-w-*, daarbij vergelijkend eveneens illyr. *-st* (*Best, Zeist*), *-(n)dra* (*Texandra, Deventer*), *-no* (*Ressen, Malsen*), enz., met de uitdrukkelijke vermelding echter dat het alleen maar gaat om taalkundige mogelijkheden die verdienen onderzocht te worden in verbanding met andere disciplines.

- S. J. FOCKEMA ANDREAE, Hessenwegen (Kon. Ndl. Ak. v. Wet., Afd. Letterk. n. r. XX, 11). *Amsterdam*, 1957, 283-301.

*Hessenwegen* in het O. van Nederland, zijn geen oude volks- en hanzewegen. Vaak is er kontaminatie met *hazelaar*. De jongere Hessenwegen (vanaf de 17<sup>e</sup> eeuw) wijzen op het wagenverkeer (met breedsporige wagen of kar) van Duitsers.

Zie ook J. BUURSINK, Hessenweg, Hessenstege, Hessteg. *Drie-maand. bladen IX* (1957), 77-79.

- A. H. LUTJE SCHIPHOLT, Nog iets over oude wegen. *Drie-maand. bladen IX* (1957), 61-64.

Nadere gegevens over de *Hessenweg* (zie SCHÖNFELD, *Bibl.* 1955, blz. 154), ook geheten *Koningstraat, oude postweg* en *Helweg = lijckwech of meswech*. Zie voorts J. BUURSINK, *ibid.* 77-79 en E. J. H. SCHOLTEN. *ibid.* 116.

- B. H. D. HERMESDORF, De herberg in de Nederlanden. Een blik in de beschavingsgeschiedenis (Van Gorcum's Historische Bibliotheek, 53). *Assen*, 1957.

Rec. K. C. PEETERS, *Lew. bijdr. Bijbl.* XLVII (1958), 65-66.

- B. VAN HEUVELEN- -J. WIERINGA, Veldnamen in het Zuidenveld. *Nwe Drentse Volksalm.* 1958, 136-156 (= *Boor en Spade*, 1959, 128-143).  
Geeft zeer veel materiaal en belangrijke gegevens omtrent gesteldheid en ligging. Hieraan wordt de naamsverklaring geregeld getoetst.
- J. A. HUISMAN, De tijd in de naamgeving. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 15-23.  
Drie groepen worden onderscheiden : fixering in de tijd (pln. *Trinidad, Paaseiland, Zondagsland, Plein 1813, Zomerdijsk* ; persn. *Quasimodo, Vrijdag, De Coninck*) ; tijdsduur (namen van oorlogen, sportevenementen) ; cyclusduur (namen van periodieken, bedrijfsnamen).
- H. VAN DER LINDEN, De Cope. Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging der Hollands-Utrechtse laagvlakte. *Assen*, 1955.  
Rec. A. VERHULST, *Rev. phil.* XXXV (1957), 161-166.  
Belangrijke bijdrage over de nederzettings- en ontginningsgeschiedenis, de ontginners en de ondernemers.
- H. J. MOERMAN, Nederlandse plaatsnamen. Zie *Bibl.* 1956, blz. 432-433.  
Rec. L. DE MAN, *Rev. phil.* XXXVI (1958), 295.  
J. HERBILLON, *Com. top.* XXXI (1957), 214-215.
- G. J. UITMAN, Wat zeggen onze aardrijkskundige namen? Zie *Bibl.* 1954, blz. 296.  
Rec. P. SIPMA, *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 18-21 : „In warskôging” !
- J. DE VRIES, De betekenis van enkele grondwoorden van plaatsnamen. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 61-74.  
Toepassing van de methode der „begripsvelden” (ontwikkeld door Jost TRIER) op de etymologische en semantische studie van *lo* en *laar*, *breugel* en varianten, *weide* en andere bestanddelen met *w-* (*waas, wis, winne, wede, wilg*, enz.). De bedoeling is, terecht, de al te abstrakt werkende taalkunde thans een meer reële, concrete basis te geven.
- J. DE VRIES, Etymologisch woordenboek. Waar komen onze woorden en plaatsnamen vandaan? (Aula-Boeken 6). *Utrecht-Antwerpen*, 1958 ; 1959<sup>2</sup>.  
Rec. S. J. VAN DER MOLEN, *Fryske plakn.* XI (1958), 46-47.  
F. VAN COETSEM, *Lew. bijdr. Bijbl.* XLVIII (1959), 19-21 ; 93-94.  
Een populair bedoeld, maar ook voor de vakgenoot praktisch en soms leerzaam boek van 293/300 blz. met interessante inleiding. Zal zonder twijfel meer belangstelling wekken. Speciaal met

het oog op het naamkundig deel schreef M. SCHÖNFELD een beoordeling in *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 159-162.

Voor meer wetenschappelijke motivering wordt verwezen naar het „Altnordisches etymologisches Wörterbuch” (zie beneden blz. 438-439).

A. WEIJNEN, Praegermaanse elementen van de Nederlandse toponiemen en hydroniemen (Tilliburgis 4). *'s-Hertogenbosch*, 1958, 34 blz.

Rec. F. W. SMULDERS, *Brabantia* VII (1958), 296.

X., *Lew. bijdr. Bijbl.* XLVII (1958), 140-141.

Voor vele namen wordt hier, ondanks J. DE VRIES en SCHÖNFELD, Kelt. of zelfs voor-Idg. oorsprong aanvaard of gezocht. Er blijft in dezen nog heel wat te zeggen, maar, al zal de moeilijkheid nooit definitief op te lossen zijn, toch meen ik dat een systematische vergelijking met de Skand. toestanden nog wat kan leren, me dunkt, niet in het voordeel van het Keltisch. Een register ware, om praktische redenen, wel nuttig geweest.

R. J. DE WIT, Kadaster, ruilverkaveling en toponymie (Bijdr. en Med. Naamkunde-com. Amsterdam, X). *Amsterdam*, 1957. Ook in de reeks *Nom. Geogr. Flandr., Stud.* IX. *Brussel*, 1957.

Beschouwingen van een ingenieur-landmeter die bij de diensten van kadaster en ruilverkaveling aandringt op meer belangstelling voor, en samenwerking met de toponymie, vooral wijzend op het voorbeeld dat in dezen door de Duitse en Zwitserse landmeters wordt gegeven.

Kortere bijdragen meestal over afzonderlijke Noordnederlandse plaats- en veldnamen, en geschiedkundige en historisch-geografische studiën, waarin ook vaak naamkundige problemen besproken worden, worden hieronder opgesomd :

J. P. BAKKER, The significance of physical geography and pedology for historical geography in the Netherlands. *Ts. v. Econ. en Soc. Geogr.* 1958, 214-226.

H. BANENS, Huisnamen herinnerend aan Maastrichtse wapensmeden. *Limburgse Leeuw* IV (1955/56), nr. 6.

G. BARTELINK, Een wandeling langs Overijsselse plaatsnamen. *De Mars* 1957, 91-93.

Populaire behandeling van enkele water- en plaatsnamen.

D. P. BLOK, De oprit van de dijk, *Taal en Tongval* IX (1957), 198-203.



- D. P. BLOK, Toponymics and the settlement history of the western Netherlands. *VI. Intern. Kongress*, 54.  
Korte samenvatting van lezing.
- A. v. BOKOVEN, Enkele Bokhovense huizen. *Met ganser Trou VIII* (1958), nr. 4.
- Th. G. A. BOS, Aantekeningen betreffende een dertigtal huisnamen 1502-1624. *Limburgse Leeuw IV* (1955/56), nr. 1.
- Th. G. A. BOS, Aantekeningen betreffende 16<sup>e</sup>-eeuwse Maastrichtse huisnamen, 1463-1624. *Limburgse Leeuw IV* (1955/56), nr. 4.
- Th. G. A. BOS, Aantekeningen betreffende voornamelijk 16<sup>e</sup>-eeuwse Maastrichtse huisnamen[1539-1643]. *Limburgse Leeuw IV* (1955/56), nr. 6.
- F. A. BREKELMANS, De Hazeldonkse Aard te Rijksbergen. *Jaarb. De Oranjeboom* 1957, 53-64.  
Over aard blz. 54-55.
- F. A. BREKELMANS, De hoeve „De blauwe kei” te Breda. *Jaarb. De Oranjeboom* 1958, 41-66.  
Blauwe kei is een grensaanduiding.
- F. A. BREKELMANS, De Kalishoek te Ginneken. *Jaarb. De Oranjeboom* 1958, 67-69.
- P. BREUGELMANS, Huizen in Bokhoven 1832. *Met ganser Trou VIII* (1958), nr. 4.
- J. M. G. M. BRINKHOFF, Van Kalverbos tot Kelfkensbos. *Numaga* 1958, 39-44.
- M. P. DE BRUIN, Een en ander over de polders rond Terneuzen en Axel. *Jaarb. De Vier Ambachten* 1957, 31-57.
- J. W. C. VAN CAMPEN, Hel en Pastoorsgasje. *Numaga* 1958, 62-67.
- P. H. DAMSTÉ, De St. Petronellakapel aan De Bilt. *Jaarb. v. Oud-Utrecht* 1957.  
Samenvatting in *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 161.
- A. DELAHAYE, Het mysterie van de Keizer Karel-stad. *Heerlen* [1958], 1 kaart.  
Rec. J. MERTENS, *Bijdr. Gesch. Brab.* XLI (1958), 156-157.  
d. B., *Westerheem VII* (1958), 57-58.

- J. VAN DIJK, Erwicxvoirt en de grenzen der gemeynt van Tilburg en Goirle. *Brab. heem* IX (1957), 142-143.
- J. VAN DIJK, Toponiemen van Udenhout. *De Kleine Meierij* X nr. 9.
- H. DONKERS, Schetsen uit Oud Oisterwijk (1875-1900). *De Kleine Meierij* XI.
- T. EDELMAN, Oude ontginningen van de veengebieden in de Nederlandse kuststreek. *Ts. v. Econ. en Soc. Geogr.* 1958, 239-246.
- G. J. ESHUIS, Hemel en hel. *Driemaand. bladen* X (1958), 42. Verbonden met „hoge” en „lage” ligging.
- S. J. FOCKEMA ANDREAE, De Ark. Bijdrage tot Leidens en Rijnlands molengeografie. *Leids Jaarboekje* I (1958), 67-72.
- S. J. FOCKEMA ANDREAE, Inleiding tot de geschiedenis van Leiden en Rijnland. *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 124-125. Voordracht voor het 10<sup>e</sup> Nederlands-Belgisch Historisch Congres (Leiden, 22-23 mei 1956) [samenvatting].
- S. J. FOCKEMA ANDREAE, Kaartmakers zijn ook mensen. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 123-126.  
Over gebreken en verdiensten van de oude kartografie, inz. de spelling van pln. in het werk van Meester Floris Balthasars, van Delft.
- S. J. FOCKEMA ANDREAE, De naam Spaarndam, in : Waar Spaarne en Liê tezamen vloeit, onder red. van Tj. W. R. DE HAAN (*Haarlem*, 1957), blz. 5.  
Legt verband met „spieren”, grashalmen, rietstengels.
- S. J. FOCKEMA ANDREAE, Spuren menschlicher Arbeit in den Gewässernamen. *VI. Intern. Kongress*, 64.  
Samenvatting van lezing, pleitend voor samenwerking van naamkunde en historische geografie.
- J. VAN GALEN, Uit het verleden van Soest. *Maandbl. Oud-Utrecht* 1958, 90-92.  
Bij Oost-Twents soes = bronnenplek of -gebied in een beekdal.
- J. VAN GALEN, Schets van een geschiedenis van Trecht. *Jaarb. Oud-Utrecht* 1958, 29-49.
- J. GESELSCHAP, De naam Wassenaar. *Zuid-Holland* 1957, 66-67.

- A. GRUYTERS, Het waardeloze kadaster. *Brab. heem* IX (1957), 142.
- J. A. HARMS, Het Drentse kern-esdorp in zijn veranderde functie. *Bull. Kon. Ndl. Oudheidk. Bond* 1957, 129-158.
- K. HEEROMA, Drente, Twente en Salland. *Driemaand. bladen* X (1958), 33-39.  
 Worden alle drie verklaard uit verdwenen waternamen.
- K. HEEROMA, Stier en bolle. *Driemaand. bladen* IX (1957), 8, 48 (ook blz. 103).  
 Aanvullende gegevens bij de beschouwingen van vorig jaar : zie *Bibl.* 1956, blz. 433 (NAARDING) (1).
- E. J. HELDERMAN, De oudste geschiedenis van de Zaanstreek. *Noord-Holland* 1958, 154-159.
- E. HEUPERS, De Soester Eng. *Neerl. Volksleven* 1958, 159-162.
- A. R. HOL, De Betuwe. *Leiden*, 1957.  
 Over namen blz. 9-10, 19-20, 58-59.
- B. H. HOMMEN, Hunnen en witte wieven in veld- en boerderijnamen. *Driemaand. bladen* X (1958), 107-114.  
 Daarbij komen ook *honde*-namen ter sprake.
- J. A. HUISMAN, Unerforschte Gebiete der Namenkunde. *VI. Intern. Kongress*, 72.  
 Samenvatting van lezing die betoogt dat de naamkunde moet worden uitgebreid buiten het veld van de plaats- en persoonsnamen (vgl. het program van de American Name Society).
- E. J. HUIZINGA-ONNEKENS, Kleng- en Klingnamen. *Gens nostra* 1957, 221-224.
- M. C. VAN IERSEL, Veldnamen. *De Kleine Meierij* X-XII, passim.
- K. J. Th. JANSSEN DE LIMPENS, Het Kasteel „Genhoed” te Oud-Valkenburg. *Maasgouw*, afl. 4 (1958).
- J. Z. KANNEGIETER, De namen van twee Jordaanbruggen. *Amstelodamum* 1958, 175-178.  
 Over de *Zaterdagbrug* en *Pausemertbrug*.
- A. KESSEN, De ontwikkeling van de plattegrond van Maastricht. *Heemschut* XXXIII (1956), nr. 3.

(1) Het Nedersaksisch Instituut te Groningen (dir. K. HEEROMA) is thans ook een regionaal centrum van naamkundig onderzoek geworden, voorlopig echter alleen om advies te verstrekken inzake naamgeving enz. Zie *Driemaand. bladen* IX (1957), 32.

- A. KLINKENBERG, Kleng- en Klingnamen. *Gens nostra* 1958, 40-41.
- H. H. KNIPPENBERG, Hooge en Lage Zwaluwe. *Brab. heem* IX (1957), 22-23.
- H. H. KNIPPENBERG, Limburgse plaatsnamen. *De Bronk* III (1955/56).  
Betreft de gemeenten Stramprooi, Stevensweert, Swolgen, Urmond.
- H. H. KNIPPENBERG, De naam der Maastrichter Stokstraat. *De Bronk* IV (1956/57), 343.  
stok = gerechtsboom.
- H. H. KNIPPENBERG, De plaatsnaam Baarlo. *De Bronk* V (1957/58), 91.
- H. H. KNIPPENBERG, De plaatsnaam Nuth. *De Bronk* V (1957/58), 276.
- H. KNIPPENBERG, Woudrichem. *Brab. heem* IX (1957), 44.
- W. KNIPPENBERG, Oude kapellen in Noord-Brabant. *Brab. heem* X (1958), 33-45, 131-139.
- W. KNIPPENBERG, Hagelkruisen, Broodbedelingen, Processen. *Brab. heem* IX (1957), 31-40.
- A. C. F. KOCH, Opmerkingen over middeleeuws Walcheren vóór de 13<sup>e</sup> eeuw. *Arch. Zeeuws Genootsch.* 1958, 1-14.
- J. J. MAK, Hofhonger. *N. taalgids* L (1957), 140.  
Verwijst naar voorbeelden van h/j-wisseling, ter staving van de gelijkstelling *hofhonger* = *hofjonger*, voorgesteld door J. LINDEMANS (*Bibl.* 1954, nr. 22).  
Zie voorts F. DE TOLLENAERE, *Ibid.*, 314-317.
- W. MARRES, Nog eens de Romeinse weg Maastricht-Heerlen. *Maasgouw* LXIX (1955), kol. 37-43.
- L. C. MICHELS, Biswetering. *N. taalgids* L (1957), 265.  
= Bisschopswetering.
- P. J. R. MODDERMAN, Enkele geographische beschouwingen over de praehistorie van Nederland. *Hand. XXVde Ndl. fl. congres* (Leiden 1958). *Groningen*, 1959, 81.  
Korte samenvatting van lezing.
- J. NAARDING, Aam-, eem-namen in Drenthe en elders. *Taal en Tongval* X (1958), 43-48.

- J. NAARDING, De betekenis van Drentse plaatsnamen. *Ame. Drenthe* 1958, 3, 7.
- J. NAARDING, De betekenis van Drentse plaatsnamen. *Amelte. Drenthe* 1958, 7/8, 7.  
= *Ame + lede*.
- J. NAARDING, Ees(t)-Ies(t). *Driemaand. bladen X* (1958), 76-81.
- J. NAARDING, Oes iegen taol II. Waterleidings. *Oeze Volk II* (1957), nr. 1.
- J. NAARDING, Hoe 'n naam in de wereld kommen kan. *Oeze Volk II* (1958), nr. 7.  
Over herbergnamen.
- J. NAARDING, De plaatsnaam Eekst als oorkonde in de geschiedenis van het Drents. *Driemaand. bladen X* (1958), 43-49.
- J. NAARDING, Verantwoorde straatnamen in Drentse dorpen. *Drenthe* 1958, 2, 12-13.
- J. NAARDING, Weerwille. *Drenthe* 1957, 4, 13.
- J. NAARDING, Koekange. *Drenthe* 1957, 6, 6-7.  
= Koegangen.
- J. F. NIERMEYER, De vroegste berichten omtrent bedijking in Nederland. *Ts. v. Econ. en Soc. Geogr.* 1958, 226-231.
- N. N., Perceelsnamen te Vlijmen. *Met ganser Trou VII* (1957), nr. 3.
- N. N., Perceelsnamen te Hedikhuizen. *Met ganser Trou VII* (1957), nr. 3.
- H. ODINK, Schild-Plein (III). *Driemaand. bladen X* (1958), 60.
- J. F. VAN OOSTEN, De Sysselt, een bijdrage tot de kennis van de Veluwe bosgeschiedenis. *Wageningen*, 1958.  
Sysselt (nabij Ede, Veluwe). Zie *Bijdr. gesch. Ndl. XIII* (1958/59), 355.
- D. PHILIPS, De reis van Evert van Schayck door Overijsel. *Driemaand. bladen X* (1958), 92-95.  
Namenmateriaal van 1559.
- O. POSTMA, Enkele opmerkingen Groninger plaatsnamen betreffende. *Driemaand. bladen X* (1958), 65-70.  
Over *Ding(en)*, *Hander*, *Hornhuizen*, *Douwen*.
- P. P., Enkele oude Vlijmense „steeg”- en „huizen”-namen. *Met ganser Trou VII* (1957), 65-67.

- H. K. DE RAAF, De Romeinse nederzetting bij Zwammerdam en het probleem van „Nigropullo” (Zuid-Holland). *Ber. Rijksdienst Oudheidk. Bodemonderzoek* 1957/1958, 31-41.  
Zie ook beneden de bijdrage van B. H. STOLTE.
- J. RICKERS, Orts- und Flurnamen niederländischer Abstammung im Raum der Niederelbe und ihre Bedeutung für das Holländerproblem in unseren Marschen. I. *Steinburger Jahrb.* 1957, 104-123.  
Bespreekt o. m. Wettern en Sidwende.
- A. E. RIENTJES, Nog eens over 't Glindt, Trein en Vrede en Vrucht. *Maandbl. Oud-Utrecht* 1957, 48.
- T. VAN SCHIJNDEL, Straatnamen in de gemeente Drunen. *Met ganser Trou* VIII (1958), nrs. 10-11.
- T. VAN SCHIJNDEL, Straatnamen te Heusden. *Met ganser Trou* VIII (1958), nrs. 8 en 9.
- T. VAN SCHIJNDEL, Veldnamen in Nieuwkuik. *Met ganser Trou* VIII (1958), 97-101.
- T. VAN SCHIJNDEL, De verkeerswegen in onze streek. *Met ganser Trou* VII (1957), nr. 1.
- B. H. SLICHER VAN BATH, Een samenleving onder spanning. Geschiedenis van het platteland in Overijssel (Historische sociografieën van het platteland, I). *Assen*, 1957.
- B. H. SLICHER VAN BATH, Woeste erven in Twente gedurende de late Middeleeuwen? *Versl. en Med. Ver. beoefening v. Overijsselsch Regt en Gesch.* 73ste stuk (1958), 93-105.
- B. W. SIEMENS, Enkele bijzonderheden over Appingedam. *Gron. Volksalmanak* 1957, 23-32.
- F. W. SMULDERS, Beemd en wei. *Brab. heem* X (1958), 12-13.
- F. W. SMULDERS, De Efteling te Loon-op-Zand. *Brab. heem* IX (1957), 91.  
Efteling = land dat achteraf lag.
- F. W. SMULDERS, Nog enige ing-namen. *Brab. heem* IX (1957), 107.
- F. W. SM[ULDERS], Het Kadaster. *Brab. heem* X (1958), 21.
- F. SMULDERS, Kivietsblek. *De kleine Meierij* XI, nr. 2.
- F. SMULDERS, De Litse Straat in Den Dungen. *Brab. heem* X (1958), 141.

- F. W. SMULDERS, Het mysterie van de Keizer-Karel-stad en het eiland der Bataven. *Brab. heem* X (1958), 26-27.
- F. W. SMULDERS, Perceelsnamen te Hedikhuizen. *Met ganser Trou* VII (1957), 38-40.
- F. W. SMULDERS, Overzicht der Gemeeyntes. In 't kwartier Oisterwijk. *Brab. heem* IX (1957), 12-18.
- F. SMULDERS, De strijdhoeven te Udenhout. *De kleine Meierij* XI, nr. 11.
- F. SMULDERS, De Tolberg in Udenhout. *De kleine Meierij* XI, nr. 3.
- F. SMULDERS, Naschrift bij de toponiemen van Udenhout. *De kleine Meierij* X, nr. 9.
- F. SMULDERS, Toponymische kanttekeningen. *Brab. heem* X (1958), 76-77.  
 't Hurkje of ... Turkije ('t Hoornik > 't Hurk > Turkije !). — De Aasvoortshoeve bij Riel (*Aartsvoord*). — De Nonnenbossche Hoeven.
- F. SMULDERS, De Voornse steeg te Engelen. *Met ganser Trou* VII (1957).
- F. SM., De Wenixvoort. *Brab. heem* X (1958), 21-22.
- H. STAM, Landweren in Graafschap en Liemers. *Arch. Graafschap* 1958, 50-66.  
 Talrijke toponiemen in verband met landweren.
- B. H. STOLTE, De oudste bewoners van West-Brabant. *Jaarb. Ghulden Roos* 1958, 24-28.  
 S. vermoedt dat het Frisiavones waren.
- B. H. STOLTE, De oudste naam van Heerlen. *Maasgouw* LXXVI (1957), 68-69.  
*Coriovalio* (Itinerarium Antonini) zou een zuivere Keltische naam zijn, die niets te maken heeft met Lat. *vallum*.
- B. H. STOLTE, De oudste vorm van de plaatsnaam Kuik. *Brabantia* VI (1957), 20-21.
- B. H. STOLTE, De plaatsnaam Nigropullo. *Ber. Rijksdienst. Oudheidk. Bodemonderzoek* 1957/58, 76-78.  
 Noemt de verschillende mogelijkheden en wijst op een Campaans *pullus* = donkere, weke grond. Zie boven de bijdrage van H. K. DE RAAF.

- B. H. STOLTE, De Peutinger Kaart, in : Nijmegen is toch Noviomagum (AO-Reeks, 724). [Amsterdam, 1958].  
Met goede reproducties.
- P. L. M. TUMMERS, Betekenis van de oudste naam van Roermond. *Maasgouw* LXXVII (1958), 154.  
Het 2<sup>e</sup> lid is *mundium*, kleine hoogte.
- P. L. M. TUMMERS, Deux toponymes celtiques de Hollande : CORIOVALLUM et CATVALIUM. *Ogam* IX (1957), 381-383.  
Zie *Bibl.* 1956, blz. 438.  
Over het verband tussen de in titel genoemde pln. en de Limburgse namen Heerlen en Heel.
- P. L. M. TUMMERS, Limburgse plaatsnamen. *Veldeke* XXXIII (1958), nr. 181, 13-15.  
Bespreekt aan de hand van MOERMAN de pln. op *-mich*.
- P. L. M. TUMMERS, Limburgse plaatsnamen II. *Veldeke* XXXIII (1958), nr. 182, 29-30.  
Over het bestanddeel *ouw, ooi, o* in Limburgse toponiemen.
- P. L. M. TUMMERS, Limburgse plaatsnamen III. *Veldeke* XXXIII (1958), nr. 183, 43-44.  
Over Limburgse (*ing*)-hoven-namen.
- P. L. M. TUMMERS, Limburgse plaatsnamen IV. *Veldeke* XXXIV (1959), nr. 186, 25-27.  
Over *Valkenburg/Valkenberg*.
- P. L. M. TUMMERS, De uitgangen *-ig, -merig* en *-mig* in plaatsnamen. *Bull. Land v. Heerle* 1958, 57-58.
- H. VOOGD, Geschiedkundige bijdragen uit het land van Heusden en Altena. De rivier de Alm. *Brab. heem* X (1958), 106-112.
- H. VRIEND, Flitsen uit het Waterstaatsverleden van noordwestelijk Noord-Brabant. *Jaarb. De Oranjeboom* IX (1956).  
Zie laatst *Bibl.* 1955, blz. 158.
- A. WEIJNEN, IJ. *Album E. Blancquaert (Tongeren, 1958)*, 429-430.  
De bekende nholl. waternaam wordt hier verklaard door fonetische ontwikkeling, liever dan door spellinguitspraak.
- P. WYBENGA, Enkele aanwijzingen en problemen bij de oudste bewoningsgeschiedenis van Nederland. *De vrije Fries* XLIII (1957), 5-89.



X., Erven en Werven in verband met dialecten, volkskunde en naamkunde. *Med. Centr. voor onderzoek Ndl. volkseigen*, nr. 9 (1957), 9-19.

Werf = hoogte ; werf als gerichtplaats.

X., Veldnamen verzamelen. *Med. Centr. voor onderzoek Ndl. volkseigen*, nr. 9 (1957), 19-20.

X., Jodenkerkhoven, boesjeuden en boeskolen. *Med. Centr. voor onderzoek Ndl. volkseigen*, nr. 10 (1958), 15-17.

X., Namen van bruggen vastgesteld gedurende 1956. *Die Haghe 1957 ('s-Gravenhage, 1958)*, 118-119.

X., Nieuwe straatnamen vastgesteld gedurende 1956. *Die Haghe 1957 ('s-Gravenhage, 1958)*, 113-117.

J. G. ZANDSTRA, De geologische opbouw van het Noordhollands landschap. *Noord-Holland 1957*, 77-83.

Ten slotte willen wij ook de aandacht vestigen op de publikaties van de „Stichting voor Bodemkartering” te Wageningen. In de hier overschouwde jaren verschenen de delen VIII en IX van *Boor en Spade*, bevattend verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland.

Buiten de reeds boven vermelde opstellen van Prof. C. H. EDELMAN en diens medewerkers, willen wij hier nog de volgende studiën citeren :

J. CNOSSEN, Enige opmerkingen omtrent het ontstaan van het Beneden-Boorne-gebied en de Middellzee in verband met de subatlantische transgressie. *Boor en Spade IX (1958)*, 24-38.

A. W. EDELMAN-VLAM, Perceelsnamen in de Liemers en de Driedorpenpolder. *Boor en Spade VIII (1956)*, 99-112.

C. HAMMING, Verkaveling, veldnamen en ontginningsgeschiedenis in een deel van het land van Vollenhove. *Boor en Spade IX (1958)*, 6-23.

I. OVAA, Overzicht van de bodemgesteldheid van westelijk Zeeuws-Vlaanderen gezien in het licht van genese en historie. *Boor en Spade IX (1958)*, 70-88.

J. WIERINGA, Opmerkingen over het verband tussen de bodemgesteldheid en oudheidkundige verschijnselen naar aanleiding

van de bodemkartering in Drente. *Boor en Spade* IX (1958), 97-114 (1).

\* \* \*

Wat de studie van de toponymie in Friesland betreft, kan dit jaar gewezen worden op de volgende naamkundige bijdragen :

J. H. BROUWER- -Y. POORTINGA, [Bibliographia Onomastica 1956-1957] Frisian Onomastics. *Onoma* VIII (1957/1958).

K. FOKKEMA, De Fryske taelkunde. Stân fan saken en opjeften foar de takomst. *Philologia Frisica a° 1956* (*Grins-Djakarta*, 1957), 46-54.

Met samenvatting van gedachtenwisseling op blz. 55-56.

*Philologia Frisica a° 1956. Grins-Djakarta*, 1957.

Rec. H. DRAYE, *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 32.

C. B. v(AN) H(AERINGEN), *N. taalgids* L (1957), 234-235.

Verslag over het Fries Filologencongres gehouden te Leeuwarden in aug. 1956, met de tekst van de lezingen die er voorgedragen werden door P. JØRGENSEN en H. KUHN (beiden over het Ingweonen-probleem) en door K. FOKKEMA (over de Friese taalkunde en de vroegere studies over de Ingweonen.)

Encyclopedie van Friesland, onder hoofdredactie van J. H. BROUWER. *Amsterdam-Brussel*, 1958.

Rec. X., *Louv. bijdr. Bijbl.* XLVII (1958), 138.

In het eerste gedeelte beschrijven P. SIPMA, J. J. KALMA en J. J. SPAHR VAN DER HOEK „Hoe de Friezen heten en waar zijn wonen”.

K. HEEROMA, Grenswateren. *Fryske plakn.* XI (1958), 42-45.

Tekst van congreslezing te München, speciaal handelend over de etymologie van *sloot*, *svet*, *mark*, *schelling*, *Sinkjal*, *Tjonger* (en *Linde*). Zie samenvatting in *VI. Intern. Kongress*, 69.

K. HEEROMA, Fränkisch, Ingwäonisch und Luxemburgisch. *Zs. f. Mundartforsch.* XXV (1957), 56-57.

Kritische beschouwingen over de stellingen van de veelbelovende Luksemburgse geleerde R. BRUCH, die in juli 1959 jammerlijk om het leven is gekomen.

(1) In de reeks „De Bodemkartering van Nederland” verschenen ondertussen :

Deel XVII : P. DU BURCK, Een bodemkartering van het tuindistrict Geestmerambacht. *'s-Gravenhage*, 1957.

Deel XVIII : F. SONNEVELD, Bodemkartering en daarop afgetemde landbouwkundige onderzoeken in het land van Heusden en Altena. *'s-Gravenhage*, 1958.

H. T. J. MIEDEMA, Frysk, Frankysk en Saksysk? *It Beaken XX* (1958), 184-191.

Naar aanleiding van de studiën van HEEROMA, WEIJNEN, KUHN, JØRGENSEN, ROTH, SCHWARZ, enz.

S. J. VAN DER MOLEN, Opsterlân, skiednis fan it Wâldgrietenij. *Drachten*, 1958.

Bevat twee hoofdstukken over de naamkunde : It Alddijp, skiedstream mei fjouwer nammen (blz. 36-44) : over de namen van de rivier de Boorn ; De nammen Opsterlân en Super Haudmar(e) (blz. 45-48) : over de namen van de Grietenij Opsterland zelf. Ook verder bevat het werk heel wat toponymisch materiaal.

S. J. VAN DER MOLEN, Waed- en Noardsêtoponymen, lykas de Skylgers dy opheden brûke. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 22-29.

Vgl. Y. POORTINGA, hierbeneden.

J. NAARDING, Stellingwerfse toponiemen. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 39-48.

Over de betekenis van *Stellingwerf*, van namen met *broek*, *holt*, *lo*, *wold*, *epe*, van marke-toponiemen, *-ga*-namen en vele andere. Enkele interpretaties worden bestreden door O. POSTMA, *ibid.* XI (1958), 3-4.

M. OOSTERHOUT, Snitser toponymen om 1500 hinne II. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 37-40.

Zie *Bibl.* 1956, blz. 439. Nu komen de straatnamen ter sprake, met de bestanddelen *dijk*, *streke*, *steech*, *herne*, *eind*, *borch*, enz.

Y. POORTINGA, In pear wâdtoponymen. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 30.

Sluit aan bij *Id.*, *Bibl.* 1956, blz. 439. Andere aanvullingen worden bezorgd door S. J. VAN DER MOLEN, In mennich nammen fan Tsjiptke Vonk. *Fryske plakn.* IX, 31.

O. POSTMA - P. SIPMA, Toponymysk probleem. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 3-10.

Discussie over de oorsprong der adj.-formaties op *-ster*, *-st(e)ra* bij fri. plaatsnamen. Met een naschrift ook van K. FOKKEMA, *ibid.* 10.

Ter gelegenheid van zijn 90<sup>e</sup> verjaardag werd aan Dr. O. POSTMA een feestnummer van *It Beaken* aangeboden, dat besluit met een bibliografisch overzicht van de verbluffende veelzijdige activiteit van de jubilaris, ook met betrekking tot de plaats- en persoonsnamenstudie : B. VAN DER VEEN, Bibliografy fan Dr. O. POSTMA. *It Beaken XX* (1958), 133-144. Zie ook vooraan (blz. 3-10) J. J. SPAHR VAN DER HOEK, It wittenskiplik wurk fan Dr. O. POSTMA.

O. SANTEMA, Toponimen fan Toppenhuzen en Twellegea yn 'e 16<sup>e</sup>, 17<sup>e</sup>, 18<sup>e</sup> en earste helte fan de 19<sup>e</sup> ieu. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 66-73.

Vervolg van het glossarium (zie *Bibl.* 1956, blz. 439-440), gaande van *Land* tot *Zijlsloet*.

P. SIPMA, Kalahey. *It Beaken XX* (1958), 80-89.

Over de fri. *Siarda* en *Sjaerdama*, de pln. *Kalahey* „kale hoogte” en andere pln. met *hei* en *kaal* (ook *Kluerd* < *Kaluerd*, *Kallwird*, enz.).

P. SIPMA, De Plaknammen in Baerderadiel. In geakunde gearstald fan it Geakundich Wurkforban fan de Fryske Akademy (*Drachten*, 1957), blz. 145-155.

Behandelt de toponiemen van de Grietenij Baarderadeel.

J. SMIT, Terschellinger toponymen. *Fryske plakn.* XI (1958) 51-60.

Over de benamingen van het eiland zelf en van de verschillende woonsteden. Hierbij aansluitend worden (*ibid.* 61-69) de „Lânnammen ûnder West-Skylge” behandeld. Het jaar te voren schreef SMIT al over de „nammen fan Aestrein (Skylge)”, *ibid.* X (okt. 1957), 84-101, nadat S. J. VAN DER MOLEN daarmee een begin had gemaakt: De nammen fan Aesterein (Skylge). *Ibid.* IX (febr. 1957), 32-36.

J. P. WINSEMIUS, Nammen om en by Nijlân. *Fryske plakn.* XI (1958), 10-18.

In hoofdzaak lokalisatie van de toponiemen uit het Register van den Aanbreng van 1511. Met kaartje.

S. E. WENDELAAR BONGA, Oer strjitnammen yn Dokkum. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 41-65; X (1957), 49-53.

Betreft de straatnamen binnen en buiten de grachten.

Verder zal de beoefenaar van de Friese toponymie de volgende tijdschriftopstellen met vrucht raadplegen:

W. T. BEETSTRA, Warkumer wetternammen. *Fryske plakn.* XI (1958), 70-75.

D. P. BLOK, Friese invloed aan de Rijnmond? *Fryske plakn.* XI (1958), 89-90.

Steunt vooral op de verspreiding van de veldnaam *Tjuch*, volgens M. GYSSELING uit \**teuh-ja*, wsch. „strook lands”.

D. P. BLOK, Nog eens Mafit. *Fryske plakn.* XI (1958), 7.

Tegen G. KARSTEN (*Bibl.* 1955, blz. 160), te verklaren uit *buffet*: 1635 *buffith*, 1793 *het Fit* enz.

- P. C. J. A. BOELES, De Warnen en Friesland. *Westerheem* VII (1958), 5-10.  
Sluit aan bij W. J. DE BOONE, zie *Bibl.* 1956, nr. 53.
- W. J. DE BOONE, De Vikingen in Velsen. *Westerheem* VII (1958), 30-38.
- J. H. B(ROUWER), Wimerts en Wymbritseradiel. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 3-6.
- H. J. CALKOEN, Friese en middeleeuwse nederzettingen bij „Duin en Kruidberg” te Santpoort (gem. Velsen). *Westerheem* VII (1958). 82-87.
- J. DAAN, Betrekkingen tussen het Fries en het Noordhollands. *It Beaken* XIX (1957), 197-205.  
Mede aan de hand van de onomastiek.
- F. DYKSTRA, Esonstêd, leginde of wierheit? *Fryske plakn.* XI (1958), 19-30.  
Betreft de plaats Esonstad, ook Warden of Werden genoemd, die volgens de kronieken aan de Lauwerszee lag.
- H. HALBERTSMA, Barderadeels oudste historie. 1957.
- H. HALBERTSMA, Van de hoge helm en 't rode schild. *It Beaken* XIX (1957), 31-39.  
Overzicht van de aanrakingen tussen de Friezen en de Saksen, van de tijd van Karel de Grote tot 1100.
- H. HALBERTSMA, It ûntstean fan de terpen. *It Beaken* XIX (1957), 208-215.  
Bespreekt ook de naamgeving met *-terp*, *-dorp*, *-werd/ward*, *-wier* en varianten. Vooraf gaat een artikel van T. HUITEMA, Hoe binne de terpen ûntstien? (*ibid.* 206-208).
- H. HALBERTSMA, Terpenonderzoek in West-Friesland. *Westerheem* VII (1958), 71-74.
- E. J. HELDERMAN, Een Friese nederzetting op het Veen bij Marken Binnen (prov. N.-Holl.). *Westerheem* VII (1958), 92-97, 102-107.
- T. HOEKEMA, Fan Dokkum en Dongeradeel. *Fryske plakn.* XI (1958), 8-9.  
Het tweede wordt verklaard uit het eerste.
- A. JOHANNSEN, Der Nachbar und seine Welt im friesischen Volksmund (Topographische Notizen). *Fryske plakn.* XI (1958), 31-41.  
Overzicht van noordfriese zegswijzen, spreuken en rijmen die inwoners- of plaatsnamen bevatten.
- W. DE JONG, Appelsche. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 59-78, ill.  
Historisch-topografische en toponymische beschrijving van het gebied.

- H. J. KEUNING, Enige opmerkingen over de geografie van de menselijke occupatie in de kustlandschappen van het Noordzeegebied. *It Beaken XX* (1958), 36-40.  
Aansluitend bij POSTMA's Friese Kleihoeve, onderzoekt S. de ingebruikneming van de grond in de Friese kustgebieden.
- H. W. KUIPERS, Kûbaerder toponimen. *Fryske plakn. X* (okt. 1957), 54-58.  
Met toponymische kaart.
- W. LAUR, Nordfriesische Einwohnernamen auf -ing in Orts- und Landschaftsnamen. *Fryske plakn. X* (okt. 1957), 25.  
Ook met uitbreiding op -ring.
- E. LÖFSTEDT, Kleine Beiträge zum Nordfriesischen Wörterbuch. *Niederdt. Mitt. XIII* (1957), 5-15.  
Bespreekt op blz. 13-14 nfri. *trāōš* „fest berastes Grünland, das schon mehrere Jahre als Weideland benutzt wurde und schon seit längerer Zeit unter Kultur war“. Met Ndl. *dries(ch)* wordt het afgeleid uit germ. \**preuska*.
- S. J. VAN DER MOLEN, Alde en nije nammen yn Boarn en Akkrum. *Fryske plakn. X* (okt. 1957), 79-83.  
Betreft de fri. straatnamen aldaar.
- S. J. VAN DER MOLEN, Aldfaers Erf. Sydljochten op de skiednis fan Warkum. *It Beaken XX* (1958), 173-184.  
Noemt ook oude plaatsnamen.
- S. J. VAN DER MOLEN, Onder Allard's klokslag. Een heemkundige verkenning rond het Allardsoog. *Drachten*, 1957.  
Rec. H. S. BUWALDA, *It Beaken XIX* (1957), 188-189.  
Jubileum-boekje van 80 blz., met foto's en kaartjes en o. m. een hoofdstuk over „Het geheim der namen“.
- S. J. VAN DER MOLEN, Frysk yn toponymen út archivalia. *Fryske plakn. X* (okt. 1957), 16-17.
- S. J. VAN DER MOLEN, Ta de skiednis fan de heechfeangraverij. *It Beaken XX* (1958), 41-46.  
Over de betekenis van *leijen* „laagveenland, waarvan hoogveen afgegraven werd“ en de lokalisatie van *Berrafaen*.
- S. J. VAN DER MOLEN, Wobbingabrêge. *Fryske plakn. XI* (1958), 48-49.  
Zoekt naar de plaats van die brug, die door J. DE VRIES (Etym. wb.) ten onrechte met *Wymbritseradeel* wordt verbonden.
- P. PALMA, In lyts kuijerke by in mennich toponimen fan Baeijum en omkriten lâns. *Fryske plakn. XI* (1958), 76-77.
- Y. POORTINGA, Harge groun. *Fryske plakn. IX* (febr. 1957), 10.  
Het adj. *harch* wordt bij voorkeur verklaard als „scherp“, vgl. ww. *haren*.
- O. POSTMA, Essen op de Friese klei. *Vrije Fries XLIII* (1957).  
Zie samenvatting in *Bijdr. gesch. Ndl. XII* (1957/58), 351.

- O. POSTMA, In pear nammen út Wûnseradeel. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 13-14.  
Betr. *Statum, Oitze en Ookes*.
- K. A. RIENKS, Nammen fan silen. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 34-38.  
Nammen van sluizen, met de bestanddelen *syl, fallaet < verlaet, slûs, skûtelbank, sas* enz.
- R. S. ROARDA, Inkelde nijsgjirrige toponymen. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 101-102.  
Uit de „Proklamaesjeboeken Ljouwerteradiel, almeast út de Huzumer en Stienzer kontreijen”.
- R. S. ROARDA, In mannich toponymen I-II. *Fryske plakn.* XI (1958), 79-84.  
Twee lijsten van namen, resp. uit oude testamenten en rentmeestersrekeningen.
- O. SANTEMA, Boerepleatsenammen yn it Suderleech. *Fryske plakn.* XI (1958), 78.
- P. SIPMA, Earnewâld. *Fryske plakn.* XI (1958), 50.
- J. J. SPAHR VAN DER HOEK, Inkelde fragen oangeande âldersdomskwestjes en dûbelde nammen. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 15-17.
- J. J. SPAHR VAN DER HOEK, De Friese Zevenwouden. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 11-15.
- J. J. SPAHR VAN DER HOEK, Op 'e dyk, by de wei en de leane del. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 26-33.  
Over de verschillende toponymische bestanddelen met betekenis „weg” : *dijk, laan, singel, rede, drift* enz.
- U. TUINSTRA, Waar lag het Baduhenna-woud? *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 20-24.  
Hiertegen schrijft K. FOKKEMA : „Sa net !” *Ibid.* XI (1958), 5-6.
- P. B. WINSEMIUS, Kahoal. *Fryske plakn.* IX (febr. 1957), 7-9, ill.  
Varianten *Colhol, Coldehol* enz.
- P. B. WINSEMIUS, Oersum, in forgotten -um-namme. *Fryske plakn.* X (okt. 1957), 18-19.
- P. B. WINSEMIUS, Pleats en mienskip. *It Beaken* XX (1958), 193-209.
- [F. J. DE ZEE], Niget oan nammen. *Fryske plakn.* XI (1958), 85-88.  
Lijst van toponiemen, door de redactie samengesteld uit de artikels van F. J. DE ZEE in *It Heitelân* van 1922.

\* \* \*

Met betrekking tot de studie van de plaatsnamen in het Duitse taalgebied, wijzen wij vooreerst op de volgende bibliografische bijdragen :

- B. BOESCH, Kurzbericht über die Namenforschung in der Schweiz seit 1945. *Mitteil. f. Namenk.* 1. Heft (1957), 8-11.
- E. EICHLER, Germanistische und slawistische Publikationen zur Namenforschung in der D. D. R., in : Leipziger Studien Th. Frings (*Halle/Saale*, 1957), 253-257.
- E. EICHLER, Slawistische und germanoslawistische Publikationen zur Namenforschung aus der D. D. R. *Zs. f. Slawistik* III (1958), Heft 5, 778-779 [Nachtrag zur Übersicht bis Dezember 1956 — Übersicht für 1957].
- Id., *Ibid.* IV (1959), Heft 2, 287-288 [Übersicht für das Jahr 1958].
- R. FISCHER, Stand und Kritik der slawischen Onomastik in Deutschland. *СЛАВЯНСКАЯ ФИЛОЛОГИЯ II* (Moskva, 1958), 200-215.
- Met een „Bibliographische Übersicht zur slawischen Onomastik in Deutschland von 1945 bis 1957“.
- E. SCHWARZ- -O. LEYS, [Bibliographia Onomastica 1956-1957] Deutschland-Oesterreich. *Onoma* VIII (1957/1958).

Wat de organisatie van de beoefening der naamkunde in Duitsland betreft, willen wij hier wijzen op de oprichting van een werkgroep, die onder de benaming : „Namen als Geschichtsquelle“, tot stand gekomen is te Darmstadt, op 29 en 30 maart 1957 (1).

In het jaar 1958 werden twee zittingen gehouden, nl. te Bonn, op 14-15 maart en te München, op 24 augustus (2).

Van het orgaan van deze Arbeitskreis, nl. *Mitteilungen für Namenkunde*, zijn thans 4 nummers verschenen (3).

(1) Zie hierover H. DRAYE, Een „Arbeitskreis für Namenforschung“ in *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 6 en ook *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 320.

(2) Zie hierover R. SCHÜTZEICHEL, *Mitteil. f. Namenk.* 4. Heft (1958/1959), 5-7.

(3) Zie hierover ook *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 213.



Van het sinds 1956 opnieuw verschijnend tijdschrift *Schlesischer Flurnamen-Sammler* (zie *Bibl.* 1956, blz. 450) zijn, tot einde 1958, 6 afleveringen verschenen. Hieruit blijkt dat de inzameling van de Silezische veldnamen gestadig vooruitgaat, dank zij de leider der „Flurnamen-stelle bei der Historischen Kommission für Schlesien”, Dr. A. ZOBEL (Aachen).

Dank zij het initiatief van Prof. Th. FRINGS en van Prof. R. FISCHER ontstond te Leipzig, in 1955, de „Arbeitsgruppe Deutsch-Slawische Forschungen zur Namenkunde und Siedlungsgeschichte”. De „Arbeitsgruppe” hield haar 3de Jahrestagung, onder leiding van R. FISCHER, op 19 juni 1957 (1) en op 23 mei 1958 de 4de Jahrestagung (2).

In de reeks naamkundige monografieën door deze „Arbeitsgruppe” uitgegeven, zijn vooralsnog verschenen :

R. FISCHER, Ortsnamen der Kreise Arnstadt und Ilmenau (Deutsch-Slawische Forschungen z. Namenkunde u. Siedlungsgesch., 1). *Halle/Saale*, 1956.

E. ULBRICHT, Das Flussgebiet der Thüringischen Saale. Eine namenkundliche Untersuchung (Id., 2). *Ibid.* 1957.

H. WALTHER, Die Orts- und Flurnamen des Kreises Rochlitz (Id., 3). *Ibid.* 1957.

E. EICHLER, Die Orts- und Flussnamen der Kreise Delitzsch und Eilenburg (Id., 4). *Ibid.*, 1958.

Leipziger Studien Theodor Frings zum 70. Geburtstag (Id., 5). *Ibid.*, 1957.

Rec. W. KASPERS, *Blätter f. dt. Landesgesch.* XCIV (1958), 247-249.

H. WISSEMAN, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 212-213.

De opstellen die in deze feestbundel opgenomen werden en die de Ndl. naamkundige interesseren, worden beneden vermeld.

De belangrijke naamkundige bijdragen (en de besprekingen

(1) Zie hierover W. SPERBER, in *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 320 en E. EICHLER, in *Zs. f. Geschichtswiss.* V (1957), 1265-1266.

(2) Zie over de lezingen, die naar aanleiding hiervan werden voorgedragen, o. m. W. SPERBER, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 318-319 en H. NAUMANN, *Zs. f. Geschichtswiss.* VI (1958), 1352-1354.

van onomastische studien) van de gevierde meester worden samengevat in het opstel van H. PROTZE, Theodor Frings und die Namenforschung, blz. 236-252.

E. MÜLLER, Die Ortsnamen des Kreises Heiligenstadt (Id., 6). *Ibid.*, 1958.

W. SCHENK, Die Ortsnamen der Kreise Werdau und Zwickau (Id., 7). *Ibid.*, 1958.

De delen I-V der „Deutsch-Slawische Forschungen zur Namenkunde und Siedlungsgeschichte” worden besproken door :

E. MÜLLER, *Welt der Slaven* III (1958), 317-318.

E. SCHWARZ, *Dt. Literaturzeitung* LXXIX (1958), Sp. 977-982.

Vervolgens vermelden wij een aantal toponymische en methodologische bijdragen die wij terloops bij het excerpingswerk hebben genoteerd :

A. BACH, Deutsche Namenkunde III. Zie *Bibl.* 1956, blz. 442.

Rec. J. SAHLGREN, *Namn och bygd* XLIV (1956), 206-207.

A. BACH, Deutsche Namen in historisch-geographischer Sicht. *Der Deutschunterricht* IX (1957), 5-31.

Uitstekend algemeen overzicht van de moderne problematiek van de naamkunde, vooral in taalkundig opzicht. 7 kaartjes illustreren de tekst.

A. BACH, Namen und Landesgeschichte. *Mittel. f. Namenk.* 3. Heft (1958), 1-9.

Bondig overzicht van de problemen.

A. BACH, Die Franken und die oberrheinischen Ortsnamen auf *-heim*. Zu einem Aufsatz von F. Langenbeck. *Rhein. Viert.* XXIII (1958), 50-74.

S. kritiseert op een zeer overzichtelijke wijze de beneden geciteerde bijdragen van F. LANGENBECK over het ontstaan van een wig *-heim*-namen (in het gebied tussen het Zwarte woud en de Vogesen), die schijnbaar uit het W. in het *-ingen*-gebied gedreven wordt. BACH stelt als werkhypothese voorop dat de betrokken *-heim*-namen door expansie uit de Palts en Rheinhessen (van N. naar Z. dus) ontstaan zijn. S. verduidelijkt in dit verband zijn bekende voorstelling van het wezen der taal- en naamkundige expansie aan de hand van talrijke voorbeelden.

K. S. BADER, Das mittelalterliche Dorf als Friedens- und Rechtsbereich. Studien zur Rechtsgeschichte des mittelalterlichen Dorfes I. *Weimar*, 1957.

Rec. U. LEWALD, *Rhein. Viert.* XXIII (1958), 149-156.

- H. BAHLOW, *Alteuropas Namenwelt und ihre Erforschung. Eine Denkschrift. Hamburg, 1958.*  
 Waardeloos.
- H. BAHLOW, *Die Bachnamen auf -apa — im Lenne-, Ruhr-, Sieg-, Lahn- und Eder-Raum — als prähistorische Denkmäler. Hamburg, 1958.*  
 Onbeduidend spotschriftje, op DITTMAYER's „stupide Teutomanie“ (!), dat aan het VI<sup>e</sup> Int. Congres te München (1958) wordt aangeboden.
- H. BAHLOW, *Deutschlands Ortsnamen als Denkmäler europäischer Vorzeit. [Hamburg], 1957.*  
 Rec. A. CARNOY, *Lew. bijdr. Bijbl. XLVII* (1958), 27-28.  
 F. W. BLAISDELL, *Names VI* (1958), 251-254.
- M. BATHE, *Namenkundliches und Sprachgeschichtliches zum Hassegau. Leipziger Studien Th. Frings, 20-62.*  
 Bestudeert de verspreiding van de 2<sup>e</sup> klankverschuiving in Hessen, mede aan de hand van de plaatsnamen, en polemiseert met W. MITZKA.
- M. BATHE, *Übertragung oder Neubildung von Ortsnamen. VI. Intern. Kongress, 50.*  
 Samenvatting van lezing over Ndl. plaatsnamen tussen Elbe en Oder, in verband met de kolonisatie van 1150-1250.
- G. BAUER, *Die Flurnamen der Stadt Saarbrücken. Bonn, 1957.*  
 Rec. H. MOSER, *Beitr. z. Namenf. IX* (1958), 315-316.
- H. BAUSINGER- -M. BRAUN- -H. SCHWEDT, *Neue Siedlungen. Volkskundlich-soziologische Untersuchungen des Ludwig-Uhland-Instituts Tübingen [Stuttgart], (1959).*
- F. J. BERANEK, *Totale Ortsnamenforschung. Mitt. Arbeitsk. Jiddistik. Folge 4* (1956), 53-54.
- D. BERGER, *Alte Wege und Strassen zwischen Mosel, Rhein und Fulda. Ein Versuch. Rhein. Viert. XXII* (1957), 176-191, met 1 kaart.  
 Interessant is vooral de poging om het wegennet uit de Merovingische tijd in kaart te brengen. S. heeft een uitgebreide bibliografie over het onderwerp verzameld.
- D. BERGER, *Stabende Gruppen unter den deutschen Ortsnamen auf -leben. Beitr. z. Namenf. IX* (1958), 129-154.  
 Goed gedocumenteerde en methodologisch interessante studie

over pln.-groepen met stafrijmende persoonsnamen, vermoedelijk ontstaan in familieverband.

Met twee overzichtelijke kaarten op blz. 146-147 en een goede bibliografie over het onderwerp.

- K. BISCHOFF, Zur Geschichte des Niederdeutschen südlich der *ik/ich*-Linie zwischen Harz und Saale (Berichte über die Verhandl. der sächs. Ak. d. Wiss. zu Leipzig. Phil.-hist. Kl. Bd. 102, H. 6). *Berlin*, 1957.  
 Rec. E. R(OTH), *Niederdt. Mitt.* XIII (1957), 73-75.  
 Steunt vooral op pln. : *-dorp, Suth-/Sunth-* enz.
- K. BISCHOFF, Sprachliche Beziehungen zwischen niederdeutschem Altland und Neuland im Bereich der mittleren Elbe (Sächs. Ak. Wiss. Phil.-hist. Kl. Bd. 103, H. 4). *Berlin*, 1958, 20 Abbildungen.  
 Behandelt, mede op grond van Slavische en Duitse toponiemen (die kartografisch bewerkt worden), de oude Duits-Slavische betrekkingen in het oostelijk Nederduits taalgebied.
- J. BISCHOFF, Die Zeidelhuben und Bienenpflege im Sebalder Reichswald zwischen Erlangen und Nürnberg in siedlungs- und waldgeschichtlicher Sicht. *Jahrb. f. fränk. Landesforsch.* XVI (1956), 29-107.  
 Rec. K. PUCHNER, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 126.  
 Met een hoofdstuk : „Das Zeidelwesen im Spiegel der Namenskunde“.
- B. BOESCH, Die Bedeutung eines St-gallischen Namensbuches. *Schweiz. Zs. f. Gesch.* VII (1957), 194-209.
- B. BOESCH, Die Eigennamen in ihrer geistigen und seelischen Bedeutung für den Menschen. *Der Deutschunterricht* IX (1957), 32-50.
- B. BOESCH, Über die Namengebung mittelhochdeutscher Dichter. *Deutsche Vierteljahrsschr.* XXXII (1958), 241-262.
- W. BRANDENSTEIN, Übersetzungskomposita und übersetzende Namen. *Sybaris-Festschr. H. Krahe (Wiesbaden, 1958)*, 1-6.
- R. H. CARSTEN, Das Grundwort *ham* als Bezirksbezeichnung. *VI. Intern. Kongress*, 57-58.  
 Samenvatting van lezing over het bekende bestanddeel *ham* (dat hier zonder meer wordt verbonden met *heem*).
- E. CHRISTMANN, Flurnamensammlung und Flurnamenforschung in der Pfalz. *Mittel. f. Namenk.* 3. Heft (1958), 17-19.

- E. CHRISTMANN, Die besondere Bedeutung alter Formen für die Flurnamenforschung. *Rhein. Viert.* XXIII (1958), 301-309.

Zeer interessante voorbeelden bewijzen de stelling dat ook voor de verklaring van zeer gewoon lijkende veldnamen, oude attestaties onontbeerlijk zijn.

- E. CHRISTMANN, Mundart- und Namenforschung, Hand in Hand. *Zs. f. Mundartforsch.* XXVI (1958), 31-41.

- E. CHRISTMANN, Nordsüdliche Siedlungsnamen-Gleichungen, fränkische Landnahme und hd. Lautverschiebung am nördlichen Oberrhein. *Zs. f. Mundartforsch.* XXV (1957), 77-92.

- E. CHRISTMANN, Namen als Geschichtsquelle. Beispiele aus der Pfalz. *Mitteil. f. Namenk.* 2. Heft (1958), 6-16.

- E. CHRISTMANN, Die Siedlungsnamen der Pfalz. Teil III : Siedlungsgeschichte der Pfalz an Hand der Siedlungs-namen (Veröffentl. der Pfälz. Gesellsch. z. Förderung der Wiss., Bd. 37). *Speyer*, 1958, 22 Kartenskizzen.

Rec. E. SCHWARZ, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 313-314.

Zeer interessante studie (ook op grond van oudheidkundige bewijsplaatsen) over de Alemannische vestiging in, en van de Frankische verovering van de Palts. De verspreiding van *-ing* en *-heim* en de relatieve chronologie van de bestanddelen *-stein*, *-statt*, *-weiler*, *-dorf*, *-scheid*, e. a. wordt getoetst aan de datering van de rijgrafvelden.

- R. DERTSCH, Die stark flektierten genitivischen Ortsnamen im Allgäu und seiner Umgebung. *Blätter f. oberdt. Namenf.* I (1958), 4-16.

- H. DITTMAYER, Das -apa-Problem. Zie laatst *Bibl.* 1956, blz. 444.

Rec. S. GUTENBRUNNER, *Anz. f. dt. Alt. u. dt. Lit.* LXX (1957), 49-62.

- H. DITTMAYER, Probleme der bergischen Siedlungsgeschichte. *Rhein. Viert.* XXII (1957), 152-175, met 4 kaarten.

S. dient A. K. HÖMBERG (zie beneden) van antwoord en verdedigt zijn eigen datering van de *-ingen*-namen uit de 7<sup>e</sup> en het begin der 8<sup>e</sup> eeuw, vooral door een vergelijking van de structuur der Bergische namen met die der linksrijnse *-dorf*, *-heim/-ingen*, *hoven*- en *weiler*-namen en der *-ingen*-namen uit

het Reg. Bez. Trier en Luxemburg, waarvan hij telkens de vorm van de psn. onderzoekt. Dringend noodzakelijk is een nieuwe „Personennamen-Förstemann in landschaftlicher Abgrenzung” (blz. 175). De Siedlungsforschung en de naamkunde zijn het, ten overstaan van menig probleem, nog niet eens! Het was een zeer gelukkig idee van de Redactie der *Rhein. Vierteljahrsbl.* de standpunten van beide wetenschappen te confronteren.

H. DITTMAYER, Rheinische Flurnamenstudien. *Rhein. Viert. XXIII* (1958), 107-127.

Aan de hand van een benijdenswaardige dokumentatie, behandelt de ijverige auteur in deze nieuwe bijdrage opnieuw de etymologie van *beemd* en *zittert*, met hun varianten.

Rijnlands *benden*, *banden*/Ndl. *beemd*, worden verklaard uit (em)ban(n)iment „gebanntes Gelände” vgl. Luik. Waals *èbaner* (oud-Wa. *embanner*) „durch Aufstellen eines Strohwisches (*banon*) ein Geländestück sperren besonders gegen Beweidung”.

Vervolgens bespreekt S. de verschillende verklaringen voor de Rijnlandse veldnamen van het type *Seiters*, *Seitert*, *Sitters*, en de Ndl. namen zoals *Zittert*, *Zittaard* (lijst blz. 120-121). S. zoekt een verband met Lat. *secernere*, Mlat. Part. Perf. + Örtlichkeits-suffix *āriu*, *āria* : *secretarium*, *-ia*, *-orium*, *-ia* > *sigitari*, *sigituri*, met de betekenis „abgesonderter, ausgeschiedener Ort”. Voor de Ndl. *Zittert*-namen rekonstrueert S., met verwijzing naar *Sitroth* (793, Werden), \**sigitari-rod*. Dit wijst op „Wald, der zum Zwecke der Rodung oder Teilrodung mit Sonderrechten belegt worden ist”.

Zie de samenvatting van dit onderzoek in *VI. Intern. Kongress*, 61-62.

H. DITTMAYER, Rheinisch-westfälische Flur- und Ortsnamenstudien. *Rhein.-westf. Zs. f. Volksk.* V (1958), 114-122.

Behandelt blz. 119 namen van het type *Altena*, *Altona* = „al te na(bij)”, (allzunah), *Alteveer*, *Altebij*, enz.

H. DITTMAYER, Siedlungsnamen und Siedlungsgeschichte des Bergischen Landes. Zie *Bibl.* 1956, blz. 444.

Rec. D. P. BLOK, *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 33-36 [zie boven blz. 399].

M. GYSSELING, *Düsseldorfer Jahrb.* XLIX (1959).

Id., *Rev. phil.* XXXVI (1958), 183-185.

R. JAHN, *Duisburger Forsch.* II (1959), 277-282.

E. EICHLER, Zu einigen slawischen Flussnamen des Saale- und Muldesystems. *Leipziger Studien Th. Frings*, 97-107.

E. EICHLER, Slawische Wald- und Rodungsnamen an Elbe und Saale. *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 286-310.

Interessant met betrekking tot de Germaans-Slavische ON-Ausgleich.

- H. ENGELS, Die Ortsnamen an Mosel, Sauer und Saar und ihre Bedeutung für eine Siedlungsgeschichte. *Niederschrift Verhandl. d. hist. Seminars Univ. Mainz in Verbindung mit der Arbeitsgem. westdt. Landes u. Volksforsch (Meisenheim, März 1958)*, S. 6-14.
- E. ERÄMETSÄ, Über die Ländernamen auf *-ie* und *-ien* im Kontinentalgermanischen. *Neuphil. Mitteil.* LVII (1956), 224-227.
- K. FINSTERWALDER, Das Flurnamenwort *Norr-* im mitteldeutschen und im bairisch-österreichischen Alpengebiet. *Mitteil. f. Namenk.* 3. Heft (1958), 9-17.
- K. FINSTERWALDER, Die Namensschichten im Raume von Wattens und in den Tuxer Voralpen. *Wattener Buch = Schlernschriften* CLXV (1958), 203-231.
- R. FISCHER, Namen des Bezirkes Marienbad. *Beitr. z. Gesch. d. dt. Sprache und Lit. (Halle)* LXXIX (1957), 330-348.
- R. FISCHER, Zur Erklärung fraglicher Bestimmungswörter in Ortsnamen. *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 296-301.  
Behandelt een aantal voorbeelden van dialektische vervormingen in toponiemen, die zonder de kennis van de lokale uitspraak duister blijven.
- R. FISCHER, Slawische Namen an der Ilm. *Zs. f. Slawistik* II (1957), 386-390.
- R. FISCHER, Alte Ortsnamen der oberen Saalegegend. *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 174-179.  
Over de bestanddelen *-idi*, *-statt*, *-ingen*, *-heim*.
- W. FLEISCHER, Die Diminutivbildungen im Flur- und Ortsnamenschatz des Kreises Dresden-Altstadt. *Beitr. z. Gesch. dt. Spr. u. Lit. (Halle)* LXXIX (1957), 190-209.
- W. FOERSTE, Der wortgeographische Aufbau des Westfälischen. *Der Raum Westfalen* IV, 1 (hrsg. H. AUBIN, F. PETRI u. H. SCHLENGER. *Münster*, 1958), 1-117.  
Bespreekt ook toponymische bestanddelen als *kudde* (blz. 7), *els* (blz. 9), *hoch* (blz. 10), *pogge* „kikvors” (blz. 36), *weze* „weiland” (blz. 54), de verbreiding van *menne*, *polder*, *-apa* (blz. 96), *-(ing)hofen* (blz. 107) enz.
- E. FRAENKEL(†), Zur indogermanischen Namenforschung. *Sybaris-Festschr. H. Krahe (Wiesbaden, 1958)*, 37-44.

- A. K. HÖMBERG, Die Bedeutung der Ortsnamenkunde für die Siedlungsgeschichte des Bergischen Landes. *Rhein. Viert. XXII* (1957), 101-151, met 1 kaart.

Naar aanleiding van het werk van DITTMAYER, onderzoekt S. van dit zeer belangrijk opstel, hoe de naamkunde kan dienstbaar gemaakt worden aan de historische en geografische Siedlungsforschung. Daartoe is nodig dat de naamkundige de toponiemen, en vooral de groepen van Siedlungsnamen, kan dateren. Dit is, volgens S., mogelijk door de studie van de psn. die in het eerste bestanddeel van de toponiemen voorkomen. „Wer die Ortsnamenkunde aus ihrer Erstarrung erlösen will, muss... Personenamenkunde betreiben” (blz. 120). S. behandelt op grond van een statistisch onderzoek van archivalische documenten, de ontwikkeling van de psnaamgeving in het „Bergisches Land”, de kwestie van de alliteratie in de pln., en de „Schichten” (Hochadel, Mittelschicht [Zeugen, Mönche], Bauertum) in de psn., enz.

Aan de hand van deze theoretische beschouwingen plaatst S. (afwijkend van DITTMAYER) het ontstaan van de *-ingen*-namen van het Bergisches Land op het einde der 10<sup>e</sup> en in het begin der 11<sup>e</sup> eeuw en het ontstaan van de *inghausen*-namen ietwat vroeger dan dit der *-ingen*-namen.

De oudste laag in de toponymie van het Bergisches Land vormen de waternamen, waarvan S. de problematiek ook grondig bestudeert.

- A. K. HÖMBERG, Ortsnamenkunde und Siedlungsgeschichte. Beobachtungen und Betrachtungen eines Historikers zur Problematik der Ortsnamenkunde. *Westfäl. Forsch. VIII* (1955), 24-64.

- R. JAHN, Der Ortsname Duisburg. Versuch einer Deutung. *Duisburger Forschungen II* (1959), 1-42.

Stevig gedocumenteerde etymologische bijdrage over de namen *Duisburg*, *Dispargum*, \**Deuso*, *Deusone*, riviernaam *Dieze* en *Diessen* (Noord-Brabant), *Diesburg*, het bestanddeel *does*, *doeze* (*Doesburg*, *Ter Doest*), *Deusen* (Dortmund).

- H. JANKUHN, Geschichte Schleswig-Holsteins. Bd. 3 : Die Frühgeschichte, vom Ausgang der Völkerwanderung bis zum Ende der Wikingerzeit. *Neumünster*, 1957.

Rec. S. J. D(E) L(AET), *Archeol.* 1957, II, 446.

Merkwaardige verbinding van de inlichtingen verstrekt door de teksten, de oudheidkundige vondsten en de toponymische gegevens, in verband met de geschiedenis van dit ethnisch zeer vermengd gebied.

Behandelt ook de *limes saxoniae* van Karel de Grote.

- P. JOHANSEN, Westfälische Wesenszüge in der Geschichte und Kultur Alt-Livlands. *Der Raum Westfalen IV*, 1



(hrsg. H. AUBIN, F. PETRI u. H. SCHLENGER. *Münster*, 1958), 267-293.

Mede aan de hand van plaats- en persoonsnamen (fnn. naar herkomst, Riga 1286-1336).

H. KASPERS, Comitatus Nemoris. Die Waldgrafschaft zwischen Maas und Rhein. Untersuchungen zur Rechtsgeschichte der Forstgebiete des Aachen-Dürener Landes einschliesslich der Bürge und Ville (Beitr. z. Gesch. des Dürener Landes, 7 = Zs. d. Aachener Geschichtsver., Beiheft 2). *Düren-Aachen*, 1957.

Rec. G. DROEGE, *Rhein. Viert. XXII* (1957), 288-292.

G. VON RODEN, *Duisburger Forsch. II* (1959), 295-296.

Behandelt ook de etymologie van *Forst* < Lat. *foris*; de betekenis van *Forst* zou volgens S. zijn: „Bezirk jeder Art bebauten und unbebauten Landes”.

W. KASPERS, Forestis „Forst”, Geschichte eines Namens und Begriffes. *Wiss. Zs. Univ. Leipzig VII* (1957), 87-97.

In deze rijk gedocumenteerde bijdrage, poogt S. *forestis* te verklaren door kontaminatie van Kelt. \**dvorestū* en Lat. *foris* „draussen”, waaruit Gallorum. \**dvorestis* = „ausserhalb sonstiger Rechte befindlich, der Sache nach herrenlos und darum dem Bannbereich des Königs einbezogen”.

W. KASPERS, Antwick-Altwick-Altwerk. *Dürener Geschichtsbl. IX* (1957), 121-124.

-wick is niet te verklaren uit Lat. *vicus*, maar is Ohd. *wicki*, *wiggi*, ja-stam bij *wēc* „weg”; Antwick „Wegsperre, Schanze” = „gegen den Weg”. Mhd. *antwerc* is een belegeringstuig.

W. KASPERS, Der Name Montjoie und seine Bedeutungsvarianten. *Beitr. z. Namenf. IX* (1958), 173-179.

H. KAUFMANN, Westdeutsche Ortsnamen mit unterscheidenden Zusätzen. Mit Einschluss der Ortsnamen des westlich angrenzenden germanischen Sprachgebietes I. *Heidelberg*, 1958.

Rec. W. KASPERS, *Blätter f. dt. Landesgesch. XCIV* (1958), 251-253.

P. MELCHERS, *Rhein. Viert. XXIII* (1958), 139-141.

E. R(OOTH), *Niederdt. Mitt. XIV* (1958), 89-91.

Grondige studie over toponymische formaties met differentiërende bepalingen naar ligging, bodemgesteldheid, grootte, ouderdom, handel, nijverheid, veeteelt, enz. Van de Ndl. namen komen o. m. ter sprake: *Zutfen*, *Oost-Eeklo*, *Utrecht*, *Overmere*, *Opwijk*, *Heist-op-den-Berg*, *Bergen-op-Zoom*, *Boortmeerbeek*, *Veldwezelt*, *Zeebrugge*, *Denderbelle*, *Maastricht*, *Loon-op-Zand*, *Letter-*

*houtem, Langemark, Kwatrecht, Kwaadmehelen, Zaltbommel* en andere gelijkaardige samenstellingen. Het tweede deel, waarvan de inhoud op blz. 303 wordt gegeven, zal niet vóór einde 1959 verschijnen.

- W. KLEIBER, Vom Sinn der Flurnamenforschung. Methoden und Ergebnisse. *Der Deutschunterricht IX* (1957), 91-101.

„Grundsätzliches zur Sammlung und Deutung der Fln.“ — „wichtige Auswertungsmöglichkeiten“.

- W. KLEIBER, Die Flurnamen von Kippenheim und Kippenheimweiler. Ein Beitrag zur Namenkunde und Sprachgeschichte am Oberrhein (Forsch. z. Oberrhein. Landesgeschichte, 6). *Freiburg i. Br.*, 1957.

Rec. H. WESCHE, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 315.

De hoofdstukken „Wortbildung und Wortumbildung der Fln“ en „zeitliche Schichtung der Fln“ hebben metodologische waarde.

- E. KLEBEL, Ortsnamen- und Siedlungsschichten in Bayern und Österreich. *VI. Intern. Kongress*, 79.

Samenvatting van lezing over de ouderdom van pln. op *-ing, -heim, -hofen*, enz.

- A. KOEPPEN, Gewerbe, Stand und Volkstum im Spiegel der Strassennamen von Stralsund. *Festschrift A. Hofmeister (Halle/Saale, 1955)*, 149-200.

- W. KOPPE, Rodung und Wüstung an und auf den Bungsbergen. Die Wüstungszeit. *Zs. Gesell. f. schleswig-holsteinische Gesch.* LXXXI (1957), 31-62.

- H. KRAHE, Bemerkungen zu alten Gewässernamen. *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 144-148.

Nota over idg. \**oudh-*, hydroniemen met *kataro-*, en over het suffix *-itā* in waternamen.

- H. KRAHE, Fluss- (und Orts-)namen auf *-mana/-mina*. *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 1-27.

O. m. over Alm(monde) (Holland), Worme (Oost-Vla), Borgworm en Kruisworm.

- H. KRAHE, Über einige mit *F*-anlautende (Orts- und) Gewässernamen. *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 1-15.

S. kondigt een onderzoek aan over „Eigennamen und germanische Lautverschiebung“ en bespreekt een aantal eigennamen met *f*-Anlaut o. m. Velm (St.-Truiden), Velzen (N. Hol.), in verband met \**Filwisa* < \**felw-isa*; ook Erps (Brab.) < \**erpisa*.

- E. KRANZMAYER, Ortsnamenbuch von Kärnten II. Teil : Alphabetisches Kärntner Siedlungsnamenbuch (mit den amtlichen und den mundartlichen Formen, den ältesten und wichtigsten Belegen, der Etymologie und mit Zusammenstellungen der Grundwörter und Suffixe). Gleichzeitig Sachweiser zum I. Teil (Archiv f. vaterländische Gesch. u. Topographie, 51). *Klagenfurt*, 1958.  
 Rec. E. DICKENMANN, *Beitr. z. Namenf.* X (1959), 109-110.  
 S. voltooit het grote werk waarvan het 1ste deel is vermeld in *Bibl.* 1956, blz. 446, en legt aldus de basis voor de vestigings-geschiedenis van Kärnten.
- E. KRANZMAYER- -K. BURGER, Burgenländisches Siedlungs-namenbuch (Burgenländische Forsch., Heft XXXVI). *Eisenstadt*, 1957.
- F. LANGENBECK, Die Entstehung der elsässischen *-heim*-Ortsnamen. Sprachliche Einstrahlung oder fränkische Siedlung? *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 45-104.  
 Als besluit van zijn onderzoek schrijft L. „Es bleibt nichts übrig, als den massgebenden Faktor für die Entstehung der elsässischen *-heim*-Landschaft, eine nicht unbedeutende frän-kische Ansiedlung anzusehen, während danach eine langsam weiterwuchernde nachbarliche Anpassung für die weitere Ver-breitung der *heim*-Form sorgte.“  
 Zie van dezelfde S. ook : Nochmals : Die Entstehung der elsässischen *-heim*-Ortsnamen (zur Stellungnahme von A. BACH, zugleich als Schlusswort). *Beitr. z. Namenf.* X (1959), 209-219.
- F. LANGENBECK, Die Entstellung der *-heim*-Ortsnamen im südbadischen Oberrheintal vom Elsass her. *Badische Heimat* XXXVII (1957), 54-61.
- F. LANGENBECK, Zur Ortsnamenforschung der Gegenwart (Die ersten drei Jahrgänge der „Beiträge zur Namenfor-schung“). *Zs. Gesch. Oberrheins* CV (1957), 527-558.
- F. LANGENBECK, Probleme der elsässischen Geschichte in fränkischer Zeit. *Alem. Jahrbuch* V (1957), 1-132. Afz. *Lahr/Schwarzwald*, 1957, 10 kaarten.
- W. LAUR, Schleswig-Holsteins älteste Ortsnamen. *Nordel-bingen* XXIV, 153-169.
- A. LINDQVIST, Zwei toponymische Beiträge zur deutschen Sprachgeschichte. *Stud. mod. språkvetensk = Stockholm stud. mod. phil.* XIX (1956), 69-73.  
 Pln. met het begrip *nass* (Nette, Netze) en opperdt. *Schwamm, schwemmen*.

- F. MAURER, Namenforschung. *Der Deutschunterricht IX* (1957), 102-108.  
Bibliografisch overzicht van de belangrijkste hulpmiddelen, met lijst.
- Ph. MEYER, Zur nachmittelalterlichen Geschichte der Kirchennamen in den lutherischen Gebieten Niedersachsens. *Jahrb. Gesellsch. f. niedersächs. Kirchengeschichte LVI* (1958), 1-24.
- W. MITZKA, Das Niederländische in West- und Ostpreussen. *Album E. Blancquaert (Tongeren, 1958)*, 215-224.  
Terloops ook over pln. op -kop „koop” (blz. 221).
- H. MOSER, Namenfelder. *Der Deutschunterricht IX* (1957), 51-72.  
Uitgaande van de spotnamen voor steden en dorpen, onderzoekt S. de „Namenfelder” in de plaats- en persoonsnamen en vergelijkt de appellatieve en de onomastische naamgroeperingen. Met 6 kaartjes.
- F. PETRI, Vom Verhältnis Westfalens zu den östlichen Niederlanden. *Westfalen XXXIV* (1956), 161-.  
Zie *Bijdr. gesch. Ndl. XII* (1957/58), 325-326.
- P. VON POLENZ, *Einrîchi* = „Einöde”. Deutung eines frühmittelalterlichen Landschaftsnamens. *Hess. Blätter f. Volksk. LXIX* (1958) = *Festschr. H. Hepding*, 220-229.
- K. PUCHNER, Die Namenforschung in Bayern. *Mitteil. f. Namenk.* 2. Heft (1958), 1-6.  
Met Anlage I : Anleitung für die Flurnamensammlung in Bayern (Juli 1954).
- K. PUCHNER, Die Schichtung der Ortsnamen auf -dorf in Altbayern. *VI. Intern. Kongress*, 96.  
Samenvatting van lezing : in de betr. dorf-namen worden 3 lagen onderscheiden.
- E. ROTH, Nordseegermanische Beiträge (Filologiskt Arkiv 5). *Stockholm, 1957*.  
Bevat 3 studien : een over de palatalisatie van de *k*, een over mndt. *reken*te „Kette” (vgl. Ndl. *reeks*) en vooral (blz. 18-51) een uit semantisch en toponymisch oogpunt interessante bijdrage over os. *thref* „Leuchtturm”, own. *hlið* „Öffnung”, oe. *scylfe* „Verschlag” (Ndl. *schelf*), Zwe. *torp* „Kate, Fronhof” en verwante woorden.

- H. ROSENFELD, Die *n*-Stämme in der Namen- und Wortkomposition und die *-ing*-Namen. *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 190-201.  
Correcties bij het opstel van E. SCHWARZ, opgenomen in onze *Bibl.* 1950, blz. 420-421.
- A. SCHERER, Flussnamen mit dem Suffix *-iko-*, *-ikā*. *MNHMHΣ XAPIN-Gedenkschrift Kretschmer* Bd. II (Wien, 1957), 127-137.
- R. SCHÜTZEICHEL, Ortsnamen aus den Urkunden Zwentibolds und Ludwigs des Kindes. Beiträge zu ihrer Identifizierung und ihrer namenkundlich-sprachgeschichtlichen Auswertung. *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 217-285.  
Zeer belangrijke metodologische bijdrage over de „Namen-geschiede”. S. behandelt : Totaler Namenwechsel 1. bei Siedlungen, 2. bei Gewässern — Untergang der Namensträger — Partieller Namenwechsel — Undifferenzierte Gleichnamigkeit — Lautliche Umgestaltung.  
Al deze verschijnselen worden aan de hand van de toponiemen die in de genoemde oorkonden voorkomen, kritisch onderzocht, zodat hier een systematische bijdrage tot de historische „Ortsnamenvergleich” geleverd wordt.
- R. SCHÜTZEICHEL, Bezeichnungen für „Forst” und „Wald” im frühen Mittelalter. *Zs. f. dt. Alt. u. dt. Lit.* LXXXVII (1956-1957), 105-124.
- E. SCHWARZ, Germanische Stammeskunde. Zie *Bibl.* 1956, blz. 448.  
Rec. W. LAUR, *Beitr. z. Gesch. d. dt. Spr. (Tübingen)* LXXX (1958), 158-164.
- E. SCHWARZ, Die Herkunft der Siebenbürger Sachsen. Siebenbürger und Zipser Sachsen, Ostmitteldeutsche, Rheinländer im Spiegel der Mundarten (Veröffent. des Südostdt. Kulturwerks B 8). München, 1957.  
Zie ook ID., Die Frage des niederdeutschen Anteils an der siebenbürgischen Sprachlandschaft. *Südostdt. Archiv* I (1958), 21-29, naar aanleiding van A. BRETSCHNEIDER, zie *Bibl.* 1956, blz. 444.
- E. SCHWARZ, Die Stammeszugehörigkeit der Slawen am oberen Main im Lichte der Ortsnamen. *Sybaris-Festschr. H. Krahe (Wiesbaden, 1958)*, 138-145.
- E. SCHWARZ, Wenden beim Landesausbau in Deutschland. *Zs. f. Ostforsch.* VII (1958), 210-230.

- B. SCHWEIZER, Die Flurnamen des südwestlichen Ammerseegebietes (Die Flurnamen Bayerns, 5). *München*, 1957.

Voortreffelijk werk, overvloedig geïllustreerd, waarin ook nederzettings- en waternamen worden behandeld. Bevat een uitgebreide historisch-geografische inleiding (met lijsten van huisnamen) en een verklarend glossarium van pln. ; op blz. 229-243 registers van woorden en bestanddelen, dialectverschijnselen, persoonsnamen, alsmede een belangrijk systematisch zaakregister.

- S. SONDEREGGER, Die Orts- und Flurnamen des Landes Appenzell. Bd. I : Grammatische Darstellung (Beitr. z. schweizerdt. Mundartforschung, VIII). *Frauenfeld*, 1958.

Rec. E. DICKENMANN, *Beitr. z. Namenf.* X (1959), 111-113.

- S. SONDEREGGER, Grundlegung einer Siedlungsgeschichte des Landes Appenzell an hand der Orts- und Flurnamen. *Appenzeller Jahrb.* (Trogen) LXXXV (1957) 68 S.

- K. WAGNER, Die Verbreitung der mit dem Suffix -ing und mit -heim zusammengesetzten Ortsnamen in Europa. *VI. Inter. Kongress*, 111.

Samenvatting van lezing, pleitend voor onderzoek van het gehele verbreidingsgebied.

- L. WEISGERBER, Erläuterungen zur Karte der römischerzeitlich bezeugten rheinischen Namen. *Rhein. Viert.* XXIII (1958), 1-49.

Merkwaardige samenvattende studie over de 240 in titel aangeduide berg-, water-, stam-, nederzettings-, (goden- en persoons)namen. S. commentarieert voor de vier eerste soorten van eigennamen de kaart nr. 8 opgenomen in de „Geschichtlicher Handatlas der deutschen Länder am Rhein“ (uitg. door J. NIESSEN, 1950). Daarbij komen ook verschillende in het Nederlands taalgebied gelegen namen ter sprake : o. m. *Dispargum*, *Atuatuca*, *laeti Lagenses*, Kelt. nederzettingsnamen met *-dunum*, *-magos*, *-durum*, *-acum*, *Carvium* > Herwen, *Coriovallum* > Heerlen, enz.

Schitterende illustratie van de moeilijkheden en de mogelijkheden die zich voordoen bij het systematisch en gekoördineerd onderzoek van al dat namenmateriaal uit een „Zone complexerer sprachlicher Verhältnisse“. Met 2 kaartjes van de ons overgeleverde berg-, rivier- en stamnamen, resp. nederzettingsnamen.

- H. WESCHE, Unsere niedersächsischen Ortsnamen. *Alfeld/Leine*, 1957.

Rec. W. FLECHSIG, *Niedersächs. Jb. f. Landesgesch.* XXIX (1957), 266-272.

Zeer geslaagd vulgariserend overzicht.

- H. WESCHE, *Sinngruppen. Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 180-182.

Aan de hand van toponiemen in de Kreis Gifhorn (NO van Braunschweig) onderzoekt S. de theorie van de „Sinngruppen” van W. KASPERS (zie o. m. *Bibl.* 1939, blz. 212).

S. poogt *Hattorf* en *Förste* als een „Singruppe” te verklaren (met de betekenis „Gerichtsstätte”). Zie echter ook W. KROGMANN, *Förste. Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 104-107.

- O. WIDMER, *Zur Umschriftung geographischer Namen. Verh. d. Schweizer Naturforschenden Gesellsch. (Davos)* 1950, 209-210.

Over de mogelijkheden en de principes van een algemeen geldende internationale spelling.

- O. WIDMER, *Ortsnamenschreibung nach dem System des Weltpostvereins. Verh. d. Schweizer Naturforschenden Gesellsch. (Luzern)* 1951, 201-202.

Over het „Dictionnaire des Bureaux de Poste” *Bern*, 1951<sup>6</sup>, waarin 300.000 pln. opgenomen zijn in de nieuwste officiële spelling van het betrokken land.

- S. A. WOLF, *Einiges zur historischen Auswertung der Ortsnamen-Forschung. Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 183-189.

Achtereenvolgens behandelt S. de pln. met *-wedel*, *-büttel* en *-hausen* met het oog op de „Siedlungsgeschichte”.

- S. A. WOLF, *Beiträge zur Auswertung des Hersfelder Zehntverzeichnisses. Leipziger Studien Th. Frings*, 192-235.

- A. ZOBEL, *Ortsnamenübertragung im Zuge der deutschen Besiedlung Schlesiens im Mittelalter. Jahrb. f. Volksk. der Heimatvertriebenen* IV (1958), 148-162.

Ten slotte hebben wij bij het excerpingswerk de volgende moderne toponymische repertoria opgetekend :

- K. BLASCHKE, *Historisches Ortsverzeichnis von Sachsen (Schriften d. Hist. Komm. bei der Sächs. Akad. d. Wiss.)*. Leipzig, 1958.

- J. GRASSOLD, *Ortslexikon für die Deutsche Bundesrepublik, nach amtlichen Unterlagen zusammengestellt und verfasst. Regensburg*, 1955.

- W. G. KRUPKAT, Ortslexikon der Deutschen Demokratischen Republik, Ausgabe 1957. *Berlin*, 1958.
- Statistisches Amt des Saarlandes, Gemeinde- und Ortslexikon. 1955 — (Lieferungen 1-3).  
 Rec. G. DROEGE, *Rhein. Viert.* XXIII (1958), 337-340.  
 Zie ook K. HOPPSTÄDTER, Bubach-Calmesweiler im Gemeinde- und Ortslexikon des Saarlandes. Eine Antwort an G. Droege. *Rhein. Viert.* XXIV (1959), 153-156.
- Flurnamenbuch. Flurnamenschreibung in amtlichen Karten, hrsg. v. Landesvermessungsamt Baden-Württemberg. [*Stuttgart*], 1958.  
 Rec. A. REICHERT, *Beitr. z. Namenf.* X (1959), 118.

\* \* \*

Met betrekking tot het Engels taalgebied willen wij vooral op de volgende toponymische bijdragen de aandacht vestigen :

- P. A. SEELY- -R. B. SEALOCK, Place Name Literature, United States and Alaska, 1946-1951. *Names* VI (1958), 26-50.
- E. C. SMITH, [Bibliographia Onomastica 1956-1957] United States. *Onoma* VIII (1957/58).
- H. J. VAN DE WIJER, [Bibliographia Onomastica 1956-1957] Great Britain. *Onoma* VIII (1957/58).
- A. JANZÉN, Scandinavian Place Names in England. *Names* V (1957), 193-207 ; VI (1958), 11-25 ; VII (1959), 17-34.
- R. I. McDAVID, Linguistic Geography and Toponymic Research. *Names* VI (1958), 65-73.
- W. F. H. NICOLAISEN, Die alteuropäischen Gewässernamen der britischen Hauptinsel. *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 209-268.  
 Uit de dissertatie van S., Die morphologische und semasiologische Struktur der Gewässernamen der Britischen Inseln I (*Tübingen*, 1955).  
 Een zeer degelijk overzicht, waarin verschillende bestanddelen, die ook in de Ndl. hydronymie voorkomen, besproken worden.



- W. F. H. NICOLAISEN, The Semantic Structure of Scottish Hydronymy. *Scottish Stud.* II (1957), 211-240.  
 Rec. R. SINDOU, *Rev. int. Onomastique* X (1958), 155-156.
- A. S. C. ROSS, Cheltenham. *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 172-173.  
 Uit Oeng. \*celte/\*cilde of Oergerm. \*keltan-, \*keltōn-, enz.
- A. H. SMITH, English Place-Name Elements. Zie *Bibl.* 1956, blz. 451-452.  
 Rec. E. EKWALL, *Namn och bygd* XLV (1957), 133-146.  
 M. GYSSELING, *Rev. phil.* XXXV (1957), 852-854.  
 [H. KRAHE], *Beitr. z. Namenf.* VIII (1957), 207.  
 E. SCHWARZ, *Hist. Zs.* CLXXXIV (1957), 405-406.
- G. R. STEWART, Names on the Land. A Historical Account of Place-Naming in the United States. *Boston-Cambridge*, 1958, revised and enlarged ed.
- P. WALSH, The placenames of Westmeath. *Dublin*, 1957.

\* \* \*

Vervolgens moge nog gewezen worden op enkele bibliografische en een keus van nieuwe publikaties over de Skandinavische toponymie :

- K. B. JENSEN, [Bibliographia Onomastica 1956-1957] Denmark. *Onoma* VIII (1957/58).
- P. HOVDA, Id. Norway. *Ibid.*
- J. SAHLGREN -G. WIDMARK, Id. Sweden. *Ibid.*
- Kungl. Gustav Adolfs Akademiens minnesbok 1942-1957 utg. av J. SAHLGREN. *Uppsala*, 1958.  
 Bevat bio- en bibliografieën van N. Ahnlund, B. Hesselman, G. Knudsen, Hj. Lindroth, K. Liestøl, E. Noreen, enz.
- K. G. LJUNGGREN -S. BENSON, Litteraturkrönika (1956-1958). *Arkiv f. nord. filol.* LXXII (1957), 104-122 ; LXXIII (1958), 97-118 ; LXXIV (1959), 136-160.
- Å. NORÉN, Register över ortnamn och personnamn samt vissa appellativer i årsskrifterna 1946-1955. *Ortnamns-sällskapet i Uppsala årsskr.* 1955, 61-75.

- L. ALFVEGREN, *r*-genitiv och *are*-komposition. Formhistorisk undersökning på grundval av svenska dialekter och ortnamn (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs Akad. 32 = Studier till en svensk ortnamnsatlas utg. av J. SAHLGREN 10). *Uppsala*, 1958.  
 Rec. S. B(ENSON), *Arkiv f. nord. filol.* LXXIV (1959), 148.
- S. DAHL MIDTTUN, Stadnamn i Årdal i Sogn (Skrifter utg. av Institutt f. nord. filologi, univ. Bergen, III). *Bergen*, 1958.
- Danmarks stednavne 13. Svendborg amts bebyggelsesnavne udg. af Stednavneudvalget ved J. KOUSGÅRD SØRENSEN. *København*, 1958.  
 Rec. I. INGERS, *Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskr.* 1957-1958, 72.  
 W. LAUR, *Beitr. z. Namenf.* X (1959), 312-313.  
 K. G. L(JUNGGREN), *Arkiv f. nord. filol.* LXXIV (1959), 156.
- B. EJDER, Råset, Funderset et consortes. *Studier i nordisk språkvetenskap* (1), 166-182.  
 Ons interesseert hier vooral de zeer gedocumenteerde studie over *rås*, die van Skandinavische zijde aanvult wat SCHÖNFELD, onafhankelijk van EJDER, over Ndl. *raas* heeft geschreven (zie boven blz. 398).
- S. FRIES, Studier över nordiska trädnamn (Skrifter utg. av Kungl. Gustav Adolfs Akademien 29). *Uppsala*, 1957.
- S. GUNNARSSON, Torp och backstugor i Visseltofta socken. *Hässleholm*, 1957, 249 blz. + kaart.  
 Rec. St.-B. VIDE, *Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskr.* 1957-1958, 70.
- F. HEDBLOM, Gästriklands äldre bebyggelsenamn. En förberedande undersökning (Overdruk uit *Från Gästrikland 1957-1958, Gästriklands kulturhistoriska förenings meddelanden*). *Uppsala*, 1958.  
 Bestudeert achtereenvolgens : landschap en bewoning in oudere tijd ; plaatsnamentypes en kolonisatiegeschiedenis (types *Berg*, *-sta*, *-by*, *-bo*, *-säter*, *-torp* enz.), toponymie en godsdienst ; de afzonderlijke nderzettingsnamen. Een mooi boek, met overvloedige illustraties, waardevolle dokumentatie en register blz. 209-213.
- (1) Verschenen als nr. 14 in de reeks „Lundastudier i nordisk språkvetenskap”. *Lund*, 1958. Het is een feestbundel die in 1956, in manuscript, werd aangeboden aan K. G. LJUNGGREN, bij zijn 50<sup>e</sup> verjaardag.

- L. HELLBERG, De gotländska ortnamnen på *-städe* och *-städar*. En inledande studie över elementet *-städir* och ortnamnens pluralitet. *Namn och bygd* XLVI (1958), 1-114; Engelse samenvatting 112-114.

Belangwekkende studie over oorsprong, betekenis („gras-, hooiland”), ouderdom, enz., van dat toponymisch type. Ons interesseert vooral de boeiende bespreking van een (op psychologische gronden berustende) pluralisvorm met lokatief-functie en genusverandering in veldnamen. Dit komt ook in Ndl. namen voor en verdient hier eveneens de aandacht.

- I. INGERS, Ortnamn i Malmö (Overdruk uit *Malmö fornminnesförenings årsskr.* 1957). *Malmö*, 1957, 41 blz.

Rec. St.-B. VIDE, *Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskr.* 1957-1958, 71.

- J. JAKOBSEN, Greinir og ritgerðir. *Tórshavn*, 1957.

Rec. K. G. L(JUNGGREN), *Arkiv f. nord. filol.* LXXIV (1959), 147-148.

Verzameling opstellen, o. m. over de toponymie der Färöer, oude waternamen op Shetland enz. Bevat ook de bibliografie van de schrijver.

- J. KOUSGÅRD SØRENSEN, Danske bebyggelsesnavne på *-sted* (Navnestudier udg. af Stednavneudvalget, 1). *København*, 1958.

Rec. S. B(ENSON), *Arkiv. f. nord. filol.* LXXIV (1959), 157.

- Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län (utg. av Institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg) : XX. Ortnamnen i Vätte härad 2. Hogdals, Lommelands, Näsinge och Tjärnö socknar samt Strömstads stad. *Lund*, 1958.

Dit deel bevat XVIII + 338 blz. en volgt dezelfde (uitstekende!) methode als de vorige delen, beschreven in *Med. Ver. naamk.* XXVII (1951), 94-97. Is bovendien interessant als vergelijkingsmateriaal, inz. voor veldnamen.

- J. SAHLGREN, Oaxen och Pampus. Två konstiga sjövägsnamn. *Namn och bygd* XLIV (1956), 104-115.

*Pampus*, evenals *Kattegat* een migratiënaam uit het Nederlands, wordt nog steeds verklaard als *pamp-huis* „zwaard-schede”. Zie echter SCHÖNFELD, het laatst hierboven blz. 398.

- Skånes ortnamn (utg. av Sydsvenska ortnamnssällskapet och Landsmålsarkivet i Lund) : serie A. Bebyggelsenamn 1. Albo härad, av B. EJDER. *Lund*, 1958.

Eerste deel van een nieuwe reeks waarin voortaan, aansluitend bij de oudere reeksen „Sver(i)ges ortnamn” en „Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län”, ook de Zuidzweedse pln. systematisch

behandeld worden. Het is een boek van 126 blz., het materiaal wordt in topografische orde opgesteld en bestudeerd, met achteraan een register van pln. en van tweede bestanddelen. Komen o. m. ter sprake een aantal pln. met *drätt* „tocht, trek (met visnet), plaats waar met sleepnet gevist wordt, enz.“, vgl. eng. *draught* en misschien ook ons *drecht*.

In *Sydsvenska ortnamnssällskapets årssk.* 1957-1958, 44-59 schrijft EJDEN uitvoerig over de wijze van bewerking en zijn hierbij opgedane ervaringen (Skånes ortnamn. Kring en nystartad skriftserie), terwijl S. BENSON, *ib.* 40-43, ons meer in het algemeen inlicht over de geschiedenis en de werkwijze van de onderneming (Tillkomsten av serien „Skånes ortnamn“).

Zie voorts I. INGERS, Undersökningen av folkmål och ortnamn i Skåne, Holland och Blekinge. *Fortid og Nutid XX* (1957), 57-71.

Deze voortreffelijke inzet laat ook voor de toekomst het beste verhoppen.

H. STÅHL, Norbergsbugdens ortnamn. *Norberg genom 600 år*, 92-122, 584-588.

H. STÅHL, Ortnamn och bebyggelse i Kopparbergslagen. *Saga och sed* 1957, 53-66.

B. SVENSSON, Bebyggelsehistoria och namnkronologi. *Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskr.* 1957-1958, 9-30.

Over twee van de gebruikelijke methoden voor opsporing van de toponymische chronologie: de „geometrische” en de „kadas-trale”, steunend resp. op de vorm en de grootte van het terrein. Zij worden hier, ter illustratie, toegepast op een beperkt gebied.

Sveriges ortnamn. Ortnammen i Skaraborgs län XIV. Vilske härad, Territoriella namn, av I. LUNDAHL. *Uppsala*, 1957, 73 blz.

Rec. E. SCHWARZ, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 124.

Vervolg van de voortreffelijke officiële uitgave van de Zweedse toponymie, waarover laatst *Bibl.* 1955, blz. 170-171.

Sveriges ortnamn. Ortnammen i Skaraborgs län XII. Valle härad, Territoriella namn, av I. LUNDAHL. *Uppsala*, 1958, 63 blz.

Rec. E. SCHWARZ, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 313.

E. VÅGSLID, Stadnamntydingar. *Eidsvoll*, 1958.

Losse studiën over Noorse streeknamen, allerlei toponymische bestanddelen enz.

J. DE VRIES, Altnordisches etymologisches Wörterbuch. *Leiden*, 1957 e. v.

Rec. F. DE TOLLENAERE, *Lew. bijdr. Bijbl.* XLVII (1958), 58-61.

Tot dusver (1958) verschenen 5 afleveringen, bevattend 320 blz., tot en met *kné*. Een uitnemend werk, rijkelijk voorzien van vergelijkingsmateriaal en bibliografische verwijzingen. Maar het geeft nog veel meer dan een status quaestionis : ook de semantiek, de vorm en groepering der idg. wortels worden vaak opnieuw onderzocht en op persoonlijke wijze voorgesteld.

De on. onomastiek (persoons-, plaatsnamen enz.) komt mede ter behandeling.

K. WIJKANDER, *Ortnamn på Kullaberg (Kullabygd XXX)*. Göteborg, 1957, 161 blz. + kaart.

Rec. St.-B. VIDE, *Sydsvenska ortnamnssällskapetets årsskr.* 1957-1958, 71-72.

K. WÜHRER, *Die skandinavischen Orts- und Personennamen (Schriftenreihe des Vereines „Muttersprache“ [Wien] Heft 5)*. Wien, 1957.

Rec. H. KRAHE, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 122.

J. SAHLGREN, *Namn och bygd* XLV (1957), 197.

---

## AFD. I. — ALGEMENE BIJDRAGEN

1. J. VAN CLEEMPUT, Friedrich Wilhelms Corpus der alt-deutschen Originalurkunden bis zum Jahr 1300. Belangrijkste publikatie van Middelnederlandse oorkonden. *Wet. tijds.* XVII (1957), kol. 57-62, 345-358, 441-448.

Met plan voor een Corpus der Mnl. oorkonden.

Over deze onlangs om het leven gekomen ijverige zoeker leze men de necrologieën van G. DE SMET- -J. GIJSEL, *Wet. tijds.* XVIII (1958), kol. 145-148 ; H. VANGASSEN, *Land v. Aalst X* (1958), 137-141, met bibliografie ; D. FAGOT, *Taal en Tongval X* (1958), 1-3.

2. H. DRAYE, Naamkunde als universitair studievak. Beschouwingen over de inzameling van toponymisch materiaal. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 37-59.

Overzicht van de methode van inzameling van het naamkundig materiaal door het Leuvens „Instituut voor Naamkunde”, en samenvatting van de reeds bereikte resultaten door middel van een kaart.

3. M. GYSSELING, Enkele toponymische gegevens over Romeinse banen in Noord-Gallië. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 24-30.

Voorbeelden van benoeming naar wegen (*strāta, calciāta, fra. pīre, regia via*), rivierovergangen (*pons, brug, briva, traiectus, voorde* enz.), grensposten (*fines*), versterkingen (*castra, castellum, duron, burg, wal*). Bespreekt ook enkele namen uit Rom. itinerraria (o. m. *Caspingio, Kuik, Dilsen, Maurik, Melik*).

Zie van M. Gysseling verder ook de nummers 92-96.

4. [J. LINDEMANS], Feestnummer Dr. Jan Lindemans, *E. S.-Br.* XLI (1958).

De redaktie wijdt aan de jubilaris een hulde-adres, met bibliografie 1951-1958, naar aanleiding van zijn 70<sup>e</sup> verjaardag (blz. 322-325) ; E. CLAES huldigt zijn vriend in : „Aan Dr. Jan Lindemans — 70 jaar” (blz. 326-329) ; J. GRAULS brengt een „Feestgroet van Jan tot Jan” (blz. 330-332). Hierbij sluiten aan, een hulde door C. THEYS (blz. 333-334), een gedicht van P. THEYS en een opstel van A. VAN LUL over „Dr. Jan Lindemans en Aalst” (blz. 336-338).

5. A. VAN LOEY, Over de publicatie van toponymische monografieën. *Com. top.* XXXI (1957), 13-14.

Samenvatting van een lezing. De hier uitgedrukte wensen zouden vanzelf in vervulling gaan, indien het Leuvens Instituut kon beschikken over personeel dat zich uitsluitend aan de naamkunde kon wijden — zoals dit in de meeste buitenlandse instituten het geval is.

6. R. VAN PASSEN, Localisatie van toponiemen. Belang en methode. *Med. Ver. naamk.* XXXIII (1957), 153-162; samengevat in *Hand. XXII<sup>e</sup> Vla. fil. congres* (Gent 1957), 180-182.

Beschrijft de samenstelling van een toponymische kaart en de middelen om daarbij de grootst mogelijke volledigheid te bereiken. Met enkele Kontichse voorbeelden wordt aangetoond dat nauwkeurige localisatie vereist is voor een goede interpretatie (*Zeven Bunder, Mijl, Hertogenveld*, enz.).

7. K. ROELANDTS, Expressieve naam- en woordvorming...

Zie *Bibl. Psn.* nr. 31, waar ook andere bijdragen van schr. ter verheldering van dezelfde methode genoemd worden.

8. H. J. VAN DE WIJER- -H. DRAYE- -K. ROELANDTS, De plaatsnamenstudie in 1956. *Com. top.* XXXI (1957), 427-480. Mede verschenen in de reeks *Bijlagen van het Instituut voor Naamkunde te Leuven*, nr. 50.

Vervolg van de jaarlijkse bibliografie, volgens het gebruikelijke plan (1).

Vgl. ook B. DOUCET, Uit de tijdschriften. *Med. Ver. naamk.* XXXIII (1957), 6, 163-167 (2).

\* \* \*

Inlichtingen over de onomastische bedrijvigheid in de verschillende taalgebieden bevatten ook de volgende repertoria :

COMITÉ INTERN. PERMANENT DE LINGUISTES, *Bibliographie linguistique de l'année 1955 et complément des années précédentes* publiée par le Comité international permanent de Linguistes — *Linguistic bibliography... Utrecht-Anvers*, 1957.

Zie inz. over de onomastiek, blz. 48-71.

(1) Een volledige bio-bibliografie van H. J. van de Wijer is opgenomen in het *Jaarb. Kon. Vla. Ac.* 1957, blz. 159-168. Zie ook S. POP, Henri Joseph van de Wijer, Notice biographique et bibliographique, et doctorat honoris causa (Salamanque, 1955). (*Biographies et Conférences*, éd. S. POP, 6). *Louvain*, 1957.

(2) Hier moge ook verwezen worden naar de „Volkskundige bibliografie voor 1955”, opgenomen in het *Jaarb. Nat. Com. v. Folklore — Vla. Afd. VIII* (1955) [1957], waarin „De folklore van de namen”, blz. 93-94. — Id. voor 1956, *Ibid.* IX (1956) [1959], blz. 61-62.

COMITÉ INTERN. PERMANENT DE LINGUISTES, Bibliographie linguistique de l'année 1956... *Utrecht-Anvers*, 1958.

Zie inz. over de onomastiek, blz. 51-75.

J. DHONDT e. a., Bibliographie de l'histoire de Belgique — Bibliografie van de geschiedenis van België. 1956. *Rev. phil.* XXXV (1957), 963-1068.

Id., 1957. *Rev. phil.* XXXVI (1958), 877-929, 1393-1444.

Voortzetting van de zeer volledige bibliografie, laatst vermeld in *Bibl.* 1956, blz. 455.

Vgl. ook : J. DHONDT e. a., Bulletin d'histoire de Belgique pour 1956. *Rev. Nord* XL (1958), 75-108.

---



## AFD. II. — BIJZONDERE VRAAGSTUKKEN

### C. — Varia.

9. A. CARNOY, De Beuk. Een toponymisch-taalkundige studie. *Med. Ver. naamk.* XXXIII (1957), 27-46.

Over de etymologie van *beuk* en *heester*, verwante appellatieven en toponymische formaties (o. m. talrijke afleidingen) in de idg. talen, inz. het Germaans en het Romaans. Past helemaal in de reeks van studiën, waarmede schr. sinds verschillende jaren systematisch de plantenwereld onderzoekt.

10. A. CARNOY, Le chêne dans la toponymie et la linguistique. *Rev. int. Onomastique* X (1958), 81-101.

Behandelt ook Ndl. pln. : Kessenich < *cassaniacum*, en namen met *eik* (blz. 95).

11. A. CARNOY, Les conifères dans la toponymie et la linguistique. *Leuv. bijdr.* XLVII (1958), 28-51.

Bespreekt in dit verband de bestanddelen *tor-/turn-*, *ki(e)n-*, *den* en *spar*, dt. *Föhre* en *Fichte*, *iep* en gall. *eburo*, lat. *taxus*, *juniperus* en *catanus*, fra. *pin* (pijnboom) en *sapin*. Van deze en vele andere synonieme woorden wordt dan de etymologie onderzocht aan de hand van een aantal opvallende kenmerken van deze bomen.

12. A. CARNOY, L'érable en toponymie et en linguistique. *Rev. int. Onomastique* IX (1957), 241-252.

Zoekt naar de etymologie van de vele (ook dial.) benamingen van de *ahorn* of *esdoorn*, *plaan*, *maasboom*, *haver-es*, eng. *maple* enz. Ook de pln. *Loenen*, *Leunen*, *Loenhout* worden hierbij betrokken.

13. A. CARNOY, De hagebeuk in naamkunde en taalkunde. *Album E. Blancquaert (Tongeren, 1958)*, 419-424.

Betreft *her(e)n*, *hers(el)*, *karm* en etymologisch verwante woorden, in en buiten de toponymie.

14. A. CARNOY, Noot en hazelnoot in naam- en taalkunde. *Kon. Vla. Ac., Versl. en med.* 1957, 99-110.

Etymologie en toponymisch voorkomen van *hazel* en (*h*)*assel*, lat. *corylus* (pln. *Corenbos*, *Kolruit*), *avellana*, *nucarius*, *walnoot* en synonieme of verwante „phytoniemen” elders.

15. A. CARNOY, De *olm* in naam- en taalkunde. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 7-13.

Etymologische en toponymische studie over *olm/elm*, *iep/epe*, dt. *Rüster* — met verwanten, afleidingen enz. in vele talen —

- ook blijk gevend, zoals schr.'s andere bijdragen, van een brede botanische kennis. Noemt in dit verband o. m. *Ieper*, *Elmare*, zelfs *Tremelo* en *Emblem*(?).
16. A. CARNOY, Witdoorn en zwartdoorn. *Kon. Vla. Ac., Versl. en med.* 1958, 19-33.  
Hierbij komen o. m. (*hage*)doorn, *spel(t)*, *hup-*, *slee*, *pruim*, *kriek* ter sprake.
17. A. CARNOY, Kabeljauw. *Com. top.* XXXI (1957), 11-12.  
Samenvatting van een lezing, waarin ook de oorsprong van *baquelaine* wordt toegelicht.  
Vgl. ID., Basque bacalao, néerlandais kabeljauw. *Rev. int. onomastique* VII (1955), 260-262.
18. A. CARNOY, Het paard in de taalkunde en de naamkunde. *Com. top.* XXXII (1958), 27-54.  
Etymologie van verschillende woorden voor „paard” in de idg. talen, met overzicht van erbij horende persoons- en plaatsnamen: *Orsmaal*, *Vollezele*, *Rossem* en vele andere meer. Ook *equoranda* (vgl. *warande*) komt hier nog eens ter sprake (1).  
Vgl. ook: R. DE ROECK, Het paard in de volksgeneeskunde en de folklore. *E. S. Br.* XL (1957), 468-470.
19. J. HELSEN, Het woord *wolf* in plaatsnamen. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 107-122.  
Systematische studie van de *wolf*-namen, waaruit blijkt dat dit woord in de toponymie verschillende betekenissen heeft, maar in zeer vele gevallen verband houdt met een grens. Dit wordt op interessante wijze verklaard uit een afgeleide betekenis „vogelvrije, vagebond”, vgl. *weerwolf*, oe. *wearg-trēow* „wolf-boom = galg” enz.
20. J. HERBILLON, Deux dérivés de lat. *mansus* : a. w. *masi* et *Mazy* (toponyme). *Dial. belgo-rom.* XV (1958), 163-170.  
Behandelt ook het toponiem *Mazits* te Hekelgem (Brabant), 1526 te *Masits*, dat herkomstig is van de inwijking van Waalse arbeiders in de streek van *Asse* (XI<sup>e</sup> eeuw), waarover J. LINDEMANS herhaaldelijk heeft geschreven, zie o. m. *Bibl.* 1930, nr. 20.
- (1) Aanvullingen van de bibliografie van A. CARNOY vindt men in *Jaarb. Kon. Vla. Ac.* 1957, blz. 143-144 en *Ibid.* 1958, blz. 143-144.

## AFD. III. — ANTWERPEN en BRABANT

### A. — Generalia (1).

21. J. GOOSSENAERTS, De taal van en om het landbouwbedrijf in het N.-W. van de Kempen. Een taal-, vak-, geschied-, heem- en volkskundige bijdrage tot de Nederlandse woordenschat. (Kon. Vla. Ac., VI, 76). *Gent*, 1956-1958.

Rec. P. LINDEMANS, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 147.

Dit uitstekend woordenboek, reeds vermeld in *Bibl.* 1956, nr. 13, is thans volledig verschenen. Het is het levenswerk van een onvermoeibaar zoeker, die voor zijn geboortestreek een even grote als bevoegde belangstelling koestert. De naamkundige vindt hier een massa inlichtingen van lexicografische aard, vele onomastische realia, een lijst van de plaatsnamen (blz. 1039-1054), talrijke toponymische kaarten en een belangrijke bibliografie. Een boek dat de dank van de naamkundigen ruimschoots verdient!

22. W. PÉE, Dialektatlas van Antwerpen (Nederlandse Dialektatlassen, 7). *Antwerpen*, 1958, 2 dln.

Evenals in de vorige delen van deze reeks (zie laatst *Bibl.* 1945-1946, nr. 68), worden ook in dit deel de namen van de gemeenten en van de gehuchten, in het plaatselijk dialect, opgegeven. De antroponymist vindt hier inlichtingen over de naam en de bijnamen van de inwoners.

(1) Historische inlichtingen voor de studie van de Antwerpse en Brabantse toponiemen vindt men in :

L. BRIL, Les premiers registres féodaux de Brabant. *Com. roy. hist.*, *Bull.* CXXIII (1958), 1-9.

[J. ERNALSTEEN], Boekennieuws 1957 ; 1958. *Oudh. en kunst* XL (1957), afz. pag. 1-x ; XLI (1958), afz. pag. 1-xxvi.

J. DE MEYER, Het archief der abdij [Grimbergen]. *E. S.-Br.* XLI (1958), 246-267.

Zie aldaar ook de ikonografie (blz. 268-281) en de bibliografie (blz. 282-285) van dezelfde abdij.

## B. — Afzonderlijke steden en dorpen (1).

## HERNE

23. R. BILLIET, Toponymie van Herne. Zie *Bibl.* 1956, nr. 14.

Rec. L. DEBAENE, *Boekengids* XXXV (1957), 349.

J. HERBILLON, *Com. top.* XXXI (1957), 212-213.

S. KALIFA, *Et. germaniques* XIII (1958), 47.

J. LEENEN, *Ts. levende talen* XXIII (1957), 162-163.

P. J. MEERTENS, *Ts. Leiden* LXXVI (1958), 67-69.

(1) Over ANTWERPEN noteerden wij :

- F. BLOCKMANS, Nieuwe aspecten van de middeleeuwse en vroeg-middeleeuwse geschiedenis van Antwerpen, mede in verband met de jongste opgravingen. *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 125-126 [samenvatting]. Lezing 10<sup>e</sup> Nederl.-Belgisch Hist. Congres (Leiden, 22-23 mei 1956).

- R. HAVERMANS, Het ontstaan van ons polderlandschap en de verduijning van de Wilmarsdonkse dijk. *Ts. Stad Antwerpen* II (1956), 24-37.

- R. HAVERMANS, De wielen van de Oosterweelpolder. *Ts. Stad Antwerpen* II (1956), 93-105.

- K. C. PEETERS, Sint-Willibrordus, Antwerpen en Brabant. *Bijdr. gesch. Brab.* XLI (1958), 162-180.

Historisch overzicht van de gekende feiten, vooral aangevuld met gegevens uit de volkskunde.

- A. PRIMS- -K. C. PEETERS, Kanunnik Dr. Floris Prims, 1882-1954. Gedenkboek. *Antwerpen*, 1957.

„Het doel van het boek is niet zozeer de historische arbeid van de Antwerpse archivaris in het licht te stellen, maar wel gans zijn persoonlijkheid te belichten in haar veelzijdige aspecten en doorheen zijn uitzonderlijk veelzijdige activiteit”. De bibliografie van F. PRIMS werd aangevuld en bijgewerkt tot 1954 door L. DE BOUNGNE (vgl. *Bibl.* 1952, blz. 306 n. 1).

- E. SCHOONHOVEN, Anvers, son fleuve et son port. Coup d'œil sur les principales étapes de son histoire économique et maritime. *Anvers*, 1958, 305 blz.

Voor de toponymie van BRUSSEL zijn interessant :

- A. HENNE- -A. WAUTERS, Histoire de la ville de Bruxelles. Index du tome III par le Service des Archives de la Ville de Bruxelles. *Bruxelles*, 1957.

- P. LINDEMANS, Brouwerijen en brouwers van Oud-Brussel. *E. S.-Br.* XLI (1958), 124-133, 339-343, 465-468.

Behandeld in alfabetische volgorde, met telkens de familie(s) van de bewoners.

- J. R., *La rue de la Fiancée à Bruxelles ou les origines malodorantes*

## C. — Varia.

24. J. VAN BALBERGHE, Achttiend'eeuwse toponiemen te Mechelen — E[xtra] M[uros]. *Mechelen*, 1957, gecycl.

Alfabetische lijst van toponiemen (26 blz.), met opgaaf van datum en ligging, geëxcerpeerd uit de 25 jaargangen van het *Wekelijks Bericht voor de stad ende provincie van Mechelen, 1773-1798* (1).

25. [R. C. VAN DEN EECKHAUT,] Toponymie van Brecht. Diss. Leuven, 1958. Zie de verslagen van H. J. VAN DE WIJER, J. LINDEMANS en A. CARNOY, in *Kon. Vla. Ac., Versl. en med.* 1958, 417-425.

Naar aanleiding van deze promotie schreef J. E(RNALSTEEN) een artikel in *Oudh. en kunst* XLI (1958), 33-35.

26. B. LAMOT, Hoe Boom groeide. *Antwerpen*, 1957.

Geschiedenis van parochie en gemeente, met talrijke illustraties, waaronder een (verkleinde) afdruk van de toponymische kaart die R. BAL samenstelde aan de hand van het Meetboek

---

d'un joli nom. *Vie et langage* 1956, 261-262.

Vertaling van de Bruidstraat (mnl. *bruyt* „vuilnis”).

Met betrekking tot LEUVEN raadplege men :

- F. CLAEYS BOUUAERT, L'ancienne Université de Louvain. *Études et documents* (Bibl. Rev. hist. eccl., 28). *Louvain*, 1956.

- G. REGENT, Uit de geschiedenis van een beroemde Hagelandse Kapel. De oude Clerckencapelle te Leuven. *Meer Schoonheid* 1957, nr. 2, 23-25.

- R. VAN UYTVEN, Kloosterstichtingen en stedelijke politiek van Godfried I van Leuven (1095-1139). *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 177-188.

- R. VAN UYTVEN, De sociale crisis der XVI<sup>e</sup> eeuw te Leuven. *Rev. phil.* XXXVI (1958), 356-387.

(1) Voor de studie van de MECHELSE plaatsnamen worde voorts verwezen naar :

- F. G. C. BETERAMS, De armenzorg in het Ancien Régime en de 19<sup>e</sup> eeuw. *Hand. Znl. Maatsch. taal- en lett. en gesch.* XI (1957), 3-10.

- F. G. C. BETERAMS, Inventaris van het Archief van de Commissie van de Openbare Onderstand van Mechelen, I. Heilig-Geest-tafels en Huisarmen. Gasthuizen en Godshuizen. *Mechelen*, 1956.

Zie hierover *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 169.

- F. G. C. BETERAMS, De Mechelse schepenbrieven op het Rijksarchief te Antwerpen. *O. K. Mech.* LXI (1957), 145-240 ; LXII (1958), 141-183.

Vervolg van de inventaris, genoemd in *Bibl.* 1955, blz. 178 n. 1, bevattend de nrs. 438-1060.

van 1721. K. ROELANDTS schreef de inleiding (blz. 9-15), over het ontstaan der dorpen in de Rupelstreek, de oorsprong en betekenis van de naam *Boom*.

27. J. VAN DER VELPEN, Hoegaarden en zijn gehuchten, topografisch, toponymisch en archeologisch. *E. S.-Br.* XL (1957), 28-52.

Over de plnn. *Hoegaarden, Bost, Spanuit* (afspanning?), *Steenberg, Rommersom, Altena > Altenaken, Ove(r)laar, Bullekom, Hoksem, Mulkom, Egypte, Nerm, Aalst, Kouwenberg, Bloetenbergh, Schoor, Oudgaarden* enz.

Zie ook Id., De cijnsgronden van de prinsbisschop van Luik te Hoegaarden in 1582 en de toenmalige druiventeelt. *E. S.-Br.* XLI (1958), 81-94, 431-438, 473-479.

Rec. M. T(ITS), *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 261-262.

Geeft namen van akkerlanden, bossen enz. Het laatste stuk is een lijst van toponiemen en familienamen uit het cijnsregister van 1582.

28. J. P. VOKAER, Par les rues de Forest. Étude sur la toponymie locale. *Bruxelles*, 1954.

Deze publikatie is ons verder onbekend. Zie over Vorst nog de beneden genoemde bijdragen van H. HERDIES.

29. G. WINNEN, De evolutie van \*haisi en \*baki in het Tiens. *Album E. Blancquaert (Tongeren, 1958)*, 441-444. Samengevat in *Hand. XXII<sup>e</sup> Vla. fil. congres (Gent 1957)*, 205-206.

Aan de hand van oude spellingen van *Ezemaal, Kabbeekstraat, Moespik, Beekborne*. Mij dunkt, niet overtuigend (1).

(1) Over andere Antwerpse en Brabantse gemeenten werden terloops de volgende naamkundige en historische bijdragen opgetekend :

- A. BAL, Geschiedenis van Huizingen en van het kasteel. *Brab. folkl. nrs.* 133-136 (1957), 20 e. v., 155-202, 277-297, 358-412; nr. 138 (1958), 585-609.
- P. BERNAERTS, De heerlijkheid van Zwijndrecht en Burcht. Het Kraaienhof. *Land van Beveren I* (1958), 23-25. Met een aantal toponiemen.
- A. BLEVI, Uit de geschiedenis van Scheut. *Brussel-Anderlecht*, 1955-1957.
- R. BOURGUIGNON, Diegem. *Toer.* XXXVI (1957), 145-148.
- F. BRESSELEERS-H. KANORA, Geschiedenis van Ekeren. *Ekeren*, 1956, 111 blz.
- J. VAN DEN BUSSCHE, De oudste statuten van het leprozenhuis „Ter Zieken” buiten Mechelen. *O. K. Mech.* LXI (1957), 129-144. Rec. M. T(ITS), *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 255.

- P. CNOPS, De schuttersgilden te Evere. *E. S.-Br.* XLI (1958), 367-377.  
Mede aan de hand van toponiemen.
- A. COOPMANS, Op wandel door Heverlee. Geschiedkundige schets met toeristische aantekeningen. *Heverlee*, s. d.
- K. DE DECKER, Tisselt. Geschiedenis en folklore. *Tisselt*, 1958, 84 blz.
- H. DELAUNOIS, De molens der provincie Antwerpen. *Natuur- en Stedenschoon XXXI* (1958), 35-54.
- D. J. DELESTRÉ, Rond de stichting van de abdij en de oude kerk van Grimbergen. *E. S.-Br.* XLI (1958), 182-198.
- A. H. VAN DIJCK, Het toponiem Peperstraat. *E. S.-Br.* XL (1957), 196-197.  
Verklaard uit 1) de kruidnaam, 2) de drassigheid van de bodem.  
Vgl. P. BURGUIÈRE, Les rues du poivre. *Vie et langage*, 1955, 322-326; voorts *ibid.* 565-567.
- J. ERNALSTEEN, Schilde. Verkoop der heerlijkheid (1722). *Oudh. en kunst XLI* (1958), 63-74.
- L. GENIN, Jette. Coup d'œil sur son passé. *Jette*, 1957, 24 blz.
- A. VAN GIJSEL, Bijdrage tot de geschiedenis van Hove. *Boeichout*, 1957, 80 blz.
- J. GOOSSENAERTS, Int Achterbroek. *Spycker XV* (1958), 98-102.
- J. GOOSSENAERTS, Van „De Spijcker” onder Essen en nog wat. *Spycker XIV* (1957), 106-108.
- I. DE GROOT, De watermolen van Venbergen en andere molens van Abdij Postel. *An. praem. XXXIII* (1957), 302-317.
- [K. HAVERMANS] Oost-Brabant III. Heemkundig handboek voor Aarschot, Diest, Haacht, Zoutleeuw en omliggende gemeenten bezorgd door de Hagelandse werkgemeenschap. *Leuven*, 1957.  
Voortzetting van de zeer nuttige publikatie „Mooi Hageland”, vermeld in *Bibl.* 1953, blz. 156. Het II<sup>e</sup> deel (Leuven, Tienen en omliggende gemeenten) is ter perse.
- R. HAVERMANS, Bijdrage tot de landschapsstudie van de Kalmt-houtse hoek. *Calmpthoutania IX* (1956/57), 15-23, 43-59, 100-114; X (1957/58), 3-22, 29-45.
- H. HERDIES, Pages forestoises d'histoire et de folklore. *Forest*, [1958].
- H. HERDIES, Schapenteelt en weiderechten te Vorst-Brussel in het verleden. *E. S.-Br.* XL (1957), 241-251.
- H. HERDIES, Over solle- en andere openluchtspelen te Vorst-Brussel in vroegere tijden. *E. S.-Br.* XL (1957), 71-73.  
Sluit aan bij de bekende bijdrage van J. LINDEMANS, waarbij ook C. THEYS, *Bibl.* 1956, blz. 459. Behalve *sol*, komen hier ook *krekel*, *caetshuys* en *gulden bodem* ter sprake.
- H. HEZEMANS, Een belangrijke postbaan met wijdbekende afspanningen en posthuizen. *Spycker XIV* (1957), 26-33.  
Betreft de weg van Antwerpen naar Moerdijk. Hierover schreef ook G. M(EUSEN), *ibid.* XV (1958), 81, in verband met de betekenis van *heirbaan*, 's *heeren strate*, *zoekwech*, *voetpad*, *bruyckwech*.
- A. JAMEES, Inventaris van het archief van de polder van Lillo,

- Stabroek, Berendrecht en Zandvliet (Rijksarchief te Antwerpen). *Brussel*, 1957.
- Hoofdzakelijk archivalia van 1650 af.
- E. KOCKAERT, Beknopte kroniek van Vilvoorde. *Brab. folkl.* nrs. 138-139 (1958), 527-549, 643-691.
- M. KOYEN, Inventaris van de figuratieve kaarten in het abdij-archief van Tongerlo. *Ts. gesch. folkl.* XX (1957), 3-45.
- M. KOYEN, De keuren van Ravels (Documenta Campinia historica, Keuren 7). *Oudh. en kunst* XLI (1958), nr. 2, afz. pag. 1-22.
- M. KOYEN, Tongerlo en de heerlijkheid van Ravels-Eel. *Tax. n. r.* XXVIII (1956), 3-20.
- Rec. R. A[UBERT], *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 753.
- F. MAES, Wezembeek-Oppem vroeger en nu. *E. S.-Br.* XL (1957), 252-261, 376-384, 409-437.
- G. MEEUSEN, Het ontstaan van Nieuwmoer. Nieuwe turfwinningen in de 15<sup>e</sup> eeuw. *Spycker* XV (1958), 1-10.
- G. MEEUSEN, Oude hoeven, huizen, erven en geslachten te Essen. *Spycker* XIV (1957), 1-4, 159-165; XV (1958), 105-120.
- Vervolg van de bijdrage, genoemd in *Bibl.* 1956, blz. 459, handelend over de *Hewel*, brouwerij *den Hert*, herberg *den Beer*.
- C. NOPPEN, Het Klooster te Gempe. *Meer Schoonheid* V (1957), nr. 2, 26-29.
- R. PEETERS, De keuren van Turnhout (1550). *Tax. n. r.* XXIX (1957), 61-122.
- Tekstuitgave met, vooraf, lijst van vroeger gepubliceerde keuren uit de Kempen.
- J. PROOST, Ranst en zijn gehucht Millegem. *Gitschotel Buurschap* VI (1958), nr. 1, 38 blz.
- Rec. J. E[RNALSTEEN], *Oudh. en kunst* XLI (1958), III.
- L. DE SCHEPPER, Oud- en nieuw Hemiksem met de Sint-Bernardus-abdij. *Antwerpen*, 1957.
- A. VANDERSTICHEL, Ontstaan van de gemeente Sint-Genesius-Rode in Zoniënwood. *Brab. folkl.* nr. 138 (1958), 610-634.
- E. I. STRUBBE- -E. SPILLEMAECKERS, De Keure van Puurs van 1292. *Hand. Kon. Com. v. d. uitg. d. oude wetten* XIX (1956), 11-29.
- C. THEYS- -J. GELJSELS, Geschiedenis van Linkebeek. *Brussel*, 1957, 271 blz.
- Rec. P. CNOPS, *E. S.-Br.* XL (1957), 472-474.
- Ook over de toponymie (*het Holleken*, *Verrewinkel*, *Kalevoet* enz.).
- Vgl. Id., Uit de geschiedenis van Linkebeek. *E. S.-Br.* XL (1957), 91-112, 226-237.
- J. VAN DER VELPEN, Een middeleeuws klooster op Blotenberg bij Meldert-Hoegaarden. *E. S.-Br.* XLI (1958), 29-44.
- Rec. M. TITS, *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 633.
- J. VERBESSELT, De Berthouts en de abdij Grimbergen. *E. S.-Br.* XLI (1958), 178-181.
- J. VERBESSELT, Het domein van de abij Nijvel in West-Brabant.



- E. S.-Br.* XL (1957), 1-28, 113-133, 171-184, 262-297, 321-349.  
 Vervolg en slot van de bijdrage, genoemd in *Bibl.* 1956, blz. 459.  
 Bevat veel historisch namenmateriaal (ook over *hovelie, hofjongerie, heiden en kouters*), een lijst van de voornaamste geslachten van Lennik in de 14<sup>e</sup> eeuw (blz. 345) enz.
- F. VERBIEST, Cijnsrollen te Lier. *Ts. gesch. folkl.* XX (1957), 93-107.
- F. VERBIEST, Cijzen van de abdij van Tongerlo te Tienen. *Bijdr. gesch. Brab.* XL (1957), 93-117.  
 Beknopte archief-inventaris en publikatie van een cijnsregister a<sup>o</sup> 1300 en een cijnsrol a<sup>o</sup> 1410.
- F. VERBIEST, Vier cijnsrollen van Duffel (1370-1439). *Bijdr. gesch. Brab.* XLI (1958), 181-201.  
 Bedoelde rollen uit het abdij-archief van Tongerlo worden hier uitgegeven, met inleiding en poging tot datering. Zij bevatten vele plaats- en persoonsnamen.
- F. VERBIEST, Historische marginalia voor Bouwel. *Tax. n. r.* XXX (1958), 133-153.
- F. VERBIEST, Het Lierse kapittel van St.-Gummarus en zijn bezittingen te Herenthout. *Tax. n. r.* XXVIII (1956), 106-139.
- F. VERBIEST, Het Lierse Kapittel en zijn bezittingen te Herenthout. *Oudh. en kunst* XXXIX (1956), 105-130.
- F. VERBIEST, Het toponiem de Boeretang te Dessel. *Tax. n. r.* XXIX (1957), 49-51.
- J. R. VERELLEN, Linnennijverheid te Herentals vooral in de 16<sup>e</sup> eeuw. *Tax. n. r.* XXIX (1957), 3-19.  
 Noemt in dit verband ook *vlas-* en *bleek-*toponiemen. Het Herentals linnen heette in Engeland *Harnesdale*, in Spanje *arantales*.
- J. VORSSSELMANS, „Vinken”. *Calmpthoutania* XI (1958/59), 25-28.  
 Ook in Kalmthoutse toponiemen.
- C. WELLENS, De Brabantse dorpen Betekom en Baal en hun parochiekerken. *Brab. folkl.* nr. 140 (1958), 800-828.
- G. WINNEN, *Uilenkot* en *Uilenvlucht* in Z.-O.-Brabant. *Taal en Tongval* X (1958), 31.
- E. VANDEWOUDE, O. L. V. Tielt in het verleden : van de oudste tijden tot omstreeks 1830. *O. L. Vr. Tielt*, Hagelandse Werk-gemeenschap, 1958.
- WUYTS, Bierbeek. *Meer Schoonheid* V (1957/58), nr. 3, 2-11.

## AFD. IV. — LIMBURG en LUIK

### A. — Generalia.

30. A. BOILEAU, *Enquête dialectale... zie Bibl.* 1954, nr. 35.  
Rec. J. v. V., *Heem* (Halle) III (1959), 13-17.
31. A. BOILEAU, Eigen goed en leengoed in de toponymie van het noord-oosten van de provincie Luik. *Hand. XXII<sup>e</sup> Vla. fil. congres* (Gent, 1957), 243-246.  
Over plaatsnamen-paren ontstaan door vertaling en door ontlening.
32. A. BOILEAU, Toponiemen uit het Noordoosten van de provincie Luik. *Med. Ver. naamk.* XXXIV (1958), 138-146.  
Verklaring van enkele namen op *-etum* (*Astenet, Hauset, Elset, Perkiet, Stockiet, Hestreux = Heesterberg*); *Brackvenn* en *Brachkopf*; oude wegnamen (*Ekerweg, Hertogenuweg* en *Hattlich, Kinkebahn*); een paar oorspronkelijke *-heem*-namen (*Crawhez, Gorhez*).

### C. — Varia.

33. J. HERBILLON, Toponymes hesbignons (C- à Chap-).  
*Com. top.* XXXI (1957), 37-62.  
Rec. R. SINDOU, *Rev. int. Onomastique* X (1958), 310-311.  
Vervolg van de voortreffelijke bijdrage, genoemd in *Bibl.* 1956, nr. 19 (zie aanvullingen en verbeteringen in *Com. top.* XXXI (1957), 198). Thans gaat het o. m. over *Cachenges = Ketsingen, Cakehu < Mnl. kachus, Canne(jfe) = Kanne* en andere voorbeelden van wisselvormen met of zonder *-effe, Castert, Chant-des-Oiseaux* (vgl. *Vogelenzang*) en *Chantraine, Chapeauveau = Kapendal*.
34. J. HERBILLON, Toponymes hesbignons (Chap- à Cut-).  
*Com. top.* XXXII (1958), 101-139.  
*Chebou* (ook te Bellingen), *Chinchinges = Sitsingen, Chisechim = Kiesegem, Colmont, Koninksem, Kuntich, Korbeek, Korsworm, Kortijs, Couvenaille = Kovenelle(n)berg, Crehen* en *Crenwick, Crimont, Crisnée = Gerstekoven, Coum (Hum, Aum)* oude vla. vorm v. *Kemexhe, Curange = Kuringen, Curtriacas = Kortessem/Kortenchoven* (1).

(1) Voor de geschiedenis van de Limburgse en Luikse gemeenten kunnen wij wijzen op de volgende bijdragen :

- W. BEHRENS, Ein alter Plan von Eupen. *Zs. Eupener Geschichtsver.* VI (1956), 36-46.
- J. BELONJE, Het adellijk Huis Aldeneik. *Limburg XXXVII* (1958), 41-43.
- J. BROUWERS, Beroving van de postkoets te Gelinden in 1775. *Limburg XXXVII* (1958), 110-117.  
De dader Philip Mathie werd opgehangen op de plaats die nu nog *Philippusgalg* heet.
- H. BAILLIEN, Chronologische inventaris der oorkonden van het St.-Jacobusgasthuis te Tongeren (1223-1619). (Com. roy. hist.). *Brussel*, 1958.  
Rec. P. GORISSEN, *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 637.  
Bevat de analyse van 304 akten.
- H. BAILLIEN, Het Tongers perron. *Limburg XXXVI* (1957), 253-262.
- J. L. CHARLES, Topografische bijdrage over Sint-Truiden tot in de XIII<sup>e</sup> eeuw. *Limburg XXXVII* (1958), 187-198.  
Met kritiek, door A. G. MATHYS, *ibid.* 249-253.
- D. VAN DERVEEGHDE, Le polyptyque de 1280 du chapitre de la cathédrale Saint-Lambert à Liège (Com. roy. hist.). *Bruzelles*, 1958.  
Rec. J. RUWET, *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 256-257.  
De bedoelde bezittingen lagen ten noorden van de Maas, tussen Namen en Luik, en ten zuiden van Demer en Jeker.
- A. H. VAN DIJCK, Archivalia. *Limburg XXXVII* (1958), 99-101.
- A. H. VAN DIJCK, Diepenbeek. Het leengoed Sterkendries. *Limburg XXXVII* (1958), 100-101.
- A. H. VAN DIJCK, Grenzen. *Limburg XXXVII* (1958), 21-22.  
Grensbeschrijving van 1779, betr. Meeuwen, Ellikom, Wijshagen en Oplabbeek.
- A. H. VAN DIJCK, De plaatsnaam „Dilgaard”. *Limburg XXXVII* (1958), 226-228.
- A. H. VAN DIJCK, Prinsbisschoppelijke rechten en bezittingen te Stokkem. *Limburg XXXVI* (1957), 91-96.  
Excerpten van 1549, 1748, 1756, 1767 enz.
- A. H. VAN DIJCK, Vraagbaak. De plaatsnaam Stoetbank. *Limburg XXXVI* (1957), 56.
- R. ENCKELS, Nog enkele bijzonderheden over Landwijk. *Land v. Loon XIII* (1958), 77-86.
- J. FLAMAND, Gids voor Sint-Truiden. *St.-Truiden*, 1957<sup>2</sup>.
- A. M. FRENKEN, De abdij van St. Truiden in de geschiedenis van Aalburg en Alem. *Brabantia V* (1956), 178 e.v..
- M. FRÈRE, Een onuitgegeven tekst betreffende „Scherpenberg” te Nerem (Tongeren). *Limburg XXXVII* (1958), 274-281.
- M. GORISSEN, Oude stichtingen in de parochiekerk van Mechelen-aan-de-Maas. *Limburg XXXVII* (1958), 85-94.
- M. GORISSEN- H. HERMANS, Geschiedenis van het Maasland. Dilsen. *Land v. Loon XIII* (1958), 5-42.
- F. HEIDENDAL, Maasland van vroeger tot op heden. Een regionale geschiedenis van het Limburgse Maasdal. *Lier*, 1957.

- Comte DE HEMRICOURT DE GRUNNE, Histoire du Château de Hamal. *Land v. Loon XIII* (1958), 131-160.
- T. HENDRICKX, Sint-Jansberg nabij Maaseik. *Nieuws uit Limburg X* (1958), 63-64.
- D. DE JONG, Over onze oude Kempische kloosters. *Land v. Loon XII* (1957), 141-167.
- R. JORISSEN, Bibliografie van de Limburgse schutterijen. *Limburg XXXVI* (1957), 228-236.
- M. KOHNEMANN, Die Walhoner Gudungsbücher in Regestenform veröffentlicht. *Zs. Europener Geschichtsver.* VI (1956), 47-57.
- G. V. LUX, Bijdragen tot de Geschiedenis van de Parochie Rosmeer. *Limburg XXXVII* (1958), 126-130, 164-168.
- G. V. LUX, De vroegste geschiedenis van Rosmeer. *Land v. Loon XII* (1957), 5-36.
- J. LYNA, Het graafschap Loon. Politieke en sociale overzichtelijke geschiedenis. *Beringen* 1956.  
 Rec. J. BAERTEN, *Rev. phil.* XXXV (1957), 862-864.  
 M. BROUNS, *Boekengids XXXV* (1957), 328.  
 J. BUNTINX, *Tijdspiegel XII* (1957), 90-92.  
 A. R., *Limburg XXXVI* (1957), 135-136.  
 X., *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 368-369.  
 X., *Tijdspiegel XII* (1957), 43.
- A. G. MATHIJS, Peilingen in de oudste geschiedenis van Zerkingen-Sint-Truiden. *Limburg XXXVI* (1957), 1-7; *XXXVII* (1958), 8-11.  
 Vervolg van de bijdrage genoemd in *Bibl.* 1956, blz. 461 n. 1.
- A. G. MATHIJS, Randaantekeningen bij een topografische bijdrage over Sint-Truiden. *Limburg XXXVII* (1958), 249-253.
- A. G. MATHIJS, De Rozengaard te Sint-Truiden. *Limburg XXXVI* (1957), 249-252.
- J. MICHIELS, De vroegste geschiedenis van Wellen. *Land v. Loon XIII* (1958), 161-176.
- P. MUSYCK†-H. BAILLIEN, Tongerse uithangborden en huisnamen. *Land v. Loon XII* (1957), 65-71.  
 Lijst van namen (sinds 16<sup>e</sup> e.), gerangschikt per straat.
- A. R(EMANS), Limburgse bibliografie 1958. *Limburg XXXVII* (1958), 285-288.
- A. R(EMANS), Archivalia. *Limburg XXXVII* (1958), 74-76.  
 Over het wegennet te Leut in 1489. — Op blz. 224 over een *paenhuis* en *moelen* te Genk in 1345. — Op blz. 260 oude vijvers onder Genk.
- A. REMANS, In memoriam Hoogerwaarde Heer Kanunnik Dr. Jozef Coenen. *Limburg XXXVII* (1958), 133-141.  
 Met bibliografie.
- A. REMANS, Bij Hoeselt, in 1328, verloren de Luikse steden hun „Guldensporenslag” (slot). *Limburg XXXVI* (1957), 121-128.  
 Toponymie blz. 124-25.
- J. RUWET, La principauté de Liège en 1789. Carte de géographie historique (Com. roy. hist.). *Bruxelles*, 1958.  
 Met een zeer nuttige „Table des noms de personnes et de lieux”.

- J. TELLER, Welkenraedt. Notices historiques. 1958.
- N. VRANCKEN, Bijdrage tot de kerkgeschiedenis van Berg. *Limburg XXXVII* (1958), 58-63.
- S. VANDERVELDE, Enige kanttekeningen bij de modernisering van de rijksweg Luik-Sint-Truiden en de sloping van enkele oude gebouwen te Heers. *Limburg XXXVII* (1958), 30-40.
- W. H. WOLFF, De Torenhoeve en haar bewoners. Bladzijden uit een Limburgse Kroniek. *Tijdspiegel XIII* (1958), 134-140, 162-168.
- X., Das Monschauer Land, historisch und geographisch gesehen. *Monschau*, 1955.
- X., Au Pays de Herve-Aubel. Miscellanées historiques, biographiques et généalogiques. *Verviers*, 1957.
-

## AFD. V. — OOST- en WEST-VLAANDEREN

### A. — Generalia.

35. J. AMERYCKX - A. VERHULST, Enkele historisch-geografische problemen in verband met de oudste geschiedenis van de Vlaamse kustvlakte. Een colloquium van bodemkundigen en historici. *O. K. Gent* n. r. XII (1958), 3-26, met 1 kaart. — Afz. uitgegeven door het Oostvla. Verbond v. d. Kringen v. Gesch., Voorlichtingsreeks, 22. *Gent*, 1958.

Op initiatief van Prof. J. DHONDT werd te Gent op 14 januari 1958, dit buitengewoon interessant colloquium gehouden, waarvan het verslag door bovengenoemde auteurs is opgemaakt.

De historische en bodemkundige gegevens getoetst aan de bevindingen van de naamkunde, waarvoor Dr. M. GYSSELING als bevoegd woordvoerder optrad (zie blz. 10) : toponymie van de kustvlakte, dijknamen (zie Fig. 1 „Kaart van de polders en dijken ten NO van Brugge” — lijsten op blz. 5), chronologie van *-inge*, *-zele*, *-heem*-namen, namen van waterlopen op *-ee* en *-vliet*.

In het verslag zijn een belangrijke bibliografie en vooral een „Kaart van de Duinkerkiense transgressies in de Vlaamse kustvlakte” opgenomen.

Zie ook *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 323-324.

36. A. VERHULST, Bijdragen tot de studie van de agrarische structuur in het Vlaamse land : 2. Het probleem van de verdwijning der braak in de Vlaamse landbouw (XIII<sup>e</sup>-XVII<sup>e</sup> eeuw). *Natuurwet. Ts.* XXXVIII (1956), 213-219.  
Zie ook *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 307.

37. A. VERHULST, Historische geografie van de Vlaamse kustvlakte tot omstreeks 1200. *Bijdr. gesch. Ndl.* XIV (1959/60), 1-37.

Overzichtelijke status quaestionis van het onderzoek van de geschiedenis der Vla. kust, zoals dit onderzoek door de Gentse bodemkundigen en historici hernieuwd werd. De naamkunde neemt in deze studie een belangrijke plaats in, dank zij de opzoekingen van Dr. GYSSELING.

38. A. E. VERHULST, De Sint-Baafsabdij te Gent en haar grondbezit (VII<sup>e</sup>-XIV<sup>e</sup> eeuw). Bijdrage tot de kennis van de structuur en de uitbating van het grootgrondbezit in

Vlaanderen tijdens de Middeleeuwen (Kon. Vla. Ac. v. Belg., Kl. Lett., Verh. 30). *Brussel*, 1958.

Rec. A. D'HAENENS, *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 170-172.

G. SCHMOOK, *Ts. Ver. Aandr. Studies* XXVII (1958), 442-444.

## B. — Afzonderlijke steden en dorpen.

### IMPE

39. J. DE BROUWER, Toponymie van Impe. *Land v. Aalst X* (1958), 97-134. Ook in de reeks *Toponymica*, nr. XIII. Oostvlaamse plaatsnamen 3. *Leuven-Brussel*, 1958.

Beknopte toponymische monografie, met een verklarend glossarium van 310 pln., een systematisch overzicht van het materiaal en een kaart. Zie in hetzelfde nummer van *Land v. Aalst*: *Id.*, Geschiedenis van Impe, 1-95.

### LEBBEKE

40. M. BOVYN, Toponymie van Lebbeke. *O. K. Dendermonde* 3<sup>e</sup> r. VII (1957) [1957-1958], 1-167.

Toponymische monografie van het gewone type: geografische en historische schets, verklarend glossarium met niet minder dan 1600 items, systematisch overzicht van het materiaal en toponymische kaart. Verdienstelijk werk, al valt op het glossarium en de verklaringen wel wat aan te merken. De gemeente-naam (a<sup>o</sup> 1003 *Lietbeka*) zou ik eenvoudig afleiden van *lied(en)*, vgl. *diet* in pln.

### LEDE

41. J. DE BROUWER, Toponymie van Lede. *Land v. Aalst X* (1958), 197-336. Ook in de reeks *Toponymica*, nr. XIII. Oostvlaamse plaatsnamen 4. *Leuven-Brussel*, 1958.

Toponymische monografie volgens het gewone model. Het glossarium bevat 1227 items en op de kaart worden o. m. 180 wegen met nummers gelokaliseerd.

## C. — Varia.

42. J. VAN CLEEMPUT, De oostelijke limes van het graafschap Vlaanderen in 1338. Met een excursie over het toponiem Kattestraat te Aalst. *Land v. Aalst VIII* (1956), 231-242.

43. H. VANGASSEN, Plaatsnamen te Ninove. *Land v. Aalst IX* (1957), 98-110; *X* (1958), 337-351.  
 Bespreekt vooreerst namen van grasland, met de bestanddelen *aard, bruul, eusel, inge(land), weide, meers, weerd*. Het tweede stuk handelt over de bossen, onbebouwd en bebouwd land (b. v. *Meiveld < dhameydevelt*), *lochting* en *koolhof, bijvank* enz., grens-afbakeningen.
44. H. VANGASSEN, Lexicografische sprokkelingen. *Taal en Tongval IX* (1957), 66-74.  
 O. m. over *katte „heitoestel”* en *zuilochten* verbonden met *zu(w)e, zoww, zoe*.
45. M. GYSSELING, Schets van een toponymie van Zele, in: F. MICHEM, *Zele en zijn geschiedenis (Brussel, 1957)*, blz. 377-388.  
 Rec. X., *E. S.-Br. XL* (1957), 474.
46. L. GOEMINNE, Oude plaats- en persoonsnamen te Kruis-houtem. *O. K. Oudenaarde XI* (1954-1958) [2<sup>e</sup> afl.], 203-240.  
 Uit een *Liber Fundatorum* van 1419 publiceert S. een alfabetische lijst van 146 toponiemen, waarop een „indeling ervan naar enkele hoofdbestanddelen” en taalkundige aantekeningen volgen.
47. P. VAN HAVERBEKE, De 13<sup>e</sup>-eeuwse Middelnederlandse Oorkondentaal te Brugge en omgeving. Zie *Bibl. 1956*, nr. 25.  
 Rec. M. GYSSELING, *Rev. phil. XXXV* (1957), 421-422.  
 In deze recensie enkele naamkundige terechtwijzingen.  
 J. LEENEN, *Ts. levende Talen XXIII* (1957), 162.
48. M. HOEBEKE, Bruwaen onder Bevere. *Album E. Blancquaert (Tongeren, 1958)*, 431-436.  
 In *Bruwaen* ziet schr. een rom. beïnvloede variant van *Bevere*; vgl. aldaar andere rom. pln. als *Bollenchie*, formaties op *-acum* (*museke > muziek-, Malzake, Tiesenaken*), *-mont* enz. Merkwaardig vind ik toch, dat dan vóór de 16<sup>e</sup> eeuw alleen vormen met „hyperkorrekte” *th* en *d* schijnen voor te komen(?).
49. M. HOEBEKE, Die romantischen Substrate in Südostflandern. *VI. Intern. Kongress*, 70.  
 Samenvatting van lezing over voorheen onopgemerkte *-acum*-namen en dubbelvormen *Bevere/Bruwaen, Tiesenaken/Tiesenhove*.
50. J. DE LANGHE, Toponymica uit de kuststreek (vervolg). *Biek. LVIII* (1957), 24-26, 56-57, 243-244; *LIX* (1958), 57-59, 118-119, 245-249.  
 Behandelt de volgende toponiemen: *Monikerede, Vlissinge*,



*Heede/Ee, Heie, Paleis, Paling, apa, Heve-, Oudemersch polre, de Oude Moye, Pasterspanne, Doze, Kordewagenhoek, Temple, Zwankendamme, Olieviet, Kemelader, Schaapbrake, Heenwoorde, Stapelvoorde, Haarzele, Windgat, Verevendijk, Beukemaers meulen, Heerboorts cruusse, Driehoek, Jezuïetevaart.*

51. V. VERSTEGEN, Een toponymische beschrijving te Lokeren in 1617. Zie *Bibl.* 1956, nr. 31.

Rec. P. G(ORISSEN), *Rev. hist. eccl.* LIII (1958), 194.

52. J. DEVLEESCHOUWER, Ganth super fluuium Scalth. *Hand. XXII<sup>e</sup> Vla. Fil. Congr. (Gent, 1957)*, 187-194.

S. vraagt zich af „of *Gand-* door de Germanen niet (verkeerdelijk) opgevat werd als een plaatselijk synoniem van *Scald-* en betoogt dat de naam *Gent...* in werkelijkheid wel (teruggaat), over de gegermaniseerde vorm \**gandī*, op \**gandē*, vulgairlat. (en kelt.?) evolutie van \**gandāi*, dat. (loc.) van kelt. *Gandā* f. „wig tussen Leie en Schelde” (1).

(1) Historische inlichtingen over Vlaanderse steden en dorpen kan men vinden in de volgende publikaties :

- J. MARECHAL e. a., Boekenschouw voor de geschiedenis van het oude graafschap Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen (1 juli 1955 — 30 juni 1956). *Handelingen Ém.* XCIII (1956), 169-201.

L. DANHIEUX e. a., Bibliografie voor de geschiedenis van het oude graafschap Vlaanderen en de provincie West-Vlaanderen (1 juli 1956 — 30 augustus 1957). *Hand. Ém.* XCIV (1957), 171-196.

L. VAN ACKER, Hoppe in het Houtland. *Biek.* LIX (1958), 171-174. Vermeldt oude *hop*-toponiemen.

J. AMERYCKX, Tien jaar bodemkartering in West-Vlaanderen. *Biek.* LIX (1958), 40-44.

J. AMERYCKX, De Polders van Oostende. *Biek.* LVIII (1957), 38-42, 112-116.

A. B., Gelijkluidendheid plaatsnaam-ziekte. *Biek.* LVIII (1957), 167.

A. B., Staveldamme. *Biek.* LIX (1958), 180.

J. B., De Cisterciënzer abdij te Westvleteren. *Biek.* LIX (1958), 102-104.

Enkele gissingen omtrent de naam van de abdij, nl. *St. Sixtus*, dial. *Sintjix*.

J. H. B., Katteluizestrategie. *Biek.* LIX (1958), 180.

B. BIJNENS, De Panne. *Toer.* XXXVII (1958), 361-366.

M. BOVYN, Dendermondse Collegiale. Rekening 1777-78. *O. K. Dendermonde 3<sup>e</sup> r. VIII* [1957 e. v.], 38-57.

M. BOVYN, Dendermonde in 1667. *O. K. Dendermonde 3<sup>e</sup> r. VIII* [1957 e. v.], 95-128.

Lijst en beschrijving van 489 woonhuizen, waarvan vele met name genoemd.

- J. DE BROUWER, Bijdrage tot de geschiedenis van Denderleeuw II. *Land v. Aalst IX* (1957), 33-42, 82-96; X (1958), 385-402.  
 Vervolg van de publikatie, genoemd in *Bibl.* 1956, blz. 464 n. 1, over de pastoors en het parochieleven enz.
- J. DE BROUWER, Zo groeide Hofstade. *Land v. Aalst IX* (1957), 265-277; X (1958), 155-182.
- J. BUNTINX, Inventarissen Land van de Woestijne en Heerlijkheid Woeste. Keure van Sleidinge, Daknam (Rijksarchief te Gent). *Brussel*, 1957.
- F. COURTEAUX, De oudste Aalsterse bidplaats. *Land v. Aalst IX* (1957), 121-128.  
 Over de St.-Urmaarskapel en de Werfkapel.
- M. C., Brood in plaatsnamen. *Biek. LVIII* (1957), 154.
- J. D. D., Over een landelijke kruisweg en enkele veldkruisen te Rumbeke. *O. K. Kortrijk* n. r. XXVIII (1955), 222-238.
- J. D. D., De molen „van ouds genaemt de Dry Conynghen” te Oekene. *Biek. LIX* (1958), 121-122.
- J. DELBAERE, Het Wielstuk te Rumbeke. *Biek. LVIII* (1957), 304-306.
- J. D. D., Wiellanden te Beselare. *Biek. LIX* (1958), 117.
- O. DAMBRE, Harduiniana. *O. K. Dendermonde* 3<sup>e</sup> r. VIII [1957 e. v.], 58-70.  
 Met 17<sup>e</sup>-eeuwse toponiemen van Oudegem-Mespelaar.
- P. DECLERCQ, Nieuwpoort Bad. Geschiedkundige schets van de badplaats en van de Sint Bernardusparochie. *Nieuwpoort*, 1957.
- P. DECLERCQ, De paalstenen van Nieuwpoort. *Biek. LVIII* (1957), 136-140.
- O. DELGHUST, La Seigneurie de Renaix, ses avatars et son château. *Ann. O. K. Ronse en Tenement van Inde* 1957, 29-35.
- L. DENDOOVEN, De abdijhoeve „Ter Doest” te Lissewege. *Toer. XXXVII* (1958), 616-619.
- J. DENYS- -J. BUNTINX- -A. STOOP, Inventaris van het oud archief [van de] Stad Sint-Niklaas. *St.-Niklaas*, 1957 (gestenc.).
- M. DEWULF, Volksopvattingen over de Wase grond inzake archeologie, topografie, geologie en toponymie. *O. K. Waas LXII* (1957/58), 61-101.  
 Betr. onderaardse gangen, verborgen schatten (b. v. *Kriekeput* v. d. Reinaert), verwenste plaatsen, toponymische sagen (*Dolage*, *Lijkveldstraat* en *Peerdsbos* te St.-Pauwels) enz. — Gelijkaardige sagen bij H. ARENS, *Ovla. za. XXXIII* (1958), 27-36, 59-60 enz.
- G. DE SMET, De goederen der pramonstratenzerabdij van Drongen in het Land van Aalst in de 17<sup>e</sup> en 18<sup>e</sup> eeuw. *Land v. Aalst IX* (1957), 111-115.
- L. DEVLEIGHER, De Duinenabdij te Koksijde. *Biek. LIX* (1958), 190-191.
- J. DHONDT, De vroege topografie van Brugge. *O. K. Gent* n. r. XI (1957), 3-30.  
 Zie over deze studie ook *Bijdr. gesch. Ndl. XIII* (1958/59), 165.
- P. FAVOREL, Geschiedenis van de Guldenberg Abdij te Wevelgem. *Kortrijk*, 1957.  
 Rec. A. DUBOIS, *Rev. hist. eccl. LIII* (1958), 512-514.  
 V. GAUBLomme, *Land v. Aalst IX* (1957), 306.

- P. FAVOREL, Naam en wapenschild van de Guldenberg Abdij te Wevelgem. *Hand. Ém. XCIV* (1957), 52-64.
- J. J. FEYEN, Oude pachthoven en rustige watermolens te Grimbergen. *Toer. XXXVII* (1958), 521-524.
- J. J. FEYEN, Het Prinsenkasteel te Grimbergen. *Toer. XXXVII* (1958), 518-521.
- H. VANGASSEN, Het Doremont te Ninove. *Land v. Aalst IX* (1957), 245-248.  
Naar de fam. van Dormans; voorheen ook *Dijnshof* < fam. *De Dijn*.
- V. GAUBLOMME, Archief van parochies uit het Land van Aalst in het archiefdepot van de Sint Jacobskerk te Gent. *Land v. Aalst IX* (1957), 43-48.  
Ontleend aan de inventaris, door M. GYSSELING gepubliceerd in *O. K. Gent n. r. VI* (1952).
- V. GAUBLOMME, Onze bibliografie. *Land v. Aalst IX* (1957), 129-132, 304-308; X (1958), 194-196, 370-372 (ook *wolf*-namen), 402-404.
- R. VAN GERVEN, De polders van het Land van Beveren. *Land van Beveren I* (1958), 7-12, 39-44, 104-114.  
Vermeldt een aantal levende toponiemen die wijzen op de tegenstelling tussen het poldergebied en de hoger gelegen gronden. Overzicht van de inpoldering.
- R. VAN GOETHEM, Nieuwkerken-Waas. *O. K. Waas LXII* (1957/58), 185-228.  
O. m. over de eerste steenweg aldaar (blz. 201-204), de herbergen in 1779 (blz. 204-209), de dries in de 18<sup>e</sup> eeuw (blz. 226-227).
- L. DE GROOT, Overzicht van het leenwezen in Waasland vóór de 16<sup>e</sup> eeuw. *O. K. Waas LXI* (1956/57), 153-195.  
Vervolg van de bijdrage, genoemd in *Bibl.* 1956, blz. 465; met vele oude persn.
- M. H., Koeisteertstraat — Pourbusstraat. *Biek. LVIII* (1957), 37.
- O. VAN HAUWAERT, De straatnamen te Gent. *Vla. Gids*, april 1958.
- St. HENDRICKX, Het Ravenhof te Putte-Stabroek. *Toer. XXXVII* (1958), 274-276.
- R. HENNEMAN, Windmolens te Jabbeke. *Biek. LVIII* (1957), 368-370.
- M. HOEBEKE, Oudenaarde in vogelvlucht. *Toer. XXXVI* (1957), 181-185.
- R. DE KEYSER, Ontstaan van het wegen- en waterwegennet ten Noorden van Brugge. Invloed van de Gentse St. Pietersabdij. *Biek. LIX* (1958), 305-309.  
*Rec. M. T(ITS), Rev. hist. eccl. LIV* (1959), 260.  
Met een kaart van de bezittingen der abdij en van de wegen.
- A. C. F. KOCH, De dateringen in het „Liber traditionum sancti Petri Blandiniensis” van omstreeks 1035. *Hand. Com. v. Gesch. CXXIII* (1958), 137-190.  
Zie hierover *Bijdr. gesch. Ndl. XIII* (1958/59), 324.
- A. C. F. KOCH, Het land tussen Schelde en Dender vóór de inlijving bij Vlaanderen (met een opmerking over het ontstaan van Oudenaarde). *O. K. Oudenaarde* 1956, 56-73.

- J. E. DE LANGHE, De oorsprong van Knokke. *Toer.* XXXVI (1957), 669-672.  
 Zie ook : E. MATTELAER, Aldus groeide Knokke, tuin der Noordzee. *Toer.* XXXVI (1957), 665-669, en ook E. LÉONARD, Knokke-Het Zoute, kust- en tuinstad. *Toer.* XXXVI (1957), 673-690.
- A. LIMPENS, De schepenbank van Dendermonde in de XIV<sup>e</sup> eeuw (slot). *O. K. Dendermonde* 3<sup>e</sup> r. VI [1955-1957], 167-223.  
 In *Bibl.* 1956, blz. 465 verkeerd aangegeven.
- R. VAN DER LINDEN, Bedevaartvaantjes in Oost-Vlaanderen. Bijdrage tot de studie van de legenden, de ikonografie, de volksgebruiken. *Ledeberg-Gent*, 1958, xxxi-366 p., 371 ill.
- K. LOPPENS, Zwankendamme. *Biek.* LIX (1958), 91-92.  
*Dam bet. brug* (b. v. ook in *Steendam, Wulpendam, Elzendamme*).
- F. MESSIAEN, Molens en molenaars te Oekene. *Biek.* LIX (1958), 77-81.
- J. NOTERDAEME, De fiscus Snellegem en de vroegste kerstening in het westen van Brugge. *O. K. Gent* n. r. XI (1957), 49-128.  
 Rec. A. V(IAENE), *Biek.* LIX (1958), 26-27.  
 Samenvatting in *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 140-141.
- J. v. O(VERSTRAETEN), Vijftien Vlaamse gemeenten. *Toer.* XXXVII (1958), 131-132.
- P. SCHITTEKAT, Flitsen uit het Verleden. *Koksijde*, 1958.  
 Rec. X., *Biek.* LIX (1958), 190-191.  
 Geschiedenis en oudheidkundige opgravingen van de Abdij ter Duinen.
- J. PRIEM, Koksijde vroeger en nu. *Toer.* XXXVII (1958), 576-579.
- B. SLEMBROUCK, Werken. Heemkundige studie over de gemeente Werken. *Langemark*, 1955.  
 Rec. P. VAN GANSBEKE, *Rev. phil.* XXXVI (1958), 300.  
 Vermeldt (en verklaart) ook toponiemen.
- J. DE SMET, Te Brugge, op het einde van de XVIII<sup>e</sup> eeuw. *Brugge*, 1957.
- L. SOURIE, Lo, een pronkjuweel ! *Toer.* XXXVII (1958), 579-582.
- A. VERHULST, De vroegste geschiedenis van het Sint-Maartenskapittel en het ontstaan van de stad Ieper. *O. K. Gent* n. r. XI (1957), 31-48.  
 Rec. P. G(ORISSEN), *Rev. hist. eccl.* LIII (1958), 184.  
 Zie ook A. V(IAENE), Het ontstaan van de stad Ieper. *Biek.* LVIII (1957), 346-347.
- A. VIAENE, Het Sioenklooster te Kortrijk. Zijn aansluiting bij de Congregatie van Windesheim, 1497-1552. *Biek.* LIX (1958), 257-264.  
 Naamlijst van leerlingen.
- A. V., Het Huis ten Duinen te Brugge. *Biek.* LIX (1958), 94-95.
- A. DE VOS, De middeleeuwse loop van de Durme en haar bijrivier de Poeke. *O. K. Gent* n. r. XII (1958), 31-46.  
 Afzonderlijk verschenen in de uitgaven van het Oostvla. Verb. v. d. Kringen v. Gesch., Voorlichtingsreeks, 23. *Gent*, 1958.
- A. DE VOS, Inventaris der landbouwopachten in de Gentse jaarregisters van de keure. (*O. K. Gent, Verhandelingen*, VIII =

Oostvla. Verb. v. d. Kringen v. Gesch., Inventarissen, III).  
*Gent*, 1958.

Bevat een index van de namen der gemeenten, met daarin gelegen hoeven-namen, en een lijst van „niet of onvoldoende gelokaliseerde hoevebenamingen”.

X., Napoleon en Marie-Louise te Brugge. Huisvesting van het keizerlijk gevolg (18-20 mei 1810). *Biek.* LVIII (1957), 193-197. Vermeldt ook toponiemen.

In *Biekorf* vindt men, buiten het hierboven vermelde, nog allerlei toponymisch kleingoed.

---

AFD. VI. — SPELLING DER NEDERLANDSE  
PLAATSNAMEN

53. J. LEENEN, De verbindings -s in straatnamen. *Nu nog VI* (1958), 52-54.
54. J. LEENEN, De Nederlandse vorm van de Brusselse straatnamen. *Com. top. XXXII* (1958), 4.  
Samenvatting van lezing.
55. H. J. VAN DE WIJER- -J. LEENEN, Aaneenschrijven van zekere straatnamen. *Nu nog VI* (1958), 1-6.  
Diskussie over vaneen- of aaneenschrijven van straatnamen als *Leuvense weg*, *Brusselse straat* enz. Evenals J. LEENEN geeft J. GRAULS (in *De Standaard* van 20/7 en 6/8-1959, rubriek „Uit de taaltuin”) de voorkeur aan schrijfwijze met één woord, terwijl H. J. VAN DE WIJER en de meerderheid der Kon. Com. Top. Dial. de spelling in twee woorden verkiezen. — Zie ook F. SM(ULDERS), *De Spelling der Straatnamen. Brab. heem IX* (1957), 118.
-

AFD. VII. — HISTORISCHE en GEOGRAFISCHE  
HULPMIDDELEN

56. NATIONAAL COMITÉ VOOR GEOGRAPHIE — COMMISSIE  
VOOR DE ATLAS, Atlas van België. *Brussel*, 1949, e. v.  
De uitgave van dit belangrijk werkinstrument wordt regel-  
matig voortgezet : van de 60 voorziene bladen, zijn er thans  
reeds 31 verschenen ; bij elke plaat gaat een commentaar of  
beschrijvende tekst, opgesteld door de auteur(s) ervan.  
Een waardevol hulpmiddel voor de naamkunde !
57. J. L. BROECKX- -C. DE CLERCQ- -J. DHONDT- -M. A.  
NAUWELAERTS, Flandria nostra. Ons land en ons volk,  
zijn standen en beroepen door de tijden heen. *Antwerpen-  
Brussel*, 1957, 2 dln.  
Rec. P. PHILLIPOT, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 1111-1113.
58. M. A. LEFÈVRE, La Belgique et le Congo. 1957.
59. H. JÄGER, Alte Karten von Mitteleuropa in der Samm-  
lung des Britischen Museums in London. *Ber. z. Dt.  
Landeskunde (Remagen)* XIX, 246 e. v.  
Omvangrijke reeks kaarten van de Nederlanden uit de 16<sup>e</sup> en  
de 17<sup>e</sup> eeuw.
60. J. KERREMANS- -J. DE BORCHGRAVE D'ALTENA, Châ-  
teaux de Belgique. Notes historiques et descriptives.  
*Gand*, 1956.
61. E. POU MON, Châteaux anversoïis et limbourgeois. *Vil-  
vorde*, 1955.
62. R. KIRMSE, Die grosse Flandernkarte Gerhard Merca-  
tors (1540) — ein Politicum? *Duisburger Forsch.* I (1957),  
1-44.
63. R. W. KYLSTRA- -J. M. G. VAN DER POEL, Landbouw-  
historische bibliografie voor de jaren 1952 en 1953.  
*Historia Agriculturae (Groningen)* III, 1-104. ID., ... het  
jaar 1954. *Ibid.* IV.
63. R. MOLS, Introduction à la démographie historique...  
zie *Bibl.* 1956, nr. 34.  
Rec. R. BOUMANS, *Rev. phil.* XXXV (1957), 923-924.  
In verband met de thans druk beoefende historische demo-  
grafie, verwijzen wij hier nog, zonder enige aanspraak op vol-  
ledigheid, naar de volgende bijdragen :

- P. DEPRez, Het Gentse bevolkingscijfer in de tweede helft van de achttiende eeuw. *O. K. Gent* n. r. XI (1957), 177-195.
- S. FECHeyR, Het stadspatriciaat te Ieper in de 13<sup>e</sup> eeuw. *Ann. Féd. soc. hist. arch. Belg.* XXXVI (*Gand*, 1955) [1956], II, 197-204.  
Zie hierover *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 133.
- J. RuWET, La population de Saint-Trond en 1635. *Bull. soc. d'Art et d'Hist. Diocèse Liège* XL (1957), 151-193.  
Zie *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 167-168.
- J. VERBEEMEN, De buitenpoorteriej in de Nederlanden. *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 81-99, 191-217.
- J. VERBEEMEN, Antwerpen in 1755. Een demografische en sociaal-economische studie. *Bijdr. gesch.* 3<sup>e</sup> r. IX (1957), 27-63.
- J. VERBEEMEN, De Antwerpse buitenpoorteriej. *Bijdr. gesch. Brab.* XLI (1958), 43-64.  
Zie *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 362.
- A. DE Vos, De bevolkingsevolutie van Evergem, Lovendegem, Sleidinge, Waarschoot en Zomergem gedurende de XVII<sup>e</sup> en XVIII<sup>e</sup> eeuwen. *Appeltjes v. h. Meetjesland* VIII (1957).  
Samenvatting in *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 166.
- A. WYFFELS, De omvang en de evolutie van het Brugse bevolkingscijfer in de 17<sup>e</sup> en de 18<sup>e</sup> eeuw. *Rev. phil.* XXXVI (1958), 1243-1274.
64. J. F. NIERMEYER, *Mediae latinitatis Lexikon minus*. *Leiden*, Fasc. I (1954) — Fasc. V (1958).  
Rec. P. GROSJEAN, *Anal. bollandiana* LXXIV (1956), 294.  
Tot *laborare* is dit handig handwoordenboek voor het middel-eeuws Latijn reeds verschenen.
65. E. DE SEYN, *Dictionnaire de l'histoire de Belgique*. *Liège*, 1958.
66. L. DE WACHTER, *Repertorium van de Vlaamse gouwen en gemeenten (Heemkundige dokumentatie 1940-1950)* VI : gemeenten C-Z ; register. *Antwerpen*, 1957.  
Met het vijfde deel (zie *Bibl.* 1953, nr. 51) bezorgt dit 6de de volledige „heemkundige dokumentatie” voor de jaren 1940-1950.
-



## AFD. VIII. — TAALGRENS en KOLONISATIE

**Algemene studiën** over de problemen in verband met de vestiging der Germanen in het Romeinse rijk en de cultuur-historische gevolgen daarvan, mogen hier worden opgesomd :

67. C. BATTISTI, *Latini e germani nella Gallia del nord nei secoli VII e VIII. Caratteri del sec. VII in Occidente (Spoleto, 1958)*, I, 271-307.

68. K. BÖHNER, *Das fränkische Reich und seine Bedeutung für das Werden des Abendlandes. Rheinisches Jahrbuch I (1956)*, 60-70.

Merkwaardige interpretatie van het rijk vorstengraf van Morken, van circa 600. Zie ook in hetzelfde *Jahrbuch*, blz. 92-103, de beschrijving van de ontdekking van Morken door A. HERRNBRODT, *Braunkohleabbau und Archäologie*.

Over het graf van Morken verscheen verder van de hand van K. BÖHNER, *Das Grab eines fränkischen Herrn aus Morken im Rheinland*, in : *Neue Ausgrabungen in Deutschland (Berlin, 1958)*, een verzamelwerk aangeboden aan de deelnemers van het V. Int. Congres voor Oudheidkunde (Hamburg, 24-30 aug. 1958).

Afzonderlijk nog als : *Führer des rheinischen Landesmuseums in Bonn*, nr. 4 (*Köln-Graz, 1959*).

69. C. BRÜHL, *Königspfalz und Bischofsstadt in fränkischer Zeit. Rhein. Viert. XXIII (1958)*, 161-274.

Onderzoekt het continuïteitsprobleem aan de hand van de „Gastungspolitik” der Merovingers en der Karolingers.

70. R. BUCHNER, *Die römischen und die germanischen Wesenszüge in der neuen politischen Ordnung des Abendlandes. Caratteri del sec. VII in Occidente (Spoleto, 1958)*, I 223-269.

71. J. B. Bury, *History of the Later Roman Empire from the Death of Theodosius to the Death of Justinian. New-York, 1958*, 2 vol.

Onveranderde 2<sup>e</sup> uitgave van het belangrijk werk van 1923.

Dezelfde geleerde bezorgde ook de populaire uitgave van E. GIBBON, *The End of the Roman Empire in the West. The Barbarian Conquest and the Transition to the middle ages*, A. D. 439-565. [Chapters XXXVI-XLIII of *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*]. (Harper Torchbooks). *New-York, 1958*.

72. E. DEMOUGEOT, Attila et les Gaules. *Mém. soc. des sciences et arts, départ. de la Marne LXXIII* (1958).  
Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1958, II, 436.
73. J. DHONDT, L'essor urbain entre Meuse et Mer du Nord à l'époque mérovingienne. *Studi in onore di A. Saponi I (Milano, 1957)*, 55-78.  
Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1958, I, 150.  
Over hetzelfde probleem hebben wij nog terloops de volgende studiën genoteerd :  
E. ENNEN, Die Bedeutung der Maasstädte im Stadtsverderungsprozess des MAS. *Mél. F. Rousseau (Bruxelles, 1958)*, 293-308.  
M. LOMBARD, Évolution urbaine au moyen âge. *Ann. Ec. Soc. Civ. XII* (1957), 6-28.  
Over het wegwijnen der steden in het W., van de 3<sup>e</sup> eeuw af, en vooral in de 4<sup>e</sup> eeuw, tengevolge van de vlucht van het goud naar het O., en over de bewoning van de laat-Rom. steden in de merovingische tijd.  
F. PETRI, Die Anfänge des mittelalterlichen Städtewesens in den Niederlanden und dem angrenzenden Frankreich, in : Studien zu den Anfängen des europäischen Städtewesens (Vorträge u. Forsch. hrsg. v. Institut f. geschichtl. Landesforsch. des Bodenseegebietes, IV, 227-295). *Lindau-Konstanz, 1958*.  
H. VON PETRIKOVITS, Das Fortleben römischer Städte an Rhein und Donau. *Ibid.*, 63-76.  
F. PRINZ, Die Ausbreitung der fränkischen Reichskultur. *Ibid.*, 191-194.  
F. VERCAUTEREN, De wordingsgeschiedenis van de Maassteden in de hoge middeleeuwen. *Bijdr. en Med. Hist. Gen. Utrecht LXXI* (1957), 12\*-28\*.  
Zie *Bijdr. gesch. Ndl. XIII* (1958/59), 128.
74. E. EWIG, L'Aquitaine et les pays rhénans au haut moyen âge. *Cahiers de civ. médiévale X<sup>e</sup>-XII<sup>e</sup> s. I* (1958), 37-54.
75. E. EWIG, Volkstum und Volksbewusstsein im Frankenreich des VII. Jahrhunderts. *Caratteri del sec. VII in Occidente (Spoleto, 1958) II*, 587-648.
76. F. L. GANSHOF, La Belgique carolingienne (Notre Passé). *Bruxelles, 1958*.  
Rec. Th. SCHIEFFER, *Rhein. Viert. XXIII* (1958), 310-311.  
A. E. VERHULST, *Bijdr. gesch. Ndl. XIV* (1959/60), 68.
77. F. L. GANSHOF, Quelques aspects principaux de la vie économique dans la monarchie franque au VII<sup>e</sup> s. *Caratteri del sec. VII in Occidente (Spoleto, 1958), I*, 73-101, met kaart.

78. E. GRIFFE, *La Gaule chrétienne à l'époque romaine. T. II : L'église des Gaules au V<sup>e</sup> s. 1<sup>re</sup> Partie : L'église et les barbares. L'organisation ecclésiastique et la hiérarchie. Paris-Toulouse, 1957.*  
 Rec. J. R. PALANQUE, *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 155-157.
79. R. LATOUCHE, *Les origines de l'économie occidentale (IV<sup>e</sup>-XI<sup>e</sup> siècle) (Évolution de l'Humanité, Synthèse collective, XLIII). Paris, 1956.*  
 Rec. J. BAERTEN, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 160-162.
80. H. LÖWE, *Von Theoderich dem Grossen zu Karl dem Grossen. Das Werden des Abendlandes im Geschichtsbild des frühen Mittelalters (Libelli, 29). Darmstadt, 1958, anast. Neudr.*
81. O. MARTI, *Römer und Alamannen am Oberrhein im 4. und 5. Jahrhundert nach Chr. Bern, 1954.*  
 Rec. Ch. VERLINDEN, *Rev. phil.* XXXV (1957), 1151-1152.  
 S. betoogt dat de Romeinen zich op de rechter Rijnsoever staande gehouden hebben tot circa 480 en dat de romanisering er zó diepgaande is geweest dat er nog tot omstreeks 600 romaans gesproken werd. De germanisering en het ontstaan van de taalgrens zijn er dus jong.

Over het ontstaan van de **Germaans-Romaanse taalgrens** verschenen, in de twee hier overschouwde jaren, de volgende bijdragen :

82. D. VAN BERCHEM, *On some chapters of the Notitia Dignitatum relating to the defence of Gaul and Britain. American Journal of Philol.* LXXVI (1955), 138-147.  
 In verband met de zgn. Limes-theorie moge nog worden verwezen naar :
- G. BEEEX, *Een Romeinse „limes” in Noord-Brabant? Brab. heem IX (1957), 56-63.*  
 Rec. S. J. D(E) L(AET), *Archeol.* 1957, II, 439.  
 Complex van aarden wallen, over een afstand van 4 km tussen de gemeenten Knegsel en Steensel in N.-Brab., uit de Rom. tijd(?).
- H. VON PETRIKOVITS, *Beobachtungen am niedergermanischen Limes seit dem zweiten Weltkrieg. Saalburg-Jahrb.* XIV (1955), 7- .
- H. VON PETRIKOVITS, *Novaesium, das römische Neuss (Führer des Rheinischen Landesmuseums in Bonn, 3.). Bonn, 1957.*
- F. TISCHLER, *Beiträge zur Asciburgium-Forschung. Duisburger Forschungen II (1959), 162-188.*  
 Over de opgravingen van 1957 te Asberg, op de plaats van

een kamp met canabae, behorend bij de Limes aan de Beneden-Rijn (zie schetskaart blz. 175).

V. CARPENTIER, De militaire verdediging van het Romeinse rijk aan de Neder-Rijn. Lic. Gesch. Gent, 1956-1957.

Wij hebben deze verhandeling nog niet kunnen inzien.

83. H. DRAYE, Ortsnamen- und Sprachgrenzforschung in Belgien. Zie *Bibl.* 1956, nr. 43.

Rec. E. LEGROS, *Com. top.* XXXI (1957), 154.

84. S. J. D(E) L(AET), Frankische vestiging en taalgrens. *Archeol.* 1957, II, 440-441.

Over de in dit overzicht vermelde bijdragen van NIERMEYER, VERLINDEN, DRAYE EN STOLTE.

85. J. F. NIERMEYER -C. VERLINDEN, Frankische vestiging en taalgrens (Bijdr. en Med. Naamkunde-com. Amsterdam, XI). *Amsterdam*, 1957. Mede verschenen als Bijlage XLIX. *Leuven*, 1957.

NIERMEYER tracht in zijn lezing „De invloed van de Franken in Midden-Nederland. Een bijdrage tot het taalgrensprobleem” te bewijzen, dat het door VERLINDEN geponeerde vacuüm ten Noorden van de taalgrens, ook werd aangevuld door een penetratie van „ethnische, culturele en organisatorische invloeden van het Midden-Nederlands rivierengebied uit” in zuidelijke richting. Draggers hiervan zijn de *homines Franci* en vooral de familie der Arnulfingen, die omstreeks 700, het Midden-Nederlands rivierengebied op de Friezen veroveren. De belangstelling van de Arnulfingen voor dit gebied is te verklaren door het feit dat het een „natuurlijk débouché was voor het Midden-Maasgebied, hun eigenlijk stamland”. De stichting en de staties van de kloosters Aldeneik, Susteren, Odiliënberg, en van de kerken van Rinderen en Millingen, bewijzen dat de Frankische penetratie hand in hand is gegaan met de verbreiding van het Christendom. De schenkingen in Teisterbant en Toxandrië aan de H. Willibrord door *ingenui Franci* moeten in hetzelfde licht gezien worden.

VERLINDEN verduidelijkt in zijn lezing „Kritische beschouwingen over de aanwending van toponymisch materiaal bij de studie van het ontstaan der taalgrens in België” zijn stellingen over dit onderwerp. Vgl. hieronder nr. 88.

86. J. F. NIERMEYER, La Meuse et l'expansion franque vers le Nord (VII<sup>e</sup>-VIII<sup>e</sup> siècles). *Mélanges F. Rousseau (Bruxelles)*, 1958), 455-463.

Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1958, I, 149.

Het gebied ten N. van de tg. is „Ausbaugebiet”. De „Besiedlung” ervan is de resultante van de politiek der grote Frankische families (vgl. hierboven nr. 85).

87. M. TOUSSAINT, La frontière linguistique en Lorraine. Zie laatst *Bibl.* 1956, nr. 47.  
 Rec. A. GOOSSE, *Rev. phil.* XXXV (1957), 405-407.  
 H. STIMM, *Beitr. z. Namenf.* IX (1958), 211-212.
88. Ch. VERLINDEN, Les origines de la frontière linguistique... zie laatst *Bibl.* 1956, nr. 48.  
 Deze studie gaf verder aanleiding tot de volgende bijdragen :  
 M. AMAND, Les origines de notre frontière linguistique. *Droit et Liberté* VII (1955), 129-131.  
 H. DRAYE, Beschouwingen bij een recente taalgrensstudie. *Wet. tijd.* XVII (1957), kol. 241-252.  
 Rec. J. HERBILLON, *Com. top.* XXXII (1958), 220.  
 B. H. STOLTE, De getalsterkte der Salische Franken. *Wet. tijd.* XVII (1957), kol. 489-493.  
 H. VAN WERVEKE, La densité de la population belge au cours des âges. *Studi in onore di A. Saponi* (Milano 1957), 1423-1432 (1).

Als taalkundige en inz. toponymische bijdragen in verband met de Germaanse kolonisatie kunnen wij vermelden :

89. J. DEVLEESCHOUWER, Doublets et triplets en Wallonie. *Com. top.* XXXI (1957), 63-99.  
 S. bestudeert opnieuw de Waalse pln. die onderzocht werden in zijn vroegere bijdragen (zie *Bibl.* 1955, nr. 69) en vult de daarin opgenomen taalkundige dokumentatie op aanzienlijke wijze aan. Tevens wordt de kritiek, vooral van J. HERBILLON in *Com. top.* XXX (1956), 328-331, onder de loupe genomen.  
 Van dezelfde S. ook : Die Mehrsprachigkeit Romanisch-Belgiens im hohen Mittelalter. *VI. Inter. Kongress*, 61.  
 Vgl. J. DEVLEESCHOUWER, [Toponymes wallons comme doublets ou triplets]. *Rev. phil.* XXXV (1957), 549 [résumé].
90. L. F. FLUTRE, Toponymes lozèriens d'origine germanique. *Rev. int. Onomastique* IX (1957), 253-268.  
 Alphabetische lijst van Germ. psn. en appellativa die voorkomen in de toponymie van Lozère.
91. G. GOUGENHEIM, Un parler roman dans la région de Trèves au début du XVI<sup>e</sup> siècle. *Rev. sciences hum.*, Fasc. 82 (1956), 229-231.

(1) Aan de Vrije Universiteit te Brussel werd in 1956-1957 door Mej. Francine GERARD een licentie-verhandeling in de geografie aangeboden onder de titel „Contribution à l'étude de la frontière linguistique Français-Flamand en Belgique”.

92. M. GYSSELING, Altgermanisches in einigen Völker- und Ortsnamen Nordgalliens. *VI. Intern. Kongress*, 68.

Samenvatting van lezing over etymologie en betekenis van die namen (*Austrasii*, *Neustrasii* enz.), met voorbeelden van  $o > germ. a$ .

93. M. GYSSELING, Aken-Vaals, Romaans taaleiland. *Hand. Znl. Maatsch. taal- en lett. en gesch.* XII (1958), 107-109.

Behandelt Rom. plaatsnamen die aldaar vóór 1226 overgeleverd zijn.

94. M. GYSSELING, Germaans contra Keltisch in Oud-België. *Wet. tijd.* XVII (1957), kol. 99-106.

Rec. S. J. D(E) L(AET), *Archeol.* 1957, II, 419.

J. HERBILLON, *Com. top.* XXXII (1958), 268-270.

Tracht de taalgebieden af te bakenen, aan de hand van de oudste plaatsnamen, o. m. formaties op *-ja*, al of niet voorafgegaan van suffixen met *n*, *k*, *p* enz. Het gaat over namen als *Henis*, *Heppen*, *Herne*, *Mechelen*, *Deurne*, *Astene*, *Dworp*, *Schelde* en vele andere meer. Zie naar aanleiding van *Corio-vallo*/Heerlen, *Carvio*/Herwen en *Elst* ook B. H. STOLTE, met naschrift van GYSSELING, *ibid.*, kol. 497-500; — voorts B. H. STOLTE, De oudste naam van Heerlen. *De Maasgouw* LXXXVI (1957), 68-69, en de op blz. 410 vermelde studiën van P. L. M. TUMMERS, o. m. Problemen rond de namen Coriovallum en Heerlen. *Het Land van Herle* VI (1956), 89-93.

95. M. GYSSELING, De Germaans-Romaanse namen op *-(in)iacas*. *Album E. Blancquaert (Tongeren, 1958)*, 425-428.

Onderzoekt de geografische verbreiding van dat type (waarbij ook *-aken* behoort), tegenover *-curtis* en *-villa* enerzijds, *-ing*-formaties anderzijds. Met commentaar over oorsprong, ouderdom enz.

Van dezelfde S. ook: De namen op *-iacas* en de Frankische kolonisatie in Noord-Frankrijk en Wallonië. *Hand. Znl. Maatsch. taal- en lett. en gesch.* XI (1957), 185.

Beknopte sammenvatting van een lezing.

96. M. GYSSELING, Vercoullie en de Oude Belgen. *Taal en Tongval* IX (1957), 24-26.

Aanvaardt nu dat de Belgae Germanen waren (niet Keltisch, noch „Belgisch” zoals in vroegere opstellen), maar bestrijdt de argumentatie van Vercoullie in verband met  $o > a$ ,  $d > t$ ,  $t > d$ ,  $k > h$ , *Batavia*, *-apō* enz. (1).

(1) Over J. VERCOULLIE schreven in *Taal en Tongval* IX (1957) W. PÉE (blz. 1-6), K. KOOIMAN (blz. 7-8), P. DE KEYSER (blz. 9-13).

97. É. LOZOVAN, Les „routes” de la Romania orientale. *Rev. int. Onomastique* IX (1957), 213-226.

Behandelt ook de toponymische neerslag van de verschillende soorten van wegen.

98. M. ROBLIN, Les grands domaines de l'aristocratie gallo-romaine et la toponymie. *Rev. anthropologique* 1956, 139-148.

Belangrijke bijdrage tot de studie van de -(i)acum-namen in Frankrijk. -iacus zou ontstaan zijn uit -acus, onder invloed van namen uitgaande op i (*Aurelius* > *Aureliacum*; vgl. *Paulus* > *Pauliacum*). Een groot gedeelte der -iacum-namen bevatten een psn. Deze is meestal van Lat. oorsprong (vooral op het platteland); soms ook van Keltische oorsprong (vooral in steden-namen). Het verschil stad / Kelt. naam enerzijds en platteland / Lat. naam zou er op wijzen dat de nederzettingen op het platteland lang onstandvastig zijn gebleven, vermits zij een jongere anthroponymische toestand weergeven. Zeer veel -iacum-namen bevatten appellativa, meestal van lat. of zelfs laat-lat. oorsprong. Er zouden -iacum-namen ontstaan zijn tot in de 10<sup>e</sup>-11<sup>e</sup> eeuw.

99. H. SCHALL, Der Sorbengau Plisni als Siedlungseinheit und Sprachdenkmal. *Zs. f. Slawistik* III (1958), 272-309.

Belangrijk voor de studie van de Sorbisch-Duitse „Ortsnamen-ausgleich”.

100. B. H. STOLTE, Deusone in regione Francorum. *Ts. v. Gesch.* LXX (1957), 76-86.

*Deusone* = Diessen (N. Brabant) (GYSSELING), niet Doesburg (VERLINDEN).

101. C. THEYS, Sprokkelingen over taalgrens-toponiemen. *E. S.-Br.* XLI (1958), 76-78.

Allerlei toponymische excerpten uit de streek van St.-Genesius-Rode, Eigenbrakel enz.

102. P. L. M. TUMMERS, Tweetaligheid in Zuid-Limburg. *Akademiedagen* X (Amsterdam, 1957), 49-71.

Mede aan de hand van de Limburgse toponymie schetst S., wat de oudste tijd betreft, de „Keltisch-Germaans-Latijnse drietaligheid ten tijde van de Romeinse overheersing” en de „Romaans-Germaanse tweetaligheid van de Grote Volksverhuizing tot in de 9<sup>e</sup> eeuw”.

103. J. DE VRIES, De Gotische woordenschat vergeleken met die van het Noord- en Westgermaans. *Lew. bijdr.* XLVI (1956/57), 5-39.

Ook met het oog op de geschiedenis van de stammen, hun woongebied en de volksverhuizing.

104. A. WEIJNEN- -F. VAN COETSEM, De rijksgrens tussen België en Nederland als taalgrens. (Bijdr. en med. Dialectencom. Kon. Ndl. Ak. v. Wet.. Amsterdam, XVIII). Amsterdam, 1957.

Rec. R. LIEVENS, *Lew. bijdr. Bijbl.* XLVII (1958), 113-114. X., *Wet. tijd.* XVIII (1958), kol. 255-256.

Door de eerste auteur wordt de rijksgrens beschouwd als grens in de dialecten ; door de tweede wordt zij beschouwd met het oog op de algemene taal.

De lezing van Fr. VAN COETSEM werd ook uitgegeven in : *Nu Nog... meer dan ooit.* Een tweede bundel bijdragen ter bevordering van het goede Nederlands in het departement van verkeerswezen (Brussel, Ministerie van Verkeerswezen, 1958), blz. 67-81.

Vooraleer wij de **oudheidkundige bijdragen** over de vóór- en vroeghistorische perioden, die voor de kolonisatiegeschiedenis van onze gebieden belangrijk zijn, uit de jaren 1957 en 1958 vermelden, willen wij wijzen op een belangrijke organisatorische maatregel, die voor de toekomst van de beoefening der vaderlandse oudheidkunde nieuwe perspectieven opent.

Door het Kon. Besluit van 29 maart 1958 is opgericht een v. z. w. onder de benaming van „Nationaal Centrum voor Oudheidkundige Navorsingen in België”. De „Dienst voor opgravingen”, vroeger uitsluitend verbonden met, en afhankelijk van de Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, ressorteert thans onder het „Kon. Instituut voor het Kunstpatrimonium”. Op deze wijze zal de Opgravingsdienst voortaan kunnen werken voor, en in samenwerking met alle musea en instellingen die begaan zijn met de studie van de oudheidkundige bodemvondsten. Zie ook *Archeol.* 1958, I, 122-123.

Zoals de vorige jaren, zijn in 1957 twee afleveringen verschenen van het tijdschrift *Archeologie*, als overdruk uit *Antiquité classique* XXVI (1957), 142-177 en 417-446 ; voor het jaar 1958 zijn eveneens twee nrs. verschenen,



uit de jg. XXVII (1958), 122-153 en 408-439 van hetzelfde tijdschrift.

Een verslag over de „Aktiviteit van de Opgravingsdienst in 1957” is opgenomen in *Archeol.* 1958, I, 126-133, met afbeeld. Belangrijk zijn daarin vooral : Oudenburg (rom. castellum, nog bezet in de 4<sup>e</sup> eeuw, wsch. steunpunt van de *litus saxonicum*, blz. 128-129); Beerlegem (O.-Vla., Merovingisch grafveld, met rijk vrouwengraf, begin 7<sup>e</sup> eeuw, blz. 130-131).

Het verslag over de „Aktiviteit van de Dienst voor Opgravingen gedurende het jaar 1958 (eerste deel)” vindt men in *Archeol.* 1958, II, 412-416. Te vermelden zijn vooral de opgravingen te Buzenol-Montauban (Luks.) (laat-Rom. schuilplaats, waarvan de aarden wal rust op een funderingsmuur, aan de westzijde ten dele opgebouwd met gesculpteerde steenblokken van grafmonumenten uit de 2<sup>e</sup>-3<sup>e</sup> eeuw); te Tongeren (grafveld, met skelet- en brandgraven); te Ortho (Luks.) en Éprave (Namen), (in beide gevallen 4<sup>e</sup>-eeuwse versterkte schuilplaats).

Met verwijzing naar *Archeologie*, volstaan wij hier met de vermelding van enkele publikaties, die ons belangrijk hebben toegeschenen :

ALGEMEENHEDEN :

S. J. DE LAET, *Archeologie en haar problemen. Antwerpen-Amsterdam, 1957.*

Rec. J. MERTENS, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 1152-1154.

Nederlandse uitgave van de studie van dezelfde auteur : *L'archéologie et ses problèmes* (Coll. Latomus, XVI). *Bruxelles, 1954.*

S. J. DE LAET, *The Low Countries (Ancient Peoples and Places, V). London, 1958.*

Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1958, I, 134.

Overzicht van de gehele prehistorie, tot aan de Romeinse periode.

S. J. DE LAET- -W. GLASBERGEN, *De voorgeschiedenis der Lage Landen. Brussel-Groningen, 1959.*

J. MERTENS, *Quelques trouvailles archéologiques récentes en Belgique. Univ. Belgica, Med.* XXIV (Brussel, 1959), 76-81, met 11 afb.

Zeer geslaagd algemeen overzicht.

M. E. MARIËN, *La région bruxelloise avant 700. Cahiers Bruxelles II* (1957), 1-72.

Rec. F. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1957, II, 418.

Inventaris, ingedeeld volgens de opeenvolgende tijdvakken, met kaart.

K. J. NARR e. a., Abriss der Vorgeschichte (Oldenbourgs Abriss der Weltgeschichte). *München*, 1957.

Rec. J. MERTENS, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 552-553.

A. CLAASSEN, Archeologisch overzicht betreffende de vroegste geschiedenis van de Limburgse Kempen. *Land v. Loon* XII (1957), 185-205.

G. V. LUX, De vroegste geschiedenis van Rosmeer. *Land v. Loon* XII (1957), 5-36.

Overzicht van de talrijke oudheidkundige ontdekkingen ter plaatse.

#### PREHISTORIE :

S. J. DE LAET- J. NENQUIN- P. SPITAEELS, Contributions à l'étude de la civilisation des champs d'urnes en Flandre (Dissert. Archaeol. Gandenses, IV). *Bruges*, 1958.

Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1958, I, 136.

Zie ook S. J. D(E) L(AET), Nieuwe urnenvelden in België en in Nederland. *Archeol.* 1958, II, 420-421.

T. G. E. POWELL, The Celts (Ancient Peoples and Places, VI). *London*, 1958.

J. DE VRIES, Cimbres, Teutons et Celtes. *Ogam* IX (1957), 273-285.

De germaanse Cimbri werden, tijdens hun zwerftochten door het woongebied van Keltische volken, tot op een zekere hoogte gekeltiseerd. S. onderzoekt niet alleen de geschiedkundige teksten, maar ook de antroponymische en oudheidkundige bewijspplaatsen die zijn stelling ondersteunen.

Vermelding verdient de 3<sup>e</sup> aflevering van *Ogam* VIII (1956), die geheel gewijd is aan de Magdalensbergforschung en o. m. volgende bijdragen bevat : „A propos de deux armes des Celtes orientaux” (R. EGGER), „La Civilisation et l'art celtique en Carinthie” (H. KENNER), „A propos des Oppida celtiques” (H. VETTERS).

J. M. G. VAN DER POEL, De praehistorische landbouw. *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 129.

Lezing op het 11<sup>e</sup> Nederlands-Belgisch Historisch Congres (Antwerpen, 15-16 april 1957).

N. GLASBERGEN, De urn van Toterfout en de reformatie van de Britse bronstijd. *Groningen*, 1957.

Zie ook *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 130.

G. BEEY e. a., Onderzoek van grafheuvels te Weelde. *Tax. n. r.* XXX (1958), 3-32.

Zie ook J. MERTENS, Oudheidkundige sprokkelingen uit de Kempen. *Wet. tijd.* XVIII (1958), kol. 9-15.

## GALLO-ROMEINSE PERIODE :

- A. GRENIER, Manuel d'archéologie gallo-romaine III. L'architecture, 1-2. *Paris*, 1958, 2 vol.  
 Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Rev. phil.* XXXVII (1959), 1078-1080. — Id., *Archeol.* 1958, II, 423.
- R. CHAMBON, L'histoire de la verrerie en Belgique du II<sup>e</sup> siècle à nos jours. *Bruxelles*, 1955.  
 Over de opgraving te Macquenoise (Henegouwen), een fabricatiecentrum van glas, dat opklimt tot de Rom. tijd.
- C. ISINGS, Roman Glass from dated finds. *Groningen*, 1957.  
 Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1957, II, 437.
- M. VANDERHOEVEN, Les verres romains tardifs et mérovingiens du musée Curtius. *Liège*, 1958.  
 Naar aanleiding van de tentoonstelling (1958) „Trois millénaires d'art verrier à travers les collections publiques et privées de Belgique” in het Curtius-museum te Luik.
- E. SWOBODA, Carnuntina. Ergebnisse der Forschung über die Grenzprovinzen des römischen Reiches. *Graz-Köln*, 1956.  
 Rec. G. FAIDER-FEYTMANS, *Rev. phil.* XXXVI (1958), 650-652. — Id., *Archeol.* 1958, I, 150.  
 Publikatie van de verslagen voorgedragen op het „Internationaler Kongress der Altertumsforschung Carnuntum” (1955), met als thema : de grenzen van het Romeinse rijk.
- H. VON PETRIKOVITS, Die Erforschung des römischen Rheinlandes seit dem zweiten Weltkrieg. *Rhein. Jahrbuch* I (1956), 80-91.
- P. ROOSENS, Toxandria in de Romeinse en Merovingische tijden. *Tax. n. r.* XXX (1958), 33-131.  
 Begrenzing in tijd en ruimte, bevolking en bewoning, wegenet, godsdienst, economisch leven, militaire geschiedenis, geschiedenis van Toxandria.
- J. VIÉRIN, Sites gallo-romains en Flandre. *Archeol.* 1957, II, 429.
- J. MERTENS, Les routes romaines de la Belgique (Archaeologica Belg., 33). *Brussel*, 1957, met kaart.  
 Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1957, I, 159.  
 Bijgewerkte herdruk van de bijdrage vermeld in *Bibl.* 1955, blz. 195.
- P. VAN GANSBEKE, La voie commerciale de la Bretagne au Rhin à l'époque romaine. *Rev. phil.* XXXV (1957), 746-762.  
 Op grond van een onderzoek der teksten vermoedt S., dat er benevens een onveilige waterweg, ook een landweg in gebruik is geweest voor de genoemde handelsbetrekkingen. „Ce serait là un précédent au trafic médiéval qui fut celui de la route de Flandre vers Cologne”.

J. MERTENS, Oudenburg en de Vlaamse kustvlakte tijdens de Romeinse periode. *Biek.* LIX (1958), 321-340 = *Archaeologica Belg.*, 39 (Brussel, 1958).

Rec. S. J. D(E) L(AET), *Archeol.* 1958, II, 427-428.

Zeer overzichtelijke samenvatting, op oudheidkundige grondslag, van de Romeinse invloed in ons kustgebied. Door de opgravingen van 1956 en 1957, is thans komen vast te staan dat het *castellum* van Oudenburg behoort tot de verdedigingswerken van het *litus saxonicum* en worden de naamkundige stellingen uiteengezet door M. GYSSELING in zijn Toponymie van Oudenburg bevestigd.

Zie over deze opgraving ook *Wet. tijd.* XVIII (1958), kol. 89-94.

J. MERTENS, Romeinse munten te Merchtem. *E. S.-Br.* XLI (1958), 344-351.

W. JAMÉE, Nieuwe Romeinse vondsten te Velzeke-Ruddershove. *O. K. Oudenaarde* XI (1954-1958) [2<sup>e</sup> afl.], 241-259, met platen.

Op de plaats van de Gallo-Romeinse vicus werd in 1956 in „afvalkuilen” ceramiek ontdekt. S. publiceert ook de resten van een brandgraf uit het begin der 2<sup>e</sup> eeuw.

P. C(LAES)- -E. M(ILLIAN), Fouilles aux Bons Villers (Liberchies). *Archeol.* 1958, II, 425-427.

Overzicht van het oude onderzoek van de vicus en het castellum te Liberchies en van het hernieuwd opgravingswerk sinds 1954.

Ch. LEVA, Les fouilles de la Société archéologique de Namur en 1957. *Namurcum* 1957, 49-56.

O. m. over het „Erdkastell” te Tavier, bezet in de 2<sup>e</sup> helft van de 3<sup>e</sup> eeuw, een tweede maal in de loop van de 4<sup>e</sup> eeuw. Jongste munt van Arcadius (395-408). Voorlopig kan het bestaan van een „Steinkastell” te Tavier niet bevestigd worden. Situatieplan op blz. 50.

C. LEVA, Le site gallo-romain de Tavier. *Ann. soc. arch. Namur* XLIX (1958), 5-40.

Laat-Rom. castellum, te vergelijken met Brunehaut-Liberchies, langsheen de heirbaan Bavai-Keulen.

Zie ook *Namurcum* XXX (1956), 64-65 en *Archeol.* 1957, I, 145-146; II, 439.

G. F(AIDER)-F(EYTMANS)- -S. J. D(E) L(AET), Fortins du Bas-Empire découverts en Belgique. *Archeol.* 1958, II, 427-428.

Samenvattende bibliografische nota over de hierboven vermelde opgravingen te Oudenburg, te Brunehaut-Liberchies (les Bons Villers) en te Tavier.

G. FAIDER-FEYTMANS, Les fouilles du site romain de Fontaine-Valmont (Hainaut). *Mons*, 1957.

Rec. M. AMAND, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 882-883.

J. FRANÇOIS, Les cimetières et sépultures à Florennes de l'époque romaine à nos jours. *Florinas* II (1957), 38-44.

J. MERTENS, Sporen van Romeins kadaster in Limburg? *Limburg* XXXVII (1958), 253-260.

Fl. ULRIX, Het Romeins stadsplan van Tongeren. *Land v. Loon* XIII (1958), 263-272, met kaart (1).

M. AMAND, Les reliques de Saint Nicaise et l'emplacement du premier cimetière chrétien à Tournai. *Rev. phil.* XXXV (1957), 66-74.

Grafveld, gaande van het einde der V<sup>e</sup> eeuw tot in de karolingische tijd, nabij de primitieve merovingische kerk op de Vieux-Marché-aux-Poteries, te vgl. met begraafplaats bij de St. Severin-kerk te Keulen.

Zie ook *Archeol.* 1957, II, 428.

J. VAN HINTE, Iets over Romeins Aardenburg. *Westerheem* VI (1957), 70-73.

W. C. BRAAT, De Brittenburg. *Jaarb. v. Gesch. en Oudheidk. v. Leiden* L (1958), 59-65.

De Brittenburg is in eerste aanleg een Rom. castellum uit de 4<sup>e</sup> eeuw.

J. CARCOPINO, Pour les fouilles de Bavai. *Douai*, 1957.

Rec. S. J. D(Æ) L(AET), *Archeol.* 1957, II, 431.

E. WILL, Bavai, cité gallo-romaine. *Douai*, 1957.

Rec. J. MERTENS, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 245.

Zie over Bavai ook *Archeol.* 1957, I, 161-164 en II, 430-431; *Archeol.* 1958, I, 142.

M. A. ARNOULD, Une lettre du XVI<sup>e</sup> siècle concernant les antiquités de Bavai. *Rev. phil.* XXXVI (1958), 1285-1293.

Over de administratieve ontwikkeling van de Civitas Nerviorum, blz. 1291.

H. SCHMITZ, Colonia Claudia Ara Agrippinensium. *Köln*, 1956.

Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1957, I, 166-167.

Synthese van de na-oorlogse opgravingen in het Romeinse Keulen.

V. VON GONZENBACH, Die spätromischen Wachttürme am Rhein von Basel bis zum Bodensee (Schriften zur Ur- und Frühgeschichte der Schweiz, 10). *Basel*, 1957.

#### MEROVINGISCHE PERIODE :

W. HOLMQVIST, Germanic Art during the first millenium A. D. *Stockholm*, 1955, 62 ill.

Rec. J. MERTENS, *Rev. phil.* XXXVI (1958), 271-272.

Kunst vanaf het laat-Rom. keizerrijk tot omstreeks 700 en van de Viking-tijd. Oorsprong van Tierstiel I-II.

(1) Door de „Provinciale Vereniging Limburg voor de wereltentoonstelling 1958” werd in het Provinciaal Gallo-Romeins museum te Tongeren, van 30 augustus tot 2 november 1958, een tentoonstelling georganiseerd, waarvoor een zeer geslaagde catalogus werd uitgegeven onder de titel : Tongeren, Romeins treffpunt. *Tongeren*, 1958.

- J. P. BODMER, Der Krieger der Merowingerzeit und seine Welt. Eine Studie über Kriegertum als Form der menschlichen Existenz im Frühmittelalter. *Zürich*, 1958.  
Rec. M. H. V(ICAIRE), *Rev. hist. eccl.* LIV (1959), 367-368.
- K. BÖHNER, Die fränkischen Altertümer des Trierer Landes  
1. Textband. Mit einem mineralogischen Beitrag von F. FRECHEN. 2. Katalog, Tafeln und 3 Karten (Germ. Denkmäler der Völkerwanderungszeit, serie B : Die fränkischen Altertümer des Rheinlandes, 1). *Berlin*, 1958, 2 Bde.
- K. BÖHNER, Fränkische Waffengräber aus dem Moselland (Inventaria Archeologica, 4, Blatt D 31-D 40). 1958.
- J. WERNER, Das Alamannische Gräberfeld von Mindelheim. *Augsburg*, 1955.  
Rec. J. MERTENS, *Rev. phil.* XXXVI (1958), 272-273.  
Begin 7<sup>e</sup> eeuw tot rond 700.
- J. SCHWARTZ, Trouvailles monétaires et invasions germaniques sous Magnence et Dicence. *Cahiers alsaciens* 1957, 33-49.  
Muntschatten te Straatsburg (3), Villing en Mackwiller zijn ingegraven omstreeks 352 en worden in verband gebracht met het optreden van Julianus tegen de Germanen.
- P. H. M(OISIN), Nécropoles mérovingiennes dans la région de Mons. *Archeol.* 1958, II, 433-435.  
Te Cuesmes, Ghlin, Havré, Jurbise.
- Ch. et Y. LEBLOIS -D. de GENNARO, Le cimetière mérovingien de Cuesmes. *Mons*, [1958].  
Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1958, I, 151.
- H. ROSENS, Een merovingisch grafveld te Beerlegem. *Oost-vlaanderen* V (1956), 114-115.
- A. VAN DOORSELAER, De Merovingische begraafplaats te Sint-Gillis-bij-Dendermonde. *O. K. Dendermonde, Buitengew. uitg.*, XVII (*Dendermonde*, 1958) = *Archaeologica Belg.*, 41. (*Brussel*, 1958).  
Rec. S. J. D(E) L(AET), *Archeol.* 1958, II, 432-433.  
Catalogus van 66 graven van de 2<sup>e</sup> helft 5<sup>e</sup> eeuw tot in de 7<sup>e</sup>.
- †P. HOMBERT, Sépultures mérovingiennes en France. *Archeol.* 1958, I, 151-152.  
Betreft de begraafplaatsen van Courtil-sous-Burnand (Saône-et-Loire), Escolives (Yonne), Butte d'Isle-Aumont (Aube), met bibliografische referenties.
- A. CRÉPIN, Le cimetière mérovingien de Preures. *Mém. Comm. d. Monuments hist. du Pas-de-Calais* VIII (1957), 293-336.  
Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1957, II, 443.
- J. BREUER -H. ROSENS, Le cimetière franc de Haillot. *Zie Bibl.* 1956, blz. 477.  
Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1957, II, 441-442.  
J. LAVALLEYE, *Rev. hist. eccl.* LIII (1958), 179-180.

- S. J. D(E) L(AET), La nécropole de Furfooz et les origines de la civilisation mérovingienne. *Archeol.* 1957, II, 441.  
 Besluit van de discussie van S. met J. WERNER betreffende de oriëntatie van de graven van Furfooz. S. is het eens met WERNER dat „l'axe nord-sud (avec la tête au nord) est propre aux nécropoles de populations d'origine germanique (*laeti*, etc.)”.
- H. ROOSSENS, Nieuwe archeologische gegevens over de Frankische kolonisatie. *Wet. tijd.* 1958, kol. 129-136.
- A. CLAASSEN, De Franken bij ons !? *Limburg XXXVII* (1958), 233-248.
- W. LASSANCE- -R. BORREMANS, Inventaire archéologique du territoire de Huy. *Ann. Cercle hutois d. Sciences et d. Beaux-Arts XXV* (1958), 281-301.  
 O. m. merovingische begraafplaatsen.
- J. FICHEFET, La période franque en Hainaut central et oriental. *Almanach de la prov. de Hainaut 1954 (Frameries, 1955)*, 669-769.
- W. DEONNA, L'abeille et le roi. *Rev. b. archéol. hist. art. XXV* (1956), 105-131.  
 Rec. G. F(AIDER)-F(EYTMANS), *Archeol.* 1957, I, 444.  
 Over de gouden insekten-fibulae in het Childerikgraf, die volgens S. bijen voorstellen.

## MIDDELEEUWEN :

- J. MERTENS, Oudheidkundig onderzoek van de St. Martinuskerk te Genk. *Limburg XXXVI* (1957), 57-76, 97-110, 137-161 = *Archaeologia Belg.*, 36 (*Brussel*, 1958).  
 Grafgiftloze inhumatiegraven rond primitieve houten kerk.
- J. MERTENS, De Romaanse krocht en de oudere Sint-Pieterskerk te Leuven (V. S. P.-reeks, nr. 2). *Leuven*, [1958].
- G. D. VAN DER HEIDE, Onderzoek van een Terp te Barsingerhorn (N.-H.). *Westerheem VI* (1957), 74-77.  
 Zie ook de hierboven blz. 415 vermelde bijdragen van H. HALBERTSMA.

Over historische en actuele taaltoestanden in het taalgrensgebied leze men :

105. W. PÉE, Anderhalve eeuw taalgrensverschuiving en taaltoestand in Frans-Vlaanderen (Bijdr. en Med. Dialcom. Amsterdam, XVII). *Amsterdam*, 1957. Mede in de Leuvense reeks Taalgrens en Kolonisatie, nr. III. *Leuven-Brussel*, 1957.  
 Zie ook : L. DEVLIEGHER, Taal en volk in Frans-Vlaanderen. Kanttekening bij de studie van Prof. Dr. Willem Pée. *Biek. LIX* (1958), 181-184.

S. biedt in deze lezing een kritische bespreking van de belangrijkste studies, die in chronologische volgorde gerangschikt worden, over de taaltoestanden in Frans-Vlaanderen en ook een samenvatting van zijn eigen dialect-onderzoekingen in dit gebied. Behoudens waardevolle bibliografische gegevens, zijn in deze publikatie de reproducties van 15 taalgrenskaarten afgedrukt. De konklusie van dit onderzoek luidt „... wie de zaken niet met zijn hart maar met een koel hoofd beschouwt, weet dat alleen een wijziging in de politieke houding van Frankrijk het Vlaams aldaar van een gewisse dood kan redden”.

106. H. AELVOET, Honderd vijftintig jaar verfransing in de agglomeratie en het arrondissement Brussel (1830-1955). *Brussel*, 1957.

Rec. A. COSEMANS, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 908-909.

In deze publikatie bundelt S. een reeks opstellen verschenen in *De Brusselse Post* van 1955 tot 1957.

Uitgaande van de gegevens der officiële (en wetenschappelijk volkomen onbetrouwbare taalstatistiek), volgt S. het verloop der verfransing der Brusselse agglomeratie van 1846 tot 1957 en klaagt terecht de wantoestanden aan die er het gevolg van zijn. Ten overstaan van het taalgrensvraagstuk, valt de bedreiging op waaraan het gebied ten Zuiden van Brussel is blootgesteld.

S. onderzoekt de oorzaken van de verfransing te Brussel en bespreekt de oplossing van het probleem Brussel door de taalwetgeving en de structuurhervormingen.

Een zeer geslaagde kaart van de taaltoestanden volgens de officiële taaltellingen (tegenover blz. 63) en twee diagrammen op blz. 64 verhogen de overzichtelijkheid van de hier bestudeerde, zeer tere materie.

Vgl. ook : H. PUTANIER, *L'agglomération bruxelloise et le problème linguistique. Bruxelles*, 1955.

107. L. VERNIERS, Bruxelles et son agglomération de 1830 à nos jours. *Bruxelles*, 1958.

Rec. F. VAN KALKEN, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 178-186.

Blz. 308-378 „L'évolution de la vie culturelle. Le problème des langues”. Uitvoerige bibliografie.

108. G. DE SMET, Flamen und Wallonen im heutigen Belgien. *Mitteil. Instit. f. Auslandsbeziehungen* VI (1956), 269-271.

In dezelfde aflevering zijn verschillende bijdragen over België, meestal van vulgariserende aard, opgenomen.

109. M. MARTENS, Een Waalse pastoor te Houthalen in 1705. *Limb.* XXXVII (1958), 16-19.

Rec. P. G(ORISSEN), *Rev. hist. eccl.* LIII (1958), 609.



Wij willen dit overzicht besluiten met de vermelding van een aantal rechtshistorische bijdragen, die wij terloops hebben genoteerd :

- A. BERGENGRUEN, Adel und Grundherrschaft im Merowingerreich (Vierteljahrsschr. f. Sozial- und Wirtschaftsgesch., Beiheft 41). Wiesbaden, 1958.
- R. C. VAN CAENEGEM, Geschiedenis van het strafrecht in Vlaanderen van de XI<sup>e</sup> tot de XIV<sup>e</sup> eeuw (Kon. Vla. Ac. v. Belg., kl. Lett., Verh. 19). Brussel, 1954.  
Rec. K. D(E) V(RIES), *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 312-314.
- R. C. VAN CAENEGEM, Geschiedenis van het strafprocesrecht in Vlaanderen van de XI<sup>e</sup> tot de XIV<sup>e</sup> eeuw (Kon. Vla. Ac. v. Belg., kl. Lett., Verh. 24). Brussel, 1956.  
Rec. K. DE VRIES, *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 65-67.
- K. A. ECKHARDT, Die Gesetze des Merowingerreiches, 481-714. I. Pactus Legis Salicae : Recensiones Merovingicae. Göttingen, 1955.  
Rec. R. VAN CAENEGEM, *Rev. phil.* XXXV (1957), 877-878.
- P. CLASSEN, Kaiserreskript und Königsurkunde. Diplomatische Studien zum römisch-germanischen Kontinuitätsproblem. I. Die Urkunden des spätrömischen Staates, ihre Form und rechtliche Funktion als Grundlage der germanischen Königsurkunde. II. Die Urkunden der Germanenkönige bis zur Mitte des 8. Jahrhunderts. Übernahme römischer Formen und Wandel des Gehalts. *Archiv f. Diplomatik* I (1955), 1-87 ; II (1956), 1-115.
- F. L. GANSHOF, La Flandre, in : F. LOT- -R. FAWTIER, Histoire des institutions françaises au moyen âge (Paris, 1957), 343-426.  
Rec. X., *Bijdr. gesch. Ndl.* XII (1957/58), 131 : „Een van de allerbeste verhandelingen van institutionele geschiedenis.”
- F. L. GANSHOF, Einwohnergenossenschaft und Graf in den flandrischen Städten während des 12. Jahrhunderts. *Zs. Savigny-Stiftung f. Rechtsgesch., Germ. Abt.* LXXIV (1957), 98-118. Samenvatting in *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 143-144.
- F. L. GANSHOF, Recherches sur les capitulaires. Paris, 1958.  
Rec. R. BUCHNER, *Rhein. Viert.* XXIII (1958), 311-312.  
Vertaling en bijgewerkte 2<sup>e</sup> uitg. van de studie vermeld in *Bibl.* 1955, nr. 77.
- F. L. GANSHOF, Het tolwezen in het Frankisch rijk onder de Merowingen (Kon. Vla. Ac. v. Belg., Vers. en med. kl. Lett. XX, 4). Brussel, 1957.
- B. LYON, Medieval Real Estate Developments and Freedom. *Amer. Hist. Rev.* LXIII (1957), 47-61.  
Rec. A. V(ERHULST), *Bijdr. gesch. Ndl.* XIII (1958/59), 325.  
De ontginningen hebben bijgedragen tot de vrijmaking van de landelijke bevolking (hospites).

Th. MAYER, Die Königsfreien und der Staat des frühen Mittelalters, in : Das Problem der Freiheit in der deutschen und schweizerischen Geschichte (Vorträge und Forsch. hrsg. v. Institut f. geschichtl. Landesforsch. des Bodenseegebietes, II, 7-56). *Lindau-Konstanz*, 1955.

Laattijdig vermelden wij deze belangrijke studie, waarin o. m. het probleem van de Germ. namen in het *Polypticon Irminonis*, van rechtshistorisch standpunt uit, opnieuw gesteld wordt. Deze namen worden door R. SCHÜTZEICHEL (Univ. Keulen), die onze aandacht heeft gevestigd op de studie van Th. MAYER, thans ook filologisch bestudeerd.

Th. MAYER, e. a., Das Königtum. Seine geistigen und rechtlichen Grundlagen (Vorträge u. Forsch. hrsg. v. Institut f. geschichtl. Landesforsch. des Bodenseegebietes, III). *Lindau-Konstanz*, 1956.

Rec. L. GÉNICOT, *Rev. phil.* XXXVII (1959), 162-167.

R. SCHMIDT, Gens Francorum inclita. Zu Gestalt und Inhalt des längeren Prologes der Lex Salica in : *Festschrift A. Hofmeister. Halle/Saale*, 1955.

H. WALTHER, Das Fortleben spätantiker Institutionen im frühen Ma. *Wiss. Zs. Univ. Leipzig* VII (1957-1958), 283-288.

---

**NASCHRIFT.** — Gelet op de steeds groter wordende moeilijkheden die aan de wetenschappelijke informatie worden gesteld, zijn de stellers van het bovenstaande overzicht zo vrij, de lezers dringend om toezending te verzoeken van alle bijdragen over plaatsnamenstudie, niet het minst van die welke in plaatselijke of gewestelijke tijdschriften, in dag- en weekbladen enz. mochten verschijnen.

Adres : Prof. dr. H. J. VAN DE WIJER, directeur van het Instituut voor Naamkunde, E. van Evenstraat 10, Leuven.

---